

# MOKSLO LIETUVA

2003 m. balandžio 17–30 d.

LIETUVOS MOKSLININKŲ LAIKRAŠTIS

Nr. 8 (276)

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Kaina 2 Lt

## Naujieji Vilniaus universiteto garbės daktarai (1)

Senasis Vilniaus universitetas tapo dar stipresnis, autoritetingesnis, nes keturi žymūs pasaulio mokslininkai inauguruoti jo garbės daktarais. Tai Krokuvos universiteto profesorius teisininkas **Andžėjus Zolis** (Andrzej Zoll) iš Lenkijos, Bergeno universiteto profesorius paleoekologas **Dagfinas Mu** (Dagfinn Moe) iš Norvegijos, Maskvos universiteto profesorius kalbotyrininkas baltistas **Jurijus Stepanovas** ir Miunsterio universiteto profesorius literatūrologas **Ernestas Ribatas** (Ernest Ribbat) iš Vokietijos.

Vieningai balsavęs už šias kandidatūras VU Senatas labai teigiamai įvertino šių žymių mokslininkų veiklą plėtojant tarptautinį akademinį bendradarbiavimą, didelius nuopelnus ne tik savo atstovaujamos šalims, garsiems mokslo centrams, bet ir Vilniaus universitetui bei Lietuvai.

### Ledai pajudėjo 1979-aisiais

Skirtingai nuo kitų Lietuvos aukštųjų mokyklų, Vilniaus univer-



Naujieji Vilniaus universiteto garbės daktarai profesoriai Ernestas Ribatas, Dagfinas Mu, Andžėjus Zolis ir Jurijus Stepanovas po inauguracijos

Gedimino Zemlicko nuotrauka

sitetas garbės daktarų vardų neteikia Lietuvos mokslininkams. Šiuo vardu apdovanoja tik iškilūs užsienio valstybių mokslininkus. Kaip tvirtina rektorius prof. Benediktas Juodka, apdovanojant šiuo garbės daktaro vardu atsižvelgiama į dvi esmines sąlygas: pretendentas turi būti pasaulinio lygio mokslininkas ir savo mokline bei pedagogine veikla susijęs su Lietuvos mokslu, suprantama, ir su Vilniaus universitetu.

Visas šias sąlygas be jokių išlygų atitinka keturi naujieji 2002 m. Vilniaus universiteto garbės daktarai, kuriems šis vardas oficialiai buvo suteiktas šių metų balandžio 4 dieną. Kaip įprasta, iškilmingas Senato posėdis vyko Vilniaus universiteto Šv. Jonų bažnyčioje, lotynų ir lietuvių kalbomis atliekant tradicinį iškilmių ritualą, išstobulintą per ilgus Alma mater gyvavimo šimtmečius.

Priminsime, kad pirmieji Vilniaus universiteto garbės daktarų vardai buvo suteikti 1979 m., kai šis, seniausias tuometinės Tarybų Sąjungos

Nukelta į 10-11 p.

## Gilios šaknys, tvirtas kamienas

Balandžio pirmosiomis dienomis savo 70-meį minėjo Lietuvos muzikos akademija. Vyko mokslinė konferencija *Kelyje į Europos aukštojo mokslo erdvę*, taip pat iškilmingas Senato posėdis, koncertavo Akademijos pedagogai ir studentai. Svarbiausias jubiliejaus renginys – šventinis minėjimas Kongresų rūmų koncertų salėje. Jo metu Lietuvos muzikos akademijos garbės daktaru buvo inauguruotas prof. Saulius Sondeckis.

Lietuvos muzikos akademijos 70-metis – svarbi data visai nacionalinei mūsų kultūrai. Dažniausiai net nesuįsimame, kad kas dieną, kas valandą naudojames tais muzikinės kultūros vaisiais, kurių puoselėjimu bei kūrimu rūpinosi kone visi didieji mūsų kompozitoriai: Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Česlovas Sasnauskas, Mikas Petrauskas, Juozas Naujalis,

Stasys Šimkus, Juozas Gruodis – vardyti būtų galima dar ilgai. Kiekvienas iš jų įmūrijo po svarią plytą į Lietuvos muzikinės kultūros mūrą, tačiau kai kurių nuopelnai ypatingi. Mūsų muzikos patriarchas ir vienas lietuvių profesionaliosios muzikos pradininkų Juozas Naujalis 1919 m. Kaune įsteigė privačią muzikos mokyklą, kuri po

Nukelta į 16-17 p.



Lietuvos muzikos akademijos garbės daktarai prof. Linda Maxei iš Kanzaso universiteto JAV ir prof. Saulius Sondeckis, Muzikos akademijos rektorius prof. Juozas Antanavičius ir Senato pirmininkas prof. Kęstutis Grybauskas

Gedimino Zemlicko nuotrauka

3 p.

KAD LIETUVA  
NEIŠSIVAIKŠ-  
ČIOTŲ

6 p.

IŠEIVIJOS  
MOKSLININKAI

7, 15 p.

KASDIENYBĖ –  
TAI PATS  
GYVENIMAS

12-15 p.

LIETUVOS  
TEISĖS  
UNIVERSITETE

18-19 p.

PRISIMENANT  
MONSINJORA  
KAZIMIERA  
VASILIAUSKA

# Kuo skiriasi garsų ir rašto ženklų kalba (3)

Pabaiga, pradžia Nr. 6.

**Tęsiame pokalbį su Lietuvių kalbos instituto direktoriumi prof. Giedriumi SUBAČIUMI. Kas jaudina mokslininką, kokios idėjos ir sumanymai neduoda ramybės? Apie tai – baigiamoji pašnekesio dalis, kuri pajvairinama nuotraukomis iš Lietuvių kalbos žodyno pabaigtuvių šventės LR Seimo rūmuose 2002 m. vasarą.**

## Teks sintezuoti Europos kalbų duomenis

*Per praėjusį pokalbį tvirtinote, kad esate rimtai susidomėjęs Europos bendrinių kalbų istorijos teorija. Tai mokslinių tyrimų baras, kuriame, Jūsų tvirtinimu, dar ne kažin kas nuveikta.*

*Taigi perspektyvi, įdomi sritis, galinti būti reikšminga ne vien Lietuvos kalbotyros mokslui. Todėl norėčiau pratęsti šią temą. Kokias bendrines Europos kalbas nagrinėtumėte? Juk tikriausiai ne visas?*

Tų Europos bendrinių kalbų per 50 ir visas išnagrinėti būtų neįmanoma. Tai būtų sintetinis darbas. Esu labiau pratęs prie analitinio darbo: imu rankraščius, kitus tekstus, nagrinėju ir darau išvadą. Naujajam darbui reikėtų imti kitų mokslininkų išnagrinėtas kalbas, jų tekstus ir apibendrinti. Jau tektų sintezuoti kitų atliktas analizes, vertinti tai, kas modernesniais ar įprastesniais būdais apie tą ar kitą bendrinę kalbą yra parašęs.

Bendrinės lietuvių kalbos atsiradimas sietinas su Romantizmu ir Neoromantizmu (vėlyvasis tarmės pasirinkimas), žodžiu, jis glaudžiai siejasi su tautos atsiradimu. Tautos identifikacija, individualumas, unikalumas, taip pat individo reikšmė tuo metu tapo svarbūs, „madingi“.

Vėlyvaisiais Viduramžiais ir Renesanso epochoje visa Europa ėmė kilti į kovą prieš lotynų kalbą (anksstyvasis tarmės pasirinkimas). Apie XIII a. prancūzų kalbai pasirinktas pagrindas – Paryžiaus tarmė. Daug etapų perėjusi bendrinė prancūzų kalba išliko ta pati. Kodėl pakito jos rašyba? Garsai kito, o rašyba jau buvo fiksuota. Jau buvo standarto požymių, toliau staigiai kisti rašybai buvo sunku. Tą patį vyko ir su anglų kalba.

*Nejau Europos kalbotyros moksle*

*šie dalykai dar nėra ištyrinėti, sintezuoti skirtingų kalbų duomenys?*

Labai mažai tyrinėti. Deja, palyginimų beveik nėra. Kartais lyginamos dvi, trys kalbos, bet dar platesnių apibendrinimų nėra. Negaliu tvirtinti, kad pajėgsiu palyginti daug kalbų, nes literatūros apie kiekvieną – vandenynai. Negaliu skaityti, pavyzdžiui, albaniškos literatūros. Aišku, teks skaityti vokiškas, angliškas knygas apie albanų kalbą. Toks ir paties darbo metodas – sintetinti. Paskirtis – palyginti, suvokti, apibendrinti tai, kas padaryta.

*Kiek gali trukti šis Jūsų darbas, kurio imatės?*

Kelias metus jau dirbu, bet kiek truks, negaliu pasakyti. Jei darbui turėčiau kokius trejus metus, pabaigčiau. Sunku dabar pasakyti, bet vis tiek prie jos sėdėsiu. Juk tai tyrimas,

tokių kūrėjų, kaip Mikalojus Dauša, Konstantinas Sirvydas. Tačiau madingesnė atrodė lenkų kalba, ji ir nukonkuravo lietuvių kalbą Renesanso epochoje.

*Didžiojoje Lietuvoje – taip, tačiau Prūsijoje vyko kitaip.*

Prūsijoje vyravo vokiečių kalba, su kuria lietuvių kalbai buvo sunku konkuruoti. Paskui atėjo Švietimo epocha, racionalizmo laikai, tada kalbų skirtumai teatrodė esą trukdžiai. Kuo mažiau kalbų, tuo lengviau susikalbėti, o geriausia, jei būtų viena kalba. Klasicizmo laikais lietuvių kalbai atsigauti nebuvo jokios perspektyvos. Bent Didžiojoje Lietuvoje į ją mažai kas kreipė dėmesį. Prūsų Lietuvoje buvo kiek kitaip.

XIX a. atėjęs Romantizmas vėl privertė atsigręžti į individualias kalbas, nes tauta suprasta per kalbą. Ir



Kalbininkus Algirdą Sabaliauską ir Kazį Morkūną nudžiugino parodos eksponatai

kuris galėtų konkrečiu aspektu ir bendrinės lietuvių kalbos istoriją išvesti į pasaulį. Žinoma, būtų geriausia tokį veikalą išspausdinti anglų kalba, nes jo skaitytojas veikiausiai galėtų būti ne tik lietuvis.

## Kodėl vėlavome

*Ar galėtumėte atsakyti, kodėl lietuviai taip ir nesukūrė bendrinės kalbos Renesanso epochoje, kai tai padarė daug Europos tautų?*

Prielaidų tam buvo. Turėjome

puolė visi kurtibendrinę kalbą. Simonui Daukantui, Motiejui Valančiui ir daugeliui kitų lietuvių kalbos reikalai jau ėmė labai rūpėti.

Štai kodėl smarkiai pavėlavome kurti bendrinę kalbą, nors užuomazgos buvo jau Renesanso epochoje. Tuo metu buvo pradėję formuotis ir daugiau bendrinių kalbų: latvių, norvegų, estų, bulgarų, kroatų. Jos visos yra vėlyvojo tarmės pasirinkimo kalbos. Europoje daug bendrinių kalbų, bet jų istorija labai skirtinga.



Kalbininkai prof. Anatolijus Nepokupnas ir dr. Vytautas Vitkauskas kelia taures už Lietuvių kalbos žodyno pabaigtuves

## Raidžių ir garsų kalbų skirtumas

*Modernios tautos formavosi kartu su modernia, t. y. bendrine kalba. Ar teisingas toks tvirtinimas?*

Su juo galima sutikti. Tik nepamirškime, kas ankstesniais amžiais buvo tauta? Tai bajorų luomo atstovai. Kadangi Anglijoje karalius kalbėjo angliškai, tai jo kalba valstybėje tapo bendrine. Visi žiūrėjo, kaip kalba karalius, nes mėgdžioti jį buvo prestižo ženklas. Prancūzijoje buvo tas pat. O Lietuvos karalius kalbėjo lenkiškai, tad ir orientuotis į lietuvių kalbą nebuvo prestižiška.

Dar viena įdomi kalbų vartojimo problema kilo iš paribio, kur buvo vartojama kirilica ir lotyniškas alfabetas. Tai jau Rytų ir Vakarų bažnyčių, iš esmės Bizantijos ir Romos, konkurencijos klausimas.

*Lietuviškos spaudos draudimas – tai tos ideologinės bei geopolitinės besitęsiančios kovos atgarsis?*

Manau, kad taip. Juk rumunai, moldavai taip pat turėjo tą alfabeto problemą, o serbai bei kroatai ir šiandien dar turi. Alfabetas net parodo, kur per amžius ėjo „dviejų Europų“ riba. Tai raidžių (rašomoji) kalbos istorija, ne garsų istorija. Turime skirti garsų kalbą (gimtąją kalbą paprastai mokame iš mažens ir nesusimąstome, kodėl ja taip lengvai kalbame) nuo raidžių kalbos. Koks garsų kūrimo aparatas? Garsus kuriame liežuviu, ne visada gerai juos išstariame, ausimis gaudome tuos garsus, bet ausis ne visada gerai išgirsta. Tenka pakartoti, bet, žiūrėk, žmogus jau spėjo pamiršti. Tai gi fizinis garsų kalbos skleidimo ir priėmimo aparatas nėra itin tobulas. O raidžių kalbą užrašęs – nepamiršti. Perskaitys ir mūsų vaikaičiai, tiksliai galime jiems perduoti savo mintį. Rašant visai nesvarbu, kaip žmogus

taria – svarbu perduoti mintį, interpretuoti ją teisingai, t. y. svarbu semantika. Informaciją perduoda ne garsas, o piešiniai (raidės). Tai daug stabilėsnė informacija. Įvairiais šriftais užrašytą raidę *u* mes vis tiek iš karto perskaitysime, o ištarus garsą galime ir suabejoti, nes jį galima ištartai skirtingai. Ne visada aišku, kur ilgas, o kur trumpas garsas.

*Kaltas laiko fenomenas: ištartas garsas nuplaukė, nuskrido – kartu su negrįžtančiu laiku. O parašytai raidei ar žodžiui laikas neturi įtakos, nes užrašytas garsas, žodis, mintis pavaldi tik vietas, erdvės koordinatėi.*

Raidės idėja užfiksuota grafemoje, o garso idėja – fonemoje. Raidės idėją akys suvokia, smegenys labai greitai išanalizuoja ir identifikuoja. Todėl bendrinės kalbos normos, standartas pirmiausia yra rašomoji kalba, nes visa tai lengvai fiksuojama, prieinama ir nekelia abejonių. O garsą pamėginus sunorminti iškyla didelių sunkumų. Juk kodėl darome tiek daug tarties „klaidų“? Nes tiesiog fiziškai sunku jų nepadarinti. Amerikiečiai mokslininkai kartais sako: *nėra šnekamosios bendrinės anglų kalbos – tik rašomoji*. Šnekamoji bendrinė kalba – tik rašomosios imitacija. Juk ką darome, kai norime kalbėti gražia kalba? Skaitome iš teksto, pasirašę ilgus sakinius, ko šiaip kalbėdami nedarome.

Tai gi garso ir rašto kalbų prigimtis yra skirtinga, jų funkcija visuomenėje taip pat skiriasi. Metaforiškai drįsčiau kalbėti, kad yra dvi bendrinės lietuvių kalbos – bendrinė rašomoji ir bendrinė šnekamoji. Jos abi tyrinėtinos. Tai mes ir darome.

*Ačiū Profesoriau, už įdomias mintis, apie kurias kiekvienas turime ką pagalvoti.*

*Kalbėjosi Gediminas Zemlickas*



Akademinio Lietuvių kalbos žodyno vieną rengėjų, Konstantino Sirvydo žinovą dr. Kazį Pakalką LR Seimo rūmuose Žodyno pabaigtuvių šventėje šiltai sutinka kalbininkės ir renginio svečiai



Lietuvių kalbos žodynui skirta paroda LR Seimo rūmuose 2002 m. vasarą



# KAD LIETUVA NEIŠSIVAİKŠČIOTŲ

## MINTYS PO KONFERENCIJOS

Šviesiausios galvos neseniai gvilveno vieną esmingiausių tautos problemų – emigraciją. Dauguma kalbėtojų plačiai ir giliai nagrinėjo moralinį idėjinį veiksni. Ekonominis veiksnys liko nepelnytai „užmirštas“, nors lyg ir savaime aišku, kad būtent jis čia svarbiausias. Galbūt apie ekonomiką mažiausiai kalbėta todėl, kad manoma, jog nieko čia nepakeisi, yra taip, kaip yra.

Iš tiesų, ekonominė situacija šalyje yra nulemta kelių praėjusių dešimtmečių raidos ir ypač paskutiniojo dešimtmečio pervartų. Didelę reikšmę jai turi pasaulio ekonomikos tendencijos, krizės. Ką čia gali mūsų valstybė? Anksčiau ji davė darbo visiems, šiandien kas dešimtam sako: nei tavo rankos, nei protas, nei tu pats neberekalingi, kapstykis kaip moki. Ir žmogutis bėga į visas keturias pasaulio puses. Kaip atsitiko, kad valstybė liko tokia mažajėgė? Ar čia jau nieko nebegalima pakeisti?

Lietuvoje į pabaigą artėja privatizacijos procesas, kurį griežtai diktavo ir prižiūrėjo tarptautinės finansinės institucijos – Pasaulio bankas, Tarptautinis valiutos fondas ir kitos. Būtų naivu manyti, kad jos vadovavosi tik nesavanaudiškais draugiškais interesais. Tikslas – sukurti rinkos ekonomiką, sukurti kapitalistinę santvarką, Lietuvą nebegrižtamai susieti su taja pasaulio dalimi, kurios pamatinė vertybė yra kapitalo laisvė, jau pasiektas. Viršijanti dešimt milijardų litų valstybinė užsienio skola (po kelis tūkstančius vienam gyventojui) yra pakankamas garantas, kad nebūtų pasukta atgal.

Mažėjant valstybinei nuosavybei, atskirų regionų ir ūkio šakų plėtra lemia nebe valstybė, o privačios kompanijos, dažnai tarptautinės, nežinia kieno ir nežinia iš kur valdomos. Jos sprendžia, kur vystyti ir plėsti, o kur – naikinti ir uždaryti.

Tūkstančiai, dešimtys tūkstančių žmonių gali netekti darbo, – privačiai kompanijai jų likimas visai nerūpi. O ir kodėl turėtų rūpėti? Tai ne jos reikalas. Lietuvoje pilna apmirusių miestų, miestelių, kurių gyventojai tarsi įkalinti juose, skursta be jokios vilties prošvaistės sulaukiti geresnių laikų. Ant pečių gula nepakeliamų komunalinių mokesčių našta; butų, į kuriuos prieš porą dešimtmečių džiaugdamiesi susikėlė, nebeįmanoma parduoti, tik dovanoti.

Iki šiol nebuvo girdėti apie kokią nors valstybinę nedarbo mažinimo programą. Viena vertus, tai rodo, kaip mažai valdantieji rūpi bedarbių bėda – gal pati opiausioji nūdienos problema, nulemianti visas kitas: nusikalstamumą, narkomaniją, alkoholizmą, savižudybes, šeimų irimą, mažą gimstamumą, emigraciją, menką pilietiškumą ir prastą, į neveltį linkusią visuomenės nuotaiką. Kita vertus, valdantieji, matyt, patys supranta savo mažą ir toliau mažėjančią galią valdyti, įtakoti procesą. Valstybė nebestato, nebevaldo gamyklų ir neturi kur įdarbinti „nereikalingų“ žmonių. Valstybei nepakanka priemonių neleisti mirti žydinčiam miestui arba vėl prikelti jau numirusį. Visas kapitalo, beveidžio, be tautybės, be tėviškės ir tėvynės, žiaurais, nenusėjamam, galioje ir valioje. Kapitalui

jau nebekliudo valstybių sienos, jis juda ten, kur kreipia jo paslaptinę valdytojai. Ten, kur jis plaukia – gyvenimas ir klestėjimas. Ten, iš kur jis išplaukė – stagnacija ir nykimas. Lietuva lenktyniauja su kitomis valstybėmis meilindamasi jam – o ateik, sudarysime tau kuo palankesnes sąlygas, mažus mokesčius, mažiau apribojimų. Tuo pačiu nuskriaudžia save – savo biudžetą, savo gamtą ir jos išteklius, gyvenamąją aplinką. Tai tokios belikę valstybinio ekonomikos reguliavimo priemonės. Tiksliau sakant, tokios beliks, kai Lietuva bus galutinai privatizuota.

Anksčiau buvo priimtas įstatymas neprivatizuoti strateginių objektų. Priimtas ir tuoj pat sulaužytas, privatizavus Biržų naftotiekį, Būtingės terminalą ir Mažeikių naftos perdėbimo gamyklą. Dabar AB Lietuvos dujos, t. y. dujotiekio ir dujų paskirstymo stočių, AB Lietuvos energija eilė. Juk tai strateginiai objektai! Maža to, tai įmonės monopolistės, neturinčios konkurentų rinkoje. Gardus kąsnelis privačiam kapitalui. Bet, sakykit, kokia nauda valstybei ir jos piliečiams iš tokio privatizavimo? Valstybė nebetenka paskutinių jai priklausančių ekonomikos objektų ir tuo pačiu – dar labiau sumažėja jos įtaka ekonomikos raidai. Galimos ir politinės pasekmės: strateginių objektų valdytojais turės galimybę sukelti ne tik ekonomines, bet ir politines krizes, jas kreipti savo naudai, apskritai kišti į politiką. Karo, valstybės gynimo atveju vyriausybė bus kaip bejėgis kūdikis. O piliečiai? Piliečiai praranda valstybinę apsaugą nuo beširdiškų, plėšikiškų kainų už dujas, elektrą, šildymą. O šių didėjimas sukelia ir kitų prekių kainas. Kaip buvo privatizavus Lietuvos Telekomą – ryšių kainos šoktelėjo keliolika kartų.

Tad kieno interesas viską galutinai privatizuoti? Be abejo, privataus kapitalo, o ne valstybės ir jos piliečių.

Privatizavimo šalininkai mėgsta mesti argumentą, kad privatus savininkas visada tvarkosi geriau negu valstybė. Galbūt, nors yra ir išimčių, pavyzdžiui norvegų Statoil, gražiai įsitvirtinusi ir Lietuvos naftos rinkoje. Ir mūsų atveju – privatizuojant strateginius monopolinius objektus – prarasti galima daugiau negu laimėti. Deja, prezidentas, seimas ir vyriausybė labiau priklausomi ir labiau klauso privataus kapitalo, su kurio pagalba ir atėjo į valdžią, o ne paprastų piliečių. Pastarųjų reikšmė pasibaigė kartu su balsavimo spektakliu. Tik piliečių susivienijimai, forumai, mokslinės konferencijos, straipsniai suformuoja ir išreiškia visuomenės nuomonę, į kurią neatsižvelgti politikams jau nepadaru.

Kad Lietuva neišsivaikščiota, reikia valstybinių pastangų, o jos neįmanoma be valstybės galios. Ši galia įtakoja ekonomikos būklę, struktūrą, tendencijas, pasiskirstymą regionais. Ši galia saugo eilinį pilietį, kad monopolininkas savo kainomis nenuplėštų paskutinių marškinių. Nesilpninkime šios galios, privatizuodami dar likusius strateginius objektus. Šiandien dar galima procesą stabdyti. Po metų kitų bus šaukštai popiet.

VydasAstas

# SCIENTIA ET HISTORIA

Tai Lietuvos mokslo istorikų konferencija, įvykusi Kultūros, filosofijos ir meno institute Vilniuje 2003 m. ko 20-21 d. Pirmoji konferencijos diena buvo apibendrinančio pobūdžio. Ji vadinosi *Žinios, visuomenė, kultūra*.

Konferenciją atidarė prof. J. A. Krikštopaitis, pakvietęs Kultūros, filosofijos ir meno instituto direktorių dr. V. Bagdonavičių tarti sveikinimo žodį.

Ž. Jackūnas pristatė savąjį sociokultūrinės filosofijos funkcijos aiškinimą. Po to kalbėjęs E. Adomonis, tarsi prieštaraudamas ilgiems filosofiniams išvedžijimams, pateikė aiškias ir trumpas pastabas, skirtas mokslo kaitos problemai. A. Konickis mėgino įdomiai ir žaismingai susieti postmodernizmo apraiškas įvairiose kūrybinės veiklos srityse. A. Rimaitė pristatė M. Foucault' o žmogaus dominavimo ir valdžios sampratą. B. Deksnys gvildeno teiginį, kad tarp mokslinių žinių ir mėgėjiškų samprotavimų egzistuoja tam tikras santykis, praturtinantis visuomenės sąmoningumą. A. Vosslyūtė aptarė dabarties sociologams įdomius P. Leono ir A. Maceinos samprotavimus apie skurdą. J. Rubikas supažindino auditoriją su genetikos srities tyrimais, akcentuodamas signalo ir informacijos lemiamą vaidmenį gyvame pasaulyje. J. A. Krikštopaitis nagrinėjo žinių visuomenės sąvokos vartojimą ir su tuo susijusius paradoksus bei nenuoseklumus.

Pirmoji konferencijos diena, pilna įvairių klausimų, atsakymų į juos ir plačios diskusijos, paliudijo, kad ši konferencija tampa ne tik dabarties problemų aptarimo arena, bet ir jaunų, mokslinį kelią pradedančiųjų, tyrinėtojų ugdymo vieta.

Antrąją konferencijos dieną buvo minimos sukaktys ir pristatomi mokslo istorijos tyrinėjimai. Pradėdamas šią įtempto darbo dieną, prof. J. A. Krikštopaitis pabrėžė, kad šimtetis yra proga per konferenciją pagerbti keletą praėjusių laikų arba iš mūsų tarpo išėjusių asmenybių, taip pat pasidžiaugė, kad, kaip ir pirmąją dieną, dalyvauja nemažai kvalifikuoto jaunimo.

J. A. Martišius kalbėjo apie prof. L. Kulvieco darbų sklaidą pastarojo 75-mečio proga. L. Kulviecas (1928-1995) atliko labai savitus fundamentalius mechanikos istorijos tyrinėjimus. Savo darbus jis spausdino Lietuvoje, taip pat Rusijos ir Ukrainos mokslo akademijų leidiniuose. Tuose leidiniuose jau yra nemaža kitų autorių straipsnių, besiremiančių L. Kulvieco darbais, o pastaraisiais metais pasirodė keletas išsamių straipsnių ir apie patį L. Kulviecą, kuriuose jo tyrimai (visų pirma apie greičio, pagreičio, svorio, laiko sąvokų klasikinę mechaniką raidą) aukštai įvertinti. Visai neseniai, 2002 m., išleistas dalies L. Kulvieco straipsnių rinkinys *On the problem of Formation of Physical Quantities* (sudarytoja ir išlaidų padengėja D. Kulviecaite). Gi, Ukrainos MA akademikas A. N. Bogoliubovas į savo žinyną *Matematikai Mechanikai*, apimančio viso pasaulio žymiuosius mokslininkus, antrąją laidą įrašė patį L. Kulviecą ir minėtą jo straipsnių knygą. Apie tai jau rašėme *Mokslo Lietuvoje*. L. Kulviecą konferencijoje dar prisiminė J. A. Krikštopaitis, E. Gečiauskas, E. Makariūnienė.

E. Gečiauskas pateikė du pranešimus. Vieną – sukakus 100 metų nuo gimimo, apie Vilniaus istorijos ir jo architektūros žinovą, didelį patriotą, Lietuvos mokslų istoriką A. Raulinaitį. Pranešimą iliustravo ryškiais prisiminimais. Visapusiškai išsilavinęs, mokėjęs

daug kalbų, labai darbštus, restauracijos specialistas A. Raulinaitis paliko gražų pėdsaką Lietuvos kultūroje. Kitas E. Gečiausko pranešimas buvo apie XVII a. matematikos profesorius – P. Krügerį ir O. Krügerį. Pirmasis daugiausia profesorius Gdanske, o antrasis – Vilniaus universitete. Jis atliko pirmuosius Lietuvoje stebėjimus telesko-

profesijos raidą ir įvairovę, taip pat pateikė tos įvairovės klasifikavimo variantą. J. Navasaitis, remdamasis archyviniais šaltiniais, stengėsi atkurti iki XIX a. vidurio veikusius Dusmenų dvaro rudnios vaizdą, sunkias geležies gamybos joje sąlygas. Tikrų rudnių išlydytų geležies pavyzdžių nedaug belikę. Vieną tikrą pavyzdį konferencijos



Po prof. Romualdo Šviedrio paskaitos klausimais jį atakavo Fizikos žinių vyriausioji redaktorė Eglė Makariūnienė ir mokslo istorikė Rasa Kivišienė

pu, išleido aritmetikos vadovėlių, veikalą apie sviedinio trajektorijos nustatymą, matematinių disciplinų konspektą su optikos traktatu. Krügerių mokslininkų Lietuvoje, Latvijoje, Vokietijoje ir kitur buvo daugiau.

A. Nakas aptarė aukštosios technikos mokyklos įsikūrimą Vilniuje 1956 m. ir tolesnę raidą artėjančio 50 metų jubiliejaus proga. Gedimino vardo suteikimo aukštajai technikos mokyklai Vilniuje idėja siekia tarpukario Lietuvos laiką. Lietuviškos aukštosios technikos mokyklos buvimas Vilniuje tarybinio laikotarpio esmingai stabdė rusifikaciją pramonėje.

L. Klimka kalbėjo apie VU Astronomijos observatorijos 250 metų sukaktį. Tai labai garbingas jubiliejus. Observatorija buvo įkurta 1753 m. ir pasiekė kitų geriausių to meto observatorių lygį. Čia buvo nemaža puikių prietaisų, atliekami novatoriški astrofizikos tyrimai, suorganizuota nuolatinė Saulės stebėjimo tarnyba, įsijungta į tarptautinius Saulės užtemimo stebėjimus ir kt. Pranešėjas apgailestavo, kad Observatorijos jubiliejus menkai pažymimas, prastai saugomas materialinis observatorijos palikimas.

Matematikos mokslo gijas bene niūriausiu XIX a. laikotarpiu, uždarius Vilniaus universitetą, konferencijoje ryškino J. Banionis. Tų gijų, visgi, esama ir jos veda į pirmųjų lietuviškų matematinių leidinių pasirodymą. E. Makariūnienė nagrinėjo Lietuvos universiteto Matematikų ir fizikų draugijos veiklą, palietė ir pokario metus. Aptarė įvairius svarstytus klausimus, tuometines aktualijas. Gerbiama H. Ilgevič kalbėjo apie Vilniuje nuo 1899 m. pabaigos iki 1915 m. vidurio imperatoriaus Aleksandro III atminimui veikusią *Rusų istorinio švietimo puoselėtojų* draugiją. Tai buvo Peterburge įsikūrusios draugijos Vilniaus skyrius, tarnavęs rusų okupaciniams tikslams. Jam vadovavo okupacinės valdžios viršininkai. R. Juzefovičius pristatė J. Jablonskio fondo, egzistavusio 1930-1940 m., veiklą. Fondui priklausė įvairias pareigas einantys ir įvairių profesijų žmonės (taip pat prezidentas A. Smetona), tačiau fondas rėmė daugiausia tik lituanistiką studijuojančius studentus, taip pat lituanistinius leidinius.

M. Šalkauskas analizavo chemikų

dalyviai galėjo pačiuipinėti. E. Adomonis daugiau filosofine prasme kalbėjo apie tik ką, 2002 m. pabaigoje, išėjusią R. Karazijos knygą *Fizikos istorija*. Tai pirmoji lietuviška visuotinės fizikos istorijos knyga, vadovėlis studentams. Šių eilučių autorius nori pridurti, kad svarstant šios tikrai įdomios ir naudingos knygos leidimo prasmę, buvo ir prieštaravimų, o pats leidimas dėl lėšų stokos keletą metų užsitęsė.

J. A. Krikštopaitis aptarė mokslo istorikų pasaulio naujoves. Iki balandžio 1 d. dar buvo galima paduoti paraišką į XXI Baltijos mokslo istorijos konferenciją, kuri įvyks 2003 m. spalio 13-15 d. Rygoje. Artimiausias pasaulinis mokslo istorijos ir filosofijos kongresas bus Pekine 2005 m.

Po pietų buvo nagrinėjama viena tema – prof. Romualdo Šviedrio iš Niujorko paskaita: *Kas buvo nauja karyboje iki K. Semenavičiaus veikalo ARTIS MAGNAE ARTILLERIAE (1651)*. Jau virš 350 metų, kai pasirodė šis garsus veikalas. Labiausia akcentuojamas jo skyrius apie raketas. R. Šviedrys apžvelgė artilerijos ir balistikos raidą per 600 metų. Norint tiksliau atkurti tą raidą, dabar mokslininkai bando tiksliai pakartoti senovinius bandymus, taip pat ir karo technikos srityje. Svarbu žinoti, kokiais ankstesniais duomenimis rėmėsi ir patys didieji mokslininkai. R. Šviedrys nustatė, kad K. Semenavičius rėmėsi ispanų darbai. Labai svarbu išversti K. Semenavičiaus veikalą į lietuvių kalbą. Kaimynai lenkai į savo kalbą jį jau seniai išvertė. Drauge reikia išspręsti ir to veikalos antrosios dalies klausimą – kas parašė kai kur išleistą tą dalį? Tam dar reikia tyrinėti archyvus įvairiose šalyse, atlikti ekspertizes. R. Šviedrys pasiryžęs visą tą darbą organizuoti ir padaryti. Tai būtų didelė mokslinė dovana Lietuvai.

Konferencijos dalyviai buvo aktyvūs, klausinėjo bei diskutavo ir per pertraukėles. Konferencijos pabaigoje J. A. Krikštopaitis Baltijos valstybių mokslo istorijos ir filosofijos asociacijos ir Lietuvos MIF bendrijos vardu padėkojo dalyviams už darbą, palinkėjo tolesnės sėkmės. Visi pranešėjai gavo po dvi mokslines knygas ir periodinės spaudos dovanų.

Jonas Algirdas Martišius



Artėjant XII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumui savo skaitytojams norime pristatyti įvairias lietuvių išėivijos veiklos sritis ir jų atstovus. Šiuo metu mūsų dėmesio centre – kai kurie išėivijos literatūros momentai. Kokia tautos gyvenimo patirtis užfiksuota išėivijų rašytojų grožinės literatūros kūriniuose? Kuo ta patirtis skiriasi nuo Lietuvoje likusių ir sovietmečiu čia gyvenusių žmonių patirties, kuri taip pat atsispindi Lietuvos rašytojų kūryboje?

Šiuos ir kitus klausimus užduosime prof. Vincui Aurylai, vaikų ir jaunimo literatūros žinovui. V. Auryla yra Jungtinių Tautų Vaikų fondo (UNICEF) Lietuvos nacionalinio komiteto vicepirmininkas, Lietuvos rašytojų sąjungos narys, Tarptautinės vaikų knygos tarybos (IBBI) Lietuvos skyriaus valdybos, Tarptautinės vaikų literatūros tyrinėtojų asociacijos narys.

Bendrauti su prof. V. Auryla taip pat paskatino jo parengta ir 2002 m. pasirodžiusi *Lietuvių egzodo vaikų ir jaunimo literatūros (1945-1990) antologija\**, kurios I tomas skirtas prozai. II tomas bus skirtas vaikų ir jaunimo poetų bei dramaturgų kūrybai. III tome bus apžvelgta egzodo vaikų ir jaunimo literatūros užuomazgos, raida ir susiformavimas į savitą meninį organizmą. Būtina paminėti, kad antologija parengta ir išleista *Lietuvių fondui* parėmus, talkinant rašytojui Stasiui Džiugui ir JAV lietuvių rašytojų draugijos pirmininkei Stasei Vanagaitei-Petersonienei.

Prof. Vincą AURYLĄ kalbina Gediminas Zemlickas.

### Gyvenimą svetur pradėjo nuo literatūros

*Gerbiamasis Profesoriau, gal net keista, kad su Jumis teko susipažinti ne Vilniuje, kur abu gyvenate, o 1997 m.*

\* Vincas Auryla. *Lietuvių egzodo vaikų ir jaunimo literatūra (1945-1990)*. – Kaunas, Šviesa, 2002.

# Tautos istorinės atminties atšvaitai išėivijos literatūroje (1)



Prof. Vincas Auryla skaitydamas pranešimą Lietuvos egzodo vaikų literatūros pamokos Martyno Mažvydo nacionalinės bibliotekos Vaikų literatūros centro respublikiniame seminare 1994 metais. Seminare gimė idėja išleisti antologiją Lietuvos egzodo vaikų ir jaunimo literatūra (1945-1990)

*Čikagoje vykusiame X pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziume. Žinoma, Jūsų pavardė ir prieš tai man buvo gerai žinoma. Tada Jūs kalbėjote apie išėivijos rašytojus ir poetus – buvote labai įdomus pašnekovas. Pasižadėjau sau, kad Lietuvoje rasime progą tą pokalbį pratęsti.*

*Iš dalies tai pavyko, tačiau kalbėjome kiek kita tema: apie vaikų teises ir Jungtinių Tautų pastangas rasti tinkamus sprendimus, kad tos teisės būtų užtikrintos visose pasaulio šalyse. Dabar laikas pokalbiui apie literatūrą. Tuo labiau, kad 2002 m. pasirodė Jūsų parengtos Lietuvos egzodo vaikų ir jaunimo literatūros (1945-1990) antologijos I tomas.*

*Taigi kuo jums svarbi, reikšminga po įvairias pasaulio šalis išsiblaškusių lietuvių rašytojų kūryba? Ar ji laikytina sudėtine visos lietuvių literatūros dalimi, o gal tebuvo tik konkretaus istorinio laikotarpio literatūrinės tuštumos užpildas tam tikrai tautos daliai, kuri buvo pri-*

*versta palikti Tėvyne? Suprantu, jog Jūsų sudarytoji antologija aprėpia tik išėivijos vaikų ir jaunimo literatūrą, tačiau kiek per ją galima pajusti visai lietuvių tautai svarbius istorinius įvykius, kiek tai svarbi tautai istorinio patyrimo dalis?*

Pradėjęs sudarinėti *Lietuvių egzodo vaikų ir jaunimo literatūros (1945-1990)* antologiją, buvau gerokai nustebintas vieno dalyko. Lietuviams, išvažiavusiems iš gimtos šalies be jokio turto, pirmiausia, reikėjo kurtis, užsitikrinti pragyvenimo šaltinį, o jie staiga ėmėsi literatūros. Ir kur tik ji buvo rašoma! Net Brazilijos džiunglių lūšnojė įsitaisęs Petras Babickas parengė didžiulį rinkinį. Arba Marija Tūbelytė-Kuhlmanienė, Lietuvos ministro pirmininko Juozo Tūbelio dukra, gyvendama Taivane aprašė didelę apysaką *Amalas*. Ji skirta šeimos, jaunimo problemoms. M. Tūbelytė savo vaikams parašė spalvingus savo jaunystės prisiminimus. To gyvenimo mes ligi šiol nežinome, nes nemažai

autorės jaunystės dienų praėjo šalia įžymių to meto valstybės veikėjų. Jai buvo ne iš pasakojimų pažįstami Lietuvos prezidentūros rūmai ir Ministrų Tarybos aplinka. Juk M. Tūbelytės mama ir Antano Smetonos žmona buvo seserys.

Su ironija, šypsenėle, betarpiškai M. Tūbelytė pavaizdavo tą gana spalvingą tarpukario Lietuvos gyvenimo laikotarpį. Autorė atlaidžiai šypstelė ir iš savo motinos – bajoraitės. Tėvas Juozas Tūbelis jos akyse – tikras lietuvis valstietis, atkaklus, darbštus, kuris net atostogų niekada neturėdavo. Jei kada ir išvykdavo pailsėti į Palangą, tai būtinai apvažinėdavo pajūrio ūkininkus ir taip leisdavo atostogas. Nepaprasto darbštumo žmogus.

### Žmogus – molis ir aplinkybių auka?

Antologijoje vietos skiriame ir holokausto temai. Juozas Toliušis memuarinėje apysakoje *Tryliktoji laida* aprašo Kybartų gimnazijos moksleivių gyvenimą pirmaisiais tarybų valdžios metais bei kilus karui tarp Vokietijos ir Tarybų Sąjungos. Gimnazijoje draugiškai sugyvendami mokėsi lietuviai, vokiečiai ir žydai. Labai gražiai parodyti gimnazistų santykiai prieškarinio Lietuvoje ir kilus karui. Šioje biografijoje apybraižoje yra tiesiog sukrečiančių vaizdų. Vieni moksleiviai žydus gelbsti, kiti jų atžvilgiu nusiteikę priešiški.

Rašoma, kaip žydaitė Guta, gydytojo dukra, buvo atvartyta valyti kambarių gimnazijoje, kurioje budėjo miesto apsaugai sudarytas savanorių gimnazistų būrys. Tarp kitų budi du Gutos klasės draugai. Abu nustemba, kai ji, nedrąsi su šešiakampe Dovydo žvaigžde ir kibiru, pasirodo tarpduryje – vokiečių įsakyta išplauti patalpas. Bendraklasiai priblokšti: kaip čia dabar? Gimnazijoje visi gražiai sugyveno, visi buvo lygūs, o dabar išeina, kad visai nelygūs. Ir kokia skirtinga tų pačių gimnazistų reakcija! Apybraižos autorius, kurio vardu ir pasakojama, užsistoja klasės draugė – nė kalbos ne-

gali būti apie grindų plovimą. Tačiau kitas gimnazistas mano kitaip: mes visus metus *jiems* tarnavome, dabar atėjo *jų* eilė. Tarp gimnazistų, ligi šiol bendraminčių, kyla rimtas konfliktas, pasibaigęs muštynėmis, kurių metu vos nebuvo panaudotas ginklas. Konfliktas tęsiasi ir abiems apysakos veikėjams pasitraukus į Vakarų.

Austrijoje apybraižos autorius susitinka iš Lietuvos darbams atvartus žydus, tarp kurių yra ir žydaitė Guta. Gimnazijos bendraklasiai susitinka, jų draugystė grindžiama, matyt, ir meilės ryšiais. Po bombardavimo vaikas parūpina žydaitėi savo sesers Gustės dokumentus, kad abu galėtų trauktis toliau į Vakarų, į Miuncheną. Tačiau prieš pat išvykstant vėl bombarduojamas Austrijos miestas, kuriame jie buvo laikinai įsikūrę. Vaikas būtų žuvęs, jei ne jo draugė žydaitė, kuri pasiekė, kad jis būtų atkastas iš po griuvėsių. Jis atsigauna ligoninėje, bet draugės šalia nėra. Praėjus keleriems metams po karo, kai vaikas atsiduria JAV, iš centrinės karo pabėgėlių įstaigos gauna žinutę, kad Miunchene gyvena kažkokia Gustė...

Per gimnazistų išgyvenimus atskleidžiamas karo ir pokario dramatiškas, žmonių tarpusavio santykiai, jų suskilimas. Kaip viešpataujanti valdžia paveikia net ir gimnazistus: bolševikmečiu – vieni santykiai, vokiečmečiu – kiti, o karui slenkant į Vakarų – jau trečia tendencija. Taip išryškėja žmonės, jų pažiūros, ideologijos.

*Žmogus tėra molis? Aplinkybių auka?*

Tai temos, kurios lietuvių literatūroje nėra.

*Nėra dėl buvusios cenzūros varžtu, ar dėl kitų priežasčių?*

Anksčiau šios temos rašiniai Lietuvoje negalėjo pasirodyti, o dabar dėl literatūros gausos leidyklos arba nekreipia dėmesio į šios retos temos rašinius, arba vertina tik per pelno prizmę.

### Istorinės atminties vertė

*Sovietinėje Lietuvoje turėjome cenzūrą, kurią galėtume pavadinti išorine intelektualine prievarta. O išėivijoje ar nebuvo vidinės prievartos, tam tikros savicenzūros kai kurių temų atžvilgiu? Kitais žodžiais tariant, kaip išėivijoje buvo sutikta J. Toliušio apybraiža Tryliktoji laida?*

JAV sutikta nei šiaip, nei taip. Kai kam pasirodė, kad per daug žydai užtariami, kad juodinami tie lietuviai, kurie pasisakė prieš žydus. Tai natūralus dalykas. O iš laiko perspektyvos jau galima suvokti patį procesą, pačią esmę ir pačius žmogaus laikysenos kriterijus. Vieni kyla iš humanizmo, kiti – iš šeimos nuostatų, net tautybės įpročių, papročių. Gali kilti ir iš kitų dalykų.

*Kodėl svarbu, kad ir šios temos kūrinių rastų vietos lietuvių literatūroje?*

Svarbu istorinė atmintis tautoje. Ji turi būti perduodama iš kartos į kartą. Kai šią idėją išaiškinau Lietuvos fondui JAV, man pritarė. Būtent Lietuvos fondas ir finansavo *Lietuvių egzodo vaikų ir jaunimo literatūros* antologijos parengimą bei išleidimą. Fondui kainavo nepigiai, nes knygą sudaro 41 spaudos lankas, o antro tomo apimtis – apie 45 lankai.

*Kodėl pasirinktas antologijos principas?*

Antologija atkreipia dėmesį į tam tikrus svarbiausius epochos



Amerikos lietuvių literatūrologas ir kritikas Algirdas Titus Antanaitis (dešinėje) ir prof. Vincas Auryla Martyno Mažvydo nacionalinės bibliotekos Vaikų literatūros centro respublikiniame seminare Lietuvių išėivijos kūryba vaikams (1994 m.)

bruozus, visuomenėje vykusių procesus. Antologijoje yra tam tikra laikotarpio žmonių minčių ir jausmų estetinė kvintesencija. Be to, naujas idėjas, gimusias dramatiškais tautai laikais, galima plėtoti, grįsti ateities gyvenimo perspektyvas.

Paskaičius net tokį nedidelį fragmentą, kokį galima spausdinti antologijoje, smalsu dėl pačios problemos. Yra ir daugiau įdomių dalykų. Štai kad ir lietuvių traukimas į Vakarų bombardavimų metu, kai teko bėgti per užšalusius ežerus, upes, kai ledas lūžta, o persikelti būtinai reikia. Kai kurie kaimiečiai, prisikrovę vežimus, sutrinka: vienas vežimas jau nuskendo, liko gyvi tik vaikai – kur jiems dėtis? Visi užsiėmę savais rūpesčiais. Baisus chaosas, viso gyvenimo suirutė.

Geležinkelių stotyse baisi sumaištis, žmonės veržiasi prie atvažiuojančio traukinio – su vaikais, ryšuliais. Vairai šiaip ne taip įkeliama į vagonus, o tėvai lieka stotyje... Ką išgyvena visi tie žmonės? Kai galvojame apie pasitraukimą į Vakarų, dažniausiai įsivaizduojame ramia aplinką. O juk visa tai vyko baisioje spūstyje, grūstyje, skubant, stumdamtis, veržiantis.

**Karo bangai ritantis į Vakarų, vyko prievartinis tautų kraustymasis. Istorinis katalizmas.**

Taip, 60 tūkst. žmonių vienu srautu pakilo iš įprastos gyvenimo vietos. Arba, tarkime, visiškai nežinome apie lietuvių gimnazijas Vokietijoje. Ten atsiduria 13 tūkst. lietuvių vaikų – kaip jie mokėsi? Ką su tais vaikais daryti? Kokias knygas jiems reikėjo parašyti, kad nebūtų sugaišta laiko mokantis? Juk vaikystėje praradus 2-3 metus, bus didelė ir nepataisoma spraga.

**Gal prisiminkime bent vieną kitą iš tų tyliųjų mūsų tautos didvyrių.**

Štai mokytojas, prozininkas, poetas, literatūros tyrinėtojas Pranas Naujokaitis (1905-1984 m.), buvęs Ukmergės mokytojų seminarijos mokytojas, 1944 m. pasitraukęs į Vokietiją dvi savaites beveik nemiega, iš Antano Maceinos paima rašomąją mašinėlę, kurią šis vežėsi su saviimi, 1948 m. parašo Lietuvių literatūros vadovėlių aukštesnėms gimnazijos klasėms. Ir, reikia pasakyti, tai nuostabi knyga.

JAV Pranas Naujokaitis parašė *Lietuvių literatūros istorijos* keturtomį (1973-1976), taip pat grožinių kūrinių jaunimui. Jo biografijos faktų ir grožinės kūrybos galima rasti ir mano sudarytoje antologijoje.

### Kodėl lietuviai staiga pakilo iš Vokietijos

Juozo Končiaus knygos *Ūkanose paskendusį jaunystę* fragmente, labai gražus vaizdelis perteiktas iš Eichstato lietuvių gimnazijos Vokietijoje, netoli Miuncheno. Lietuvių ir kitų Baltijos šalių pabėgėlių stovykla buvo įsteigta kareivinėse. Veikė ten ir gimnazija. Beje, ją tuo metu lankė ir Valdas Adamkavičius, kurį mes visi gerai pažįstame kaip Lietuvos prezidentą Valdą Adamkų. Beje, išleidus vieną almanachą savo klasės seniūnui Valdui Adamkavičiui bendraklasiai pranašavo, kad po dešimties metų jis bus Lietuvos prezidentas. Visi tikėjo, kad greitai grįš į Lietuvą, ir tas jaunatviškas entuziazmas juos labai palaikė. Pranašystė V. Adamkui išsipildė, tiesa, tik po 40 metų.

Rašytojas J. Končius per savo išgyvenimus ir autobiografinę prizmę aprašė to meto į Vokietiją pasitraukusių lietuvių aplinką, išvardijo ir daug pavardžių – mokytojų, mokinių. Įdomiai perteikta tuometinė stovyklos gyventojų buitis, rašoma ir kaip kas į tą stovyklą pateko.

Aprašytas ir vienas labai įdomus epizodas, apie įvykius, kurių mes Lietuvoje nežinome. Vieną ankstų rytmetį prieš auštant į stovyklos bendrabutį įsiveržia Amerikos karo policija (kaip tai primena NKVD ir KGB naudotą taktiką), pradeda daryti kratas ir tikrinti. Visi gimnazijos moksleiviai, bendrabučio gyventojai išrikiuojami nuogi ir įdėmiai apžiūrinėjami. Tikrintojus ypač domina vyrų pažastys. Vienam kitam vyrui, ypač iš latvių stovyklos, tuoj liepiama lipti į mašiną – jie išvežami. Jokių paaiškinimų neteikiama.

Intriguojantis faktas. Iš kūrinių potekstės spėjau, kad sovietų žvalgybininkai amerikiečiams perteikė duomenis, jog tarp pabaltijiečių, girdi, yra daug jaunuolių, tarnavusių nacių SS daliniuose. Pasirodo, SS daliniuose tarnavusieji turėjo ant savo kūno ištaurintuos tam tikrus ženklus. Štai jų ir ieškojo Amerikos karo policija, kuri juokų nekrėtė.

Šis faktas iš dalies paaiškina, kodėl staiga lietuviai visais galimais būdais pradėjo skirstytis ir bėgti iš Vokietijos į kitas šalis. Per labai trumpą laiką pasiekė Australiją, JAV ir kitas valstybes. Ne paslaptis, jog amerikiečiai, kaip ir švedai, rusams yra perdavę nemažą kiekį pabėgėlių pagal tikrus ar falsifikuotus sąrašus. Neva tai nacių talkininkai. Tragiškas momentas atsispindi išėvių literatūroje, nors mums, gyvenantiems Lietuvoje, tie dalykai yra *terra incognita*.

### Lietuvybės idėja už Lietuvos ribų būtina pažinti

O būta rūsčių dalykų. Štai 1911 m. gimęs Andrius Norimas (tai Mirono, aktorės Monikos Mironaitės brolio, slapyvardis) aprašo karinį laivą, kai jie jau tolo nuo Europos krantų ir atsidūrė JAV. Be kita ko ir S. Vanagaitė-Petersonienė su širdgėla bei kančia rašo apie panašius dalykus, nes daugelis paliekančių Europą suprato, jog tai ilgas išsiskyrimas su Tėvyne.

Taigi lietuvių idėja už Lietuvos ribų yra labai įdomi ir ją reikia pažinti. Išėvių literatūroje yra motyvų, kurie ne tik įdomūs, bet juose glūdi ir tam tikros tautos dalies istorinė patirtis. Apie tą tautos dalį mes, gyvenantys Lietuvoje, neturime emocinės patirties. Mes nesuvokiame jų likimo ir iš meninių vaizdų. O juk per meninį vaizdą atsiskleidžia giluminiai visuomeniški jausmai. Gal šios antologijos reikšmės dar gerai nesupranta Lietuvoje gyvenantys lietuviai, bet labai gerai suprato Stasė Vanagaitė-Petersonienė, Stasys Džiugas ir *Lietuvių fondo*, parėmusio šios antologijos pasirodymą, vadovai. Idėją jie visais įmanomais būdais palaikė ir rėmė, apie ją paskelbė net penkiuose Amerikos lietuvių laikraščiuose.

**O Lietuvoje ar būta susidomėjimo?**

Lietuvoje niekas gal nebūtų žinojęs apie tokį sumanymą, bet JAV lietuvių dienraščio *Draugas* korespondentas Lietuvoje Antanas Algimantas Naujokaitis paskelbė žinutę apie Amerikos lietuvių gyvenimą. Jis rėmėsi JAV rašytojų draugijos pirmininkės S. Vanagaitės-Petersonienės ataskaita ir parašė, kad Amerikos lietuviai imasi leisti *Lietuvių egzodo vaikų ir jaunimo literatūros* antologiją. Tiesa, žinutėje vietoj sudarytojo Vinco Aurylos pavardės buvo įrašyta... filologo profesoriaus Vyto Areškos pavardė. Tai korektūros „blusa“. Tokia informacija atsidūrė *Lietuvių ir mene*. Ši „klaida“ man leido plačiau išėiti į šio savaitraščio puslapius ir plačiau paaiškinti bei pareklamuoti antologiją.

**Kiek giliai Amerikos lietuvių literatūroje atspindi visi šie dalykai, apie kuriuos kalbame? Vien iš antologijos gal būtų sunku spręsti. Juk į antologiją galėjo patekti tik vienas kitas kūriny, kuris Jums, kaip sudarytoji, atrodė labiau reikšmingas, o mums, skaitytojams, atveriantis naują pažinimo ir mūsų tautiečių asmeninės patirties klodą.**

Apie lietuvių pasitraukimą iš Lietuvos 1944 m. JAV parašytos išties studijos ir spaudoje šie klausimai plačiai aptarti. Tačiau Lietuvos visuomenei tos knygos ir studijos buvo neprieinamos, pagaliau ir pati visuomenė ne itin domėjosi tais dalykais. Tačiau dabar, kai visa tai atsidūrė beveik ant užmaršties ribos ir, atrodo, turi išnykti be ženklo, susidomėjimas atsiranda. Pastaruoju metu patys išėvijios žmonės susigriebė. Matau didžiules pastangas tą patirtį išsaugoti, skausmingą norą išlikti lietuviu per religiją ir per kalbą. Ši idėja net ir dabar gyva. Mes Lietuvoje dažniausiai net nesusimąstome apie tai.

Mane nustebino ir maloniai nudžiugino išėvijios kultūrininkų entuziastingos pirmojo tomo sutiktuvės. Rašytoja Nijolė Jankutė-Užubalienė *Draugo* dienraštyje stebėtinai greitai parašė ir išspausdino plačią ir labai palankią recenziją su sudarytojo portretu (Lietuvos periodikoje tokie dalykai labai reti). Rašytojas ir dailininkas P. Jankus recenziją *Pasaulio lietuviųje* ir *Amerikos lietuviųje*, ypač žavėdamasis knygos poligrafine kokybe, baigia Lietuvos himno žodžiais. Jam atrodo, kad ši knyga šiandieninė tautos atminties versmė. *Tėviškės žiburių* redaktoriaus pavaduotojas rašytojas Č. Senkevičius autobiografiją pristato Kanados lietuviams. Dviejuose laikraščio numeriuose spausdinama literatūrologės Loretos Žvironaitės-Udrienės analitinė recenzija. *Draugo* korespondentas Lietuvoje A. A. Naujokaitis literatūros, kultūros ir mokslo priede spausdina platų pasikalbėjimą su antologijos sudarytoju, prisimindamas V. Aurylos diskusiją su Pensilvanijos universiteto prof. Daniel Hade apie amerikiečių ir posovietinės lietuvių vaikų ir jaunimo literatūros tendencijas Švedijos dienraščio *Dagens Nyheter* puslapyje. Dienraštyje išspausdinti net šių autorių portretai. O Lietuvoje tylu... Nedaug suprantančių, kas svarbu tautai ir mokslui.

Bus daugiau

## LIETUVOS MOKSLO TARYBA

NUTARIMAS Nr.V-39

Vilnius, 2003 m. kovo 3 d.

Lietuvos mokslo taryba 2003 m. kovo 3 d. išplėstiniame posėdyje, skirtame lietuvių mokslo kalbai, išklausiusi Humanitarinių mokslų srities nuolatinės ekspertų komisijos nario prof. habil. dr. Alberto Rosino pranešimą ir diskusijos dalyvių pasisakymus, konstatuoja, kad pastaraisiais metais ėmė gausėti nerimą keliančių faktų: rengiant lietuvių kalbos tekstyną paaiškėjo, jog beveik išnyko kai kurių mokslo kryptų lietuviškieji tekstai; kai kuriais Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais ir jų projektais valstybinė lietuvių kalba imama stumti iš mokslo, nes lietuvių kalba paskelbti mokslo darbai vien dėl to laikomi menkesnės vertės už anglų kalba publikuotus darbus; humanitariniuose moksluose šaltiniotyros veikalai ir vardyno tvarkyba nelaikomi taikomąja mokslinė veikla. Visa tai slopina lietuvių kalbos vartojimą moksle, stabdo atitinkamų lietuvių kalbos mokslinių stilių raidą, natūralią lietuviškosios mokslo terminijos plėtrą. Prioritetine Lietuvos mokslo kalba verčiama anglų kalba. Lietuvių kalbos stūmimas iš mokslo kelia pavojų ir Lietuvos kultūrai, ir Lietuvos strateginiams bei politiniams tikslams, nes **kalba nėra tik komunikacijos priemonė: ji yra tautos kultūros (plačiąja prasme) raiškos priemonė, kartu ir neįkainojama tautos dvasinės kultūros vertybė. Apribojus kalbos vartojimą ir atėmus iš jos mokslinį stilių, kalba pasmerkiama menkėti, nykti ir virsti tik buitine kalba.** Lietuvos mokslui integruojantis į Europos ir pasaulio mokslą **skelbti savo mokslo darbus užsienio kalbomis yra būtina** visų mokslo sričių Lietuvos mokslininkams. Tai skatintina, bet tik ne menkinant savo kalbą ir siaurinant jos vartojimą.

**Lietuvos mokslo taryba, pabrėždama, kad:**

- 1) Lietuvos mokslas (ypač lituanistika plačiąja prasme) pirmiausia turi tarnauti Lietuvai, jos kultūrai;
- 2) lietuvių kalbos stūmimas iš mokslo prieštarauja LR Konstitucijai, Lietuvos strateginiams ir politiniams tikslams, kartu ir bendrajai Europos Sąjungos kultūros ir moks-

lo politikos kryptį, pabrėžiančiai multikultūrinę ES sudėtį ir nacionalinių tradicijų ir kalbų apsaugą, **n u t a r i a**

**rekomenduoti Valstybės institucijoms, rengiančioms teisės aktus, susijusius su lietuvių kalbos vartojimu moksle, laikytis tokių nuostatų:**

1. Mokslinės publikacijos ar leidinio kalbą turi lemti tai, kam jis pirmiausia yra skiriamas – Lietuvos ar užsienio skaitytojui.

2. Apie publikacijos ar leidinio kokybę būtina spręsti ne pagal jų kalbą.

3. Nemažinti lietuvių kalba leidžiamų mokslo žurnalų ir monografijų.

4. Mokslo leidinių finansavimo nesieti su leidinio kalba.

5. Skirtingų mokslų sričių darbams netaikyti vienodų standartų. Humanitarinių ir socialinių mokslų srityse pirmenybę teikti:

5.1. lietuvių kalba skelbiamiems leidiniams, reikšmingiems Lietuvos visuomenės ir kultūros raidai bei tautinio identiteto stiprinimui integracijos į Europos Sąjungą ir globalizacijos sąlygomis;

5.2. keliakalbiams mokslo leidiniams, kuriuose publikuojami tiek lietuviški straipsniai, tiek straipsniai kitomis kalbomis.

6. Skatinti terminų ir specialiųjų žodynų rengimą bei leidybą, vardyno tvarkybos darbus, šaltiniotyros ir kultūros paveldo veikalų publikavimą, ir laikyti juos reikšmingais taikomiosios mokslinės veiklos darbais.

7. Rekomenduoti, kad užsienio kalbomis savo darbus publikuojantys mokslininkai per kadenciją ir doktorantai per doktorantūros metus bent vieną mokslo arba mokslo populiarinimo publikaciją paskelbtų lietuviškai.

8. Kreiptis į LR Vyriausybę siūlant peržiūrėti mokslą ir studijas reglamentuojančius teisės aktus, kuriuose yra lietuvių kalbos menkinimo, kartu ir mokslininko teisių pažeidimo požymių.

*Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas prof. habil. dr. Kęstutis Makariūnas*

### FOTOETIUDAS



Greitai ateis metas sukti lidzus...



Pabaiga. Pradžia Nr. 7

Artėjant XII pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumui *Mokslo Lietuva* savo skaitytojus pasiryžusi supažindinti bent su kai kuriais užsienyje dirbančiais lietuviais mokslininkais, kurių darbai yra pelnę tarptautinį pripažinimą. Toliau kalbamės su organinės sintezės ir biotechnologijos srityje dirbančiu dr. Romu J. Kazlausku, jaunosios kartos moksle išėivijos atstovu. Jis šiuo metu gyvena Kanadoje, Monrealyje, dirba McGill universiteto Chemijos departamente. Dalyvavo pirmojoje Baltijos organinės sintezės konferencijoje BOS 2000 (Balticum Organicum Sintetikum) Vilniuje. Ši konferencija prasidėjo iš karto po XI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo Vilniuje; norėta, kad iš toliau atvykę svečiai galėtų dalyvauti abiejose renginiuose.

Dar pridursime, jog šią 2003 m. vasarą, Romas J. Kazlauskas grįš į JAV ir dirbs Minesotos universiteto Biochemijos departamente (University of Minnesota, Minneapolis/St. Paul).

### Kai jaučiamės maži broliukai

*Gerbiamas daktare Romai, kuo skiriasi organiko chemiko darbas Kanadoje nuo darbo Amerikoje?*

Yra skirtumas. Kanada nėra tokia turtinga valstybė kaip JAV. Antai Lietuvai nėra paprasta ir lengva būti šalia didelės valstybės Rusijos. Panašiai ir Kanada jaučia didelį fizinį JAV spaudimą. Jaučiamės kaip maži broliukai, nors ir dalyvaujame vi-

# Artėja metas, kai kiekvienam bus galima pagaminti individualius vaistus (2)

*Ką reikėtų daryti norint išsiugdyti daugiau tokių biotechnologijos institutų ar kompanijų?*

Būtų galima gaminti keletą pasauliui paklausių produktų, pvz., vaistų. Reikiamų ir gerų specialistų yra Lietuvoje. Tada technologijos ir pinigų į Lietuvą ateitų iš kitų kraštų. Tačiau labai svarbu, kad būtų aiškios veikimo Lietuvoje taisyklės: ar investuotojai nerizikuoja prarasti savo pinigų ir pan.

### Ir dideliems praverčia maži partneriai

*Dar žengiant Lietuvai pirmuosius nepriklausomos valstybės gyvavimo žingsnius spaudoje buvo plačiai diskutuojama, ką gali mūsų vaistų gamintojai. Pasigirdavo gana kategoriškų vertinimų, esą Lietuva negalės konkuruoti pasaulinėje vaistų rinkoje, nes visada lietuviški vaistai bus brangesni, neapsimokės gaminti. Visada stigs investicijų naujoms technologinėms linijoms išigyti ir pan. Jau nekalbant apie sunkumus, kurie kiltų dėl lietuviškų vaistų tarptautinių licencijų ir pan. O kokia Jūsų nuomonė?*

Apie tai esame kalbėję ir 2000 m. Vilniuje vykusioje Baltijos organinės sintezės (BOS 2000) konferencijos metu, kai man teko joje dalyvauti. Įšiminė Kanados kompanijos Merck Frost atstovo išsakyta mintis, esą jų kompanija dažnai ieško mažesnių partnerių: jeigu Merck bando iširti naują preparatą ar vaistą, tai mielai kooperuojasi ir su mažesnėmis kompanijomis, teikia joms paramą ir įvairių lengvatų.

*Kokią naudą šiuo atveju mato didelė kompanija, kooperuodamasi su*



Dr. Romas J. Kazlauskas iš Monrealio Vilniaus universitete BOS 2000 konferencijoje

nereikia laukti 10-12 metų, pakanka 6-8, bet ir po 3 metų jau reikėtų daryti išvadą, ar tai perspektyvus vaistas. Tada gal reikėtų pasinaudoti didesnės kompanijos pagalba. Antai vienas vaistas buvo išrastas mūsų universitete, jį pradėjo gaminti viena nedidelė Monrealio kompanija, o vėliau pagalbos sulaukė iš didelės anglų kompanijos Glaxo. Praėjus 5 metams nuo to laiko, kai ėmėsi šio vaisto gamybos, jau pradėjo parduoti vaistą AIDS gydyti. Kiek žinau, jiems gerai sekasi. Galiau įsivaizduoti, kad tokį dalyką daryti būtų įmanoma ir Lietuvoje.

*Gal mums reikėtų pradėti nuo jau sintezuotų vaistų išbandymo Lietuvos sąlygomis ir jų tobulinimo?*

Visą laiką tenka ieškoti naujų darbų, nebūna, kad vieną dirbtum visą laiką. Gauni užsakymą 6 mėn., kartais 12 mėnesių, bet niekada nežinai, kas bus paskui. Toks darbas gana sudėtingas. Yra kompanijų, kurioms gerai sekasi, jos užtikrintos dėl savo ateities.

### Vilniaus BOS konferencijos paliks pėdsaką moksle

*BOS2000 konferencija, kurioje ir Jūs dalyvavote, – jau praeitis. Kadanai tai buvo pirmoji tokio masto tarptautinė organinei sintezei skirta konfe-*

*rencija Lietuvoje, tai jos patirtis mums gali būti įdomi kad ir lyginant su BOS2002 konferencija.*

Man ypač didelį įspūdį paliko šveicaro iš JAV prof. Alberto Ešenmozerio (Eschenmoser) pranešimas apie veidrodinio atspindžio molekules. Mūsų baltymai sudaryti iš aminorūgščių, kurios yra vieno atspindžio. Mokslininkai vis diskutuoja, kodėl taip yra? Žinoma, galima pasakyti, jog gamta pasirinko optimalų variantą, kai molekulės struktūra kompaktiškiausia, bet kodėl būtent tokio, o ne kitokio atspindžio? Tai visiškai neaišku.

*O kodėl kristalas formuojasi taip, o ne kitaip? Kodėl DNR spiralė užsukta į vieną, bet ne į priešingą pusę? Juk ar ne tie patys klausimai kyla? Tai termodinamikos dėsnių išdava. Bet gal klystu?*

Visai teisingai, lygiai tas pats. Ir gerai, kad tai termodinamikos dėsnių pasireiškimas, bet kodėl gamta nesirenka veidrodinio atspindžio? Juk akivaizdžių kliūčių nėra rinktis priešingai. Prof. A. Ešenmozeris tuo klausimu turi idėjų ir man jos buvo labai įdomios.

Kitas kalbėjęs buvo gerai žinomas prof. Ryori Noyori iš Japonijos, kuris 2001 m. tapo Nobelio premijos laureatu chemijos srityje. Labai įdomios jo mintys apie ypatingų sintetinių organinių medžiagų naujas reakcijas.

*Kai kalbėjomės apie šiuos mokslininkus 2000 m., paklausiau Jūsų: ar jie būtų verti Nobelio premijos už savo tyrinėjimus? Jūs tada atsakėte, kad jeigu tai priklausytų nuo Jūsų, tai tikrai A. Ešenmozerį ir R. Noyorį pasiūlytume. Pranašavimai prof. R. Noyori atveju pasitvirtino, nes jis tapo 2001 m. Nobelio premijos laureatu.*

BOS 2000 konferencija visiems dalyviams paliko labai gerą įspūdį, nes visi buvo labai šiltai priimti, kiekvienas kalbėtojas gavo po mažą Vilniaus paveikslėlį. Tą geranoriškumą pajuto visi dalyviai. Manau, kad pakviesti mielai atvažiuos ir kitą kartą.

*Ačiū už pokalbį ir linkiu Jums geriausios kloties, glaudžių mokslinių ryšių. Bus malonu Jus matyti ir kituose moksliniuose renginiuose.*

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas



BOS 2000 konferencijos dalyviai prof. Albertas Ešenmozeris, šveicaras iš JAV, ir 2001 m. Nobelio premijos chemijos srityje laureatas prof. Ryori Noyori iš Japonijos

si tose pačiose konferencijose.

*Ar kokia nors informacija apie Lietuvos biotechnologus, kitus organinės sintezės atstovų darbus Jus pasiekia Kanadoje?*

Man atrodo, yra tekę naudoti vilniečių pagamintus fermentus. AB Fermentas gamina labai gerus fermentus, bet jie daugiau naudojami ne organinės chemijos reikmėms, bet biologijai. Man atrodo, kad mano jaunesnis brolis Audrius, taip pat biochemikas, dirbantis Harvardo universitete, tuos fermentus daugiau naudoja.

*gerokai mažesniu partneriu? Gal tai galimybė pasitelkti naujų idėjų?*

Idėjos labai svarbu. Kad ir kokia stipri būtų kompanija, ji pati negali visko išbandyti. Kai bandymai daromi keliose mažesnėse kompanijose, tai visada galima pasirinkti dirbančią sėkmingiausiai. Tačiau iki galo iširti naują vaistą mažos kompanijos vargu ar sugebės.

*Jeigu vaistus bandyti tenka 10, kartais ir daugiau metų, tai kokia mūsų įmonė ar bendrovė rinkos sąlygomis galėtų tokios veiklos imtis?*

Man atrodo, kad šiais laikais jau



Pasibaigus BOS 2002 konferencijai jos rengėjai prof. Eugenijus Butkus ir prof. Viktoras Algirdas Sniečkus aptaria šį renginį

# Kuriančios kasdienybės žvilgsniu

Kovo mėnesį, likus savaitei iki lygiadienio, Zonta-International Vilniaus klubas savo narius ir svečius pakvietė į vakarą Vilniaus Rotušėje, kur buvo pristatyta nauja socialinių mokslų daktarės Inos Dagytės knyga *Kuriančios kasdienybės tekstai*\*. Autorė yra Vytauto Didžiojo universiteto docentė, dėsto viešąją ir masinę komunikaciją bei mokslotyros disciplinas. Mokslinių interesų sritis – mokslo sistemos transformacijos procesai, mokslinė komunikacija, spauda globalizacijos kontekste. Parašė kelias dešimtis mokslinių straipsnių ir penkias knygas vien mokslo sistemų transformacijos tema (kai kurias su bendraautorais). Tarp jų: *Mokslo sistemos transformacijos procesai Lietuvoje* (1995), *Case Study Lietuvos valstybiniuose mokslų institutuose* (1997), *Baltic R&D Systems in Transition* (2000, Stockholm, su J. Kristapsons ir H. Martinson). 2000 m. pasirodė biografinės esėistikos I. Dagytės knyga – *Loreta Asanavičiūtė: veiksmas ir atmintis*.

I. Dagytė yra M. Raišukytės premijos laureatė. Jos pedagoginė ir mokslinė veikla susijusi su Vilniaus, Kauno technologijos ir Vytauto Didžiojo universitetais. XII pasaulio mokslo ir kūrybos simpoziume Čikagoje dr. Ina Dagyte – viena iš sekcijos *Mokslas ir visuomenė* darbo vadovų.

## Tęstinumas neįmanomas be atminties

Pirmaisiai keletas žodžių apie Zonta-International organizaciją. Ji buria aktyviai profesinėje veikloje dalyvaujančias moteris, kurios ne tik turi visuomeninių interesų, bet ir imasi savarankiškai juos įgyvendinti. Renginį Rotušėje ir naujosios I. Dagytės knygos pristatymą organizavo Zonta-International Vilniaus klubas. Kaip teigia šio klubo prezidentė prof. Evalda Jakaitienė, kiekvienos šios organizacijos veikloje dalyvaujančios moters moto galima išreikšti šiais žodžiais: *Aš žinau, jog kažką žinau, išmanau. Bet aš noriu savo žiniomis ir išmanymu pasidalyti ir su kitais*. Kitaip sakant, zontietės sieja šiuolaikiškos žinių visuomenės maksimos. Tai štai Ina Dagytė, kaip tikra zontietė ir asmenybė, kuri turi ką pasakyti kitiems, savo naująją knygą ir dalijasi su mumis toms gyvenimo dovanomis, kurias jai lėmė likimas ir asmeninė pažintis su ištis neeilinėmis mokslo ir visuomeninio gyvenimo asmenybėmis.

Prasmingas pats knygos pavadinimas – *Kuriančios kasdienybės tekstai*. Autorė sąmoningai remiasi į kasdienybę, kuri, pagalvojus, juk ir yra pats gyvenimas. Paties žmogaus valioje padaryti jį prasmingą, reikalingą kitiems ir visuomenei. Ne kiekvienam pavyksta, nors kiekvieno žmogaus kelyje mokytojų daugybė: pradedant tėvais, mokykla, baigiant darbo kolektyvu, draugais, giminėmis, kartais kaimynais ir panašiai. Nuo pat gimimo žmogus mokomas esmingais dalykais – prasmėmis ir reikšmėmis – užpildyti savo kasdienybę, nes tik tada ji įgyja tęstinumą, taigi, ir išliekamąją vertę.

Joks tęstinumas neįmanomas, jeigu nėra atminties, kuri juk ir naudojasi ne tik atskiro žmogaus, bet ir šeimos, giminės, bendruomenės, kaimo ar miesto, tautos, valstybės ar net visos žmonijos patirtimi. Tačiau tam, kad ši patirtis įgautų tęstinumą, matyt, iš tiesų labai reikalingas pasakotojas, kitaip tariant, socialinis veržėjas. Jis yra kasdienybės ir tęstinu-

mo tarpininkas. Tačiau ne bet koks tarpininkas, nes iš jo visų pirma tikimasi objektyvumo. Ir suvokto vydūniškąja, arba baltiškąja, prasme, kuris išauga iš žinojimo, valios ir meilės dermės. Atrodo, jog autorei mažiau priimtina (bent ji pati šitaip tvirtina) slaviškoji triada – tikėjimas, viltis ir meilė, nes pastarojoje mažiau individualaus veiksmo ir atsakomybės.

## Apie objektyvumą

Idomu, ką autorė atsakytų Aleksandrui Nevzorovui, seniau pagarsėjusiam televizijos komentatoriui, o dabar Rusijos Federacijos Dūmos nariui, kuris teigia, jog išvis nesą jokio objektyvumo, nes žiniasklaidoje tai, girdi, tesanti tik meninė išraiškos priemonė. Tenka pripažinti, jog A. Nevzorovas pakankamai nuoseklus juodasis genijus. Mes jį prisimeiname kaip šmeižikiško televizijos filmo apie 1991 m. sausio 13-osios nakties įvykius Vilniuje autorių. Tą naktį Pskovo desantininkų divizija šturmavo Vilniaus televizijos bokštą, kurį gindami žuvo 14 Lietuvos Nepriklausomybės gynėjų. A. Nevzorovas kvailinamus Rusijos televizijos žiurovus stengėsi įtikinti, kad patys lietuviai lindo po sovietų tankų vikšrais, o į Televizijos bokšto gynėjus šaudė ne taikingi Pskovo desantininkai, bet... patys lietuviai, norėdami išprovokuoti sovietinę kariuomenę ir sutepti šviesų imperijos gynėjų paveikslą. Ar begali būti didesnis pasityčiojimas iš tiesos ir sveiko proto? Tačiau jeigu objektyvumo nėra, tik fikcija, tai auką galima vadinti bude-liu, o niekšą geradariu ir priešingai. A. Nevzorovas tą sėkmingai ir daro.

I. Dagytė savo atkirtį objektyvumo neigėjams ir istorijos falsifikatoriams yra davusi knygoje *Loreta Asanavičiūtė: veiksmas ir atmintis*. Taigi į viską gyvenime galima žvelgti labai įvairiai. Savo paskutinės ir mūsų aptariamos knygos pratarmėje autorė neslepia pasiryžimo, kad į tęstinumą ji pasiryžusi žvelgti kuriančios kasdienybės akimis.

## Laikmečio paradoksai

Jeigu net kalbant apie objektyvumą galima sulaužyti daugybę iečių, tai ką besakyti apie požiūrį į kasdienybę. I. Dagytė neneigia, kad į naująją knygą ateina su savo požiūriu į kasdienybę ir tęstinumą. Ateina ne vien iš kasdienybės praktikos, bet ir kaip socialinių mokslų – viešosios ir



Dr. Ina Dagytė Vilniaus Rotušėje pristato naująją savo knygą Kuriančios kasdienybės tekstai

masinės komunikacijos, mokslo sociologijos atstovė. Visiškai natūralu, jog publicistikai būdingą asmeninį išgyvenimą, emociją išpūdį, suvoktą ir priimtą kaip gyvenimo teikiama dovana, autorė sumaniai ir profesionaliai derina su mokslininkai būdinga analize, reiškiniu ir esmės paieškomis. Vadinasi, tai publicistinė knyga, tačiau kupina ir teorinių prielaidų, įžvalgų, didžiulio noro mūsų dienų kasdienybėje, daugialypėje veiksmų bei reikšmių apykaitoje užčiuopti harmonizuojančio save ir aplink esančius žmogaus gyvenimo pulsą.

Gyvename paradoksaliu laiku. Akivaizdūs mokslo ir technikos laimėjimai suteikė sparnus ir žmonijai. Atrodytų, tiek žinių, šviesos – švieskis ir švieskitus. Tačiau didelė dalis visuomenės savo noru ir pelnu besiremian-

žmonėmis lengviau manipuliuoti. Tikriausiai ne itin didelio išsilavinimo burtautoją paprastam žmogui suprasti paprasčiau, negu tūlą sociologą ar psichologą, pagaliau pastarieji juk nežada jokių stebuklų, negali pasiūlyti panacėjos, kaip sakoma, „nuo visų ligų“.

Kita vertus, mokslinių žurnalų, knygų gausa, daugeliui prieinamas internetas lyg ir turėtų užtikrinti mokslinio pažinimo galimybes vis didesnei visuomenės daliai. O išeina priešingai. I. Dagytė teisingai paste-



Zonta-International Vilniaus klubo prezidentė prof. Evalda Jakaitienė

čios žiniasklaidos paslaugiai stumiami atgal į viduramžius – į horoskopų, burtavimų ir pranašavimų prietėmą. Žinoma, taip sukvailintais ir mokslinės pasaulėžiūros orientyrų neturinčiais

bi, jog mokslinis pažinimas realybėje paradoksaliai tolsta nuo daugumos žmonių. Labai pavojingas simptomas. Mokslo faktai, žinios, idėjos, teorijos vis sunkiau prasiskverbia į Lietuvoje leidžiamus populiarių laikraščių ir žurnalų puslapius. Visuomenėje atšimpa poreikis domėtis viskuo, kas išeina už savo profesijos, interesų ribų. Mokslinius žurnalus skaito tik tos srities atstovai, gal dar dėstytojų kreipiami studentai. Nuo 1995 iki 2000 metų Lietuvoje kaip grybų po lietaus išdygo

150 naujų žurnalų. Ar daug jie skiriasi vienas nuo kito, kokia jų išliekamoji vertė? Gal dauguma atlieka tą pačią skaitytojo laiko užmušinėjimo funkciją? Kad būtų tik taip. Deja, iš tikrųjų yra sudėtingiau. Sociologė I. Dagytė pastebi, jog „tikrovė yra socialiai konstruojama, pats žmogus padeda į savo gyvenimą ateiti vieniems, o ne kitiems daiktams, žmonėms, įvykiams, žodžiams“. Vartydami spalvingus žurnalus, atrodytų, norime tik atsispūsti, atsigauti po varginančios darbo dienos, o į savo vidinį pasaulį juk išleidiame svetimkūnius. Užsikoduojame naujoje neatšargiai išleistoje realybėje, ir taip po truputį konstruojame savo interesų pasaulį.

Šiandien sunku atsispirti modernybės įtakoms, ypač kai tą modernybę konstruoja ir siūlo komercijos dievai. Siūlo kaip nuolatinę kaitą, nes tai ir yra komercijos variklis. Žmogui įteigiama išgyti daugybė nereikalingų daiktų, peršama domėtis vis naujais įvykiais, labai abejotomis vertybėmis. Kaip šiame chaotiškame Brauno dalelių judėjime, nuolatinės pasiūlos sąlygomis išlikti savimi, kaip neprarasti svarbiausių orientyrų, išlikti sąmoningu savo paties gyvenimo ir likimo kūrėju? Apie tai ir yra ši naujausia Inos Dagytės knyga.

## Nuo močiutės iki profesorių

Autorė – miesto kultūros atstovė, ir, kaip pastebi vienas jos knygos recenzentų Almantas Samalavičius, tai knyga, teikianti miesto gyvenimo skerspjūvį. I. Dagytės vaikystė prabėgo Kaune, tylioje Miškų gatvėje, netoli paslaptinių kapinių, kuriose tuo metu dar išsėjęs Stepono Darius ir Stasio Girėno palaikai. O močiutė Genovaitė Rubkienė gyveno Žaliakalnyje. Peršokavus kapines, buvo galima pakilti į kalną, ties gražiuoju Vaižganto namu atsiskirti – koks stebėtinai gražus iš čia Kaunas. To miesto ir jį supančios gamtos grožio pajautos autorei ištis netrūko. Atsirado poreikis pasidalyti ir su kitais. Juk pasidalinęs, drauge įsijautęs, išgyvenęs tampa dvigubai turtingesnis – šito išmokė ją supė žmonės. Pradedant močiute, nuo kurios autorė pradeda knygos dalį *Vardai ir veiksmai*, baigiant iškiliais profesoriais, pasaulinio garso asmenybėmis.

Savo naująją knygą autorė mums ir perteikė kūrybingo bendravimo ir bendradarbiavimo su įdomiais žmonėmis džiaugsmą. Dažniausiai tai akademinės aplinkos žmonės. Knygoje neradime stulbinančių įvykių, žmonių asmeninių išgyvenimų ar dramų aprašymo, miesčionišką smalsumą patenkinti galinčių pikančių istorijų. Užtat yra į atmintį įsirežusių bendravimo akimirų, vieno kito susitikimo, palikusio gilesnį rėžį atmintyje ir sieloje. Perteiktos buvimo kartu su kitu žmogumi akimirkos. Gal net daugiau – tai ir to bendravimo pėdsakas, kuris laikui bėgant nenyksta, bet įgauna naujų prasmų, reikšmių ir taip lydi visą gyvenimą, teikdamas dvasinės atsparos ir atsakomybės už kartu nugyventą, tegu ir nedidelę, gyvenimo atkarpą. Tai nelyginant padėka tiems gyvenimo kelyje sutiktiems žmonėms ir kartu – dovana skaitančiajam.

Skaitydamas šią knygą pajunti, jog gyvenimas – tai buvimo kartu su kitais žmonėmis žiaugsmas

Nukelta į 15 p.



\*Ina Dagytė, *Kuriančios kasdienybės tekstai*. Vilnius: Mokslo aidai, 2003.

Aktorius Petras Venclovas skaito ištrauką iš Inos Dagytės knygos *Kuriančios kasdienybės tekstai*





Pradžia Nr. 7

Apie prof. Igną Končią mintimis dalijasi jo sūnus dr. Algirdas Končius, kuris yra paskutinė rišančioji grandis su šeima, kuriai XX a. įvykiai nepagailėjo išmėginimų.

Tai dramatiško likimo šeima, kokių Lietuvoje buvo daug. Prisiimdami I. Končią, jo gyvenimiškas mokslinės, kultūrinės ir visuomeninės veiklos peripetijas, pamėginsime įsijausti į to laikmečio dvasią, įvairių žmonių veiklą, poelgių motyvus. Laimei, dar yra kas mums gali apie tai papasakoti, priminti, gal net suaktualinti. Dr. A. Končius kaip tik ir yra toks žmogus.

### Gyvenimas reikalavo eiti į žmones

*Gerbiamasis Algirdai Končiau, ne kartą mūsų pokalbiuose apie savo tėvą fiziką, etnologą ir rašytoją prof. Igną Končią esate sakęs, kad tikrų mokslinių darbų, kaip mes juos šiandien suprantame, jis parašė ne tiek jau daug. Mat gyvenimas iš tarpukario Nepriklausomos Lietuvos profesorių reikalavo ne vien mokslinių tyrinėjimų. Vaizdžiai tariant, ir skirtingai nuo mūsų laikų, reikalavo ne tiek skverbimosi į gylį, kiek veiklos į plotį. Juk būtent tas stebėtinai platus interesų ratas prof. Igną Končią tarp amžininkų padarė šimto nuopelnų žmogumi. Ką Jūs apie tai manote?*

Turbūt tie žemaičiai Igną Končią taip ir pavadino. (Juokiasi.) Kaip aš tą problemą suprantu? 1918 m., susikūrus Nepriklausomai Lietuvos valstybei, o 1922 m. įkūrus Lietuvos universitetą, iš visos Rusijos ėmė grįžti inteligentai: pedagogai, inžinieriai ir kitų profesijų atstovai. Mokslo žmonių, aukštųjų mokyklų dėstytojų ir profesorių buvo nedaug – tik vienas kitas. Moksliniu laipsnius turėjo Augustinas Volde-maras, Vincas Čepinskis ir dar keli. Todėl Lietuvai reikėjo parengti dėstytojus ir mokslo žmones. Tačiau kaip juos rengti, jei nebuvo net literatūros? Tą pačią progą priminsiu, jog mano tėvas buvo parengęs keturių dalių (400 p.) lietuvišką fizikos vadovėlį, pradėtą rašyti dar 1915 m. pradžioje, kuris taip ir liko neišspausdintas.

Vienu metu reikėjo griebtis daugybės darbų. Tarpukario Lietuvos profesūra labai aiškiai suvokė šią pagrindinę mintį: negalima užsidaryti savajame kiaute, nes gyve-

# Profesorius Ignas Končius – fizikas, etnologas, žemaitis (2)



Končių šeima, grįžusi į Lietuvą, su bočiais Kentromis Palangoje. Iš kairės: Marija Kentraitė-Končienė, šeimnininkė Emilija, Jonas Kentra, Felicija Kentrienė-Bielkevičiūtė, Ignas Končius ir Jurgis, Liudas bei Vytautas Končiai



Broliai Ignas ir Petras Končiai bei pastarojo žmona Marija Gurklaitė-Končienė Peterburge

nimas reikalavo eiti į žmones. Beje, taip sakė ir Kristus. Profesoriai suprato, kad tautą reikia auklėti, šviesti, ir niekas kitas to darbo nepadarys – tik jie patys.

Tada visiškai suprantama, kodėl Ignas Končius ar net toks puikus hidrologas kaip Steponas Kolupaila, kurio monografija *Nemunas* ir dabar neprarado mokslinės vertės, tapo Akademinių skautų sąjūdžio veikėjais. Per skautiją jis taip pat nešė šviesą savo krašto žmonėms. Hidrologiniais klausimais domėjosi ir I. Končius, kuris su prof. Viktoru Ruokiu parašė keletą straipsnių apie kelionę nuo Minijos ištakų iki žiočių.

Tai buvo Žemaičių krašto didžiausiam upei skirtos publikacijos. I. Končius buvo ne tik skautų organizacijos narys, bet dar priklausė bene 8 Lietuvos (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo) universiteto studentų organizacijoms, buvo Žemaičių studentų draugijos įkūrėjas, be to, dar šešių ar septynių organizacijų garbės narys.

*Norite pasakyti, kad akademinė bendruomenė buvo labai demokratiška, nesijautė didelio atotrūkio tarp studentų ir profesūros? Visus vienį bendri siekiai.*

Noriu pasakyti, kad profesūra gyveno kartu su jaunuomene, kartu su visa tauta. Šią mintį galėčiau pa-

grįsti savo patirties pavyzdžiais. Studentai su savo profesoriumi ar dėstytoju užėję tegu ir į aludę, niekada nepadaugins, elgsis padoriai.

Universitete trūko daug ko – lėšų, aparatūros, literatūros. Tačiau kodėl mano tėvą prof. Igną Končią geru žodžiu minėjo jo buvę asistentai? Todėl, kad ne pats katedros vedėjas skubėjo tobulintis užsienį, bet siuntė gabiausius jaunos savo Matematikos ir gamtos mokslų fakulteto Fizikos katedros darbuotojus. Taip į Angliją išvyko tobulintis Adolfas Jucys, kuris 1938 m. stažavosi Mančesterio, 1939-1940 m. Kembridžo universitetuose. Kazimieras Baršauskas 1936 m. tobulinosi Berlyno universitete. Povilas Brazdžiūnas išvyko į

Ciūricho universitetą, kur, vadovaujamas prof. E. Meyerio, 1930 m. apgynė mokslų daktaro disertaciją. Antanas Žvironas taip pat studijavo Ciūricho universitete, to paties E. Meyerio vadovaujamas 1933 m. apgynė filosofijos mokslų daktaro disertaciją. Kiek anksčiau Antanas Puodžiukynas mokėsi Miunsterio ir Vienos universitetuose, 1927 m. Vienoje įgijo eksperimentinės fizikos daktaro laipsnį, vėliau su I. Končiumi dirbo Lietuvos universitete (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo).

### Jo pašaukimas – būti visuomenininku

*Matyt, I. Končiaus pašaukimas – būti mokytoju, ir juo – plačiąja prasme – jis buvo visą savo gyvenimą.*

Pirmiausia jo pašaukimas – visuomeninė veikla, kuriai jis atidavė labai daug laiko ir jėgų. Tiesa, buvo gabus ir mokslinei veiklai. Sprendžiu iš to, kad Peterburgo universitete kurį laiką dirbo fizikos laboratorijoje. Kai tėvas 1917-1920 m. buvo priverstas gyventi Stavropolyje ir dirbo Žemės ūkio institute asistentu, jis buvo kviečiamas asistentu į Tbilisio universitetą. Tiesa, dėl šios versijos nesu visiškai tikras. Į Lietuvos mokslo istoriją I. Končius pirmiausia įeina kaip pirmojo lietuviško *Meteorologijos* (1924) vadovėlio ir pirmojo fizikos terminų žodyno *Terminai fizikos reikalams* (1923, 1924) sudarytojas. Taip pat yra išleidęs fizikos paskaitų konspektų, išvertė mokslo populiarinimo knygų. Išleido ir taikomosios meteorologijos vadovėlį *Ūkininko dangus* (1925).

Tačiau I. Končiaus visuomeninė veikla šiandien man atrodo daug ryškesnė ir už mokslinę. 1907-1912 m. studijuodamas Peterburge buvo vienas iš šio miesto lietuvių draugijos veikėjų, įsteigė ir dalyvavo studentų ratelyje, kuris tyrinėjo lietuvių tautos praeitį ir kultūrą. Skaitė paskaitas pats ir kvietė kitus lektorius, kurie tais rūpimais klausimais galėjo pasakyti ką nors naujo.

## LIETUVOS ŽINIOS

PRENUMERATOS KAINA: Poštikos, visameisės ir literatūros laikraštis su „AUSINIS“ priedu. Gera trijų kartų į savaitę: antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais. Kodakcijos nr.: Vilnius, Semenukų gatvė, № 16. „LIETUVOS ŽINIOS“.

Vienas numeris 3 kap. Pasmaitinti atsimas, reikia pridėti 50 k. ir adresas, kurioje buvo gyvenamas laikraščio, kasdienai turi būti siunčiami su atitinkama pinigais ir adreso. Priešingai spaudos gali būti trumpinama ir laisvai. Spausdinti turi būti tiksliai per 3 mėn. laikotarpį, patikrinti gali būti ne mažiau. (Spausdinti atsimas) la. juo patiesi tiksliai.

№ 15      Šeštadienis, Vasario 5 (15) d.      1911 m.

---

### Ig. K. čius. Žemaičiuos.

„Šunų genamas“ per Žemaičius. Imkim ritmušį<sup>1)</sup> ar žiograrikij<sup>2)</sup> ir pasivalkiokim po Žemaičius. Krumalių<sup>3)</sup> ir Strypų<sup>4)</sup> gausme pakelias, juk Žemaičiai miškais spauge; visi dirvonai apšėlę kadagiais, o lenkės prižėlusios alkanų.

Šitos pabuklės reikalingos šunims, teisingiau sakant, žmonėms nuo šunų apsiginti. Mat, keliausime pėsti; važiuotiems važiuoti baisy: vieškeliai kalnuoti, smiltėti; šunkeliai – išbliurę, vienos molduobės, nepereinamos balos; o purtina, drasko važiuo-

1) ritmušis – frankis „tekiaj mūšant“ (žalsias) jam sulaukyt.  
2) žiogris – liet. pinučiai. Žiograrikis – pinutis.  
3) krumalyzė – sudžiūvęs žemės gabaliukas.  
4) strypas – medgaliai, kuriais laidu šunis.

„Jant, tai kaip drugys krečia, lie-liša šoną veria; kad ir įsikabinasi į drangas, atsispirsi į galą brikelės, net pasostė trata, o vis dėlto, pradėjus kalbėti, žiurėk ir nukandęs liežuvį. Gaila juk ir arklio, – uodegą net iki nosės važiuojančiam pakliša, Pėstiems geriau: nei karklių, nei vartų reikia kilnoti, nei spragų ardyti, nei kišini kalšioti. Tikra nelaimė su tais vartais: prieini ar privažiujoji – veisėk: abu galai vienai tu pačiu dulkinu šniuru ar grįžte pririū, o kartais ir su mieta užremti. Atkelti gal pusė vargo, juk ir užkelti reikia ir taip-pat, kaip buvo, užraišioti, be to negalima, nes tam ir spragilas prie mieta ant apyvartės iškabintais. Oia da saugokis, kad, bekeliant karkles, ant tavęs jos neužvirvėty ir neprislėgtų purvyne, per kurį vos pasirašius, pasikaišius galima perbrist. O! tie vartai, vartai: „čiema – nosis, vasara – vartais“. O



Užšalusi jūra ties Palanga

Laikraštėje Lietuvos žinios 1911 m. Peterburgo universiteto studentas Ignas Končius skelbė savo rašinių Žemaičiuos ciklą



**I. Končiaus visuomeniškumo, kaip būdo savybės, tikriausiai nereikėtų atskirti nuo jo pomėgio rašyti į plačiąją spaudą.**

Pirmuosius savo straipsnius spaudoje tėvas paskelbė dar 1904-1905 metais, vėliau rašė ir studijuodamas Peterburge. Paulius Galaunė man yra sakęs: *Tuo metu, kai gyvenau Petrapilyje, man buvo labai įdomu skaityti Igno Končiaus straipsnius...* To savo pomėgio tėvas niekada neprarado.

Peterburgo universiteto profesoriaus, Lietuvos mokslo draugijos nuo 1907 m. nario Eduardo Volterio paskatintas Ignas Končius 1911-1912 m. vasaros atostogų metu, kaip pats rašo, vaikiojosi po Žemaitiją, registravo, aprašinėjo bei fotografavo koplytėles, kryžius, šventųjų skulptūras. Plungės apylinkėse dviračiu įveikė 800 km. Ir kiekviename iš jų rado vidutiniškai po kelias koplytėles ar kryžius. Šiuos savo įspūdžius iš kelionių po gimtojo Plungės krašto apylinkes aprašė 1911 m. laikraštyje *Lietuvos žinios*. Tai išistas ciklas etnografinio pobūdžio straipsnių *Žemaičiuos*.

Jau tuo metu I. Končius buvo susipratęs žemaitis, dėl to man neįkyla jokių abejonių. Visuomeninės veiklos nemetė ir baigęs universitetą, kai Pirmojo pasaulinio karo metais su Palangos gimnazija, kurios mokytoju buvo, jam teko evakuotis nuo fronto į Peterburgą, vėliau kurį laiką gyventi Verrō miestelyje Estijoje, o 1920 m. atsidūrė jau minėtame Stravropolyje. I. Končiaus visuomeniškumas atsiskleidė visa jėga, kai 1921 m. sugrįžo į Nepriklausomą Lietuvą. Žemės ūkio ir miškų mokykloje Dotnuvoje, kuri 1924 m. buvo perorganizuota į Žemės ūkio akademiją, I. Končius dėstė fiziką ir matematiką, pasireiškė ne tik kaip puikus ir studentų mėgiamas dėstytojas, bet ir kaip didelis visuomenininkas, kraštotyrininkas. Ši jo veikla nenutrūko ir 1926 m. I. Končiui su šeima persikėlus gyventi į Kauną, kur jis buvo pakviestas Lietuvos universiteto docentu.

**Susidaro įspūdis, jog kraštotyrinė veikla I. Končiui buvo daug daugiau negu tiesiog pomėgis ar malonus laisvalaikio leidimo būdas. Tikriausiai, iš viso negalėtume suprasti prof. I. Kon-**



Palangos jūros tiltas tarpukaryje

**čiaus vietos Lietuvos moksle ir kultūroje, jeigu iš akių išleistume šią jo veiklos dalį. O ji tęsėsi nuo studijų metų Peterburge iki paskutinių jo gyvenimo metų Lietuvoje.**

I. Končius 1921 m. Dotnuvoje taip pat buvo įsteigęs būrelį *Gimtajam kraštui pažinti*, kurio veikloje dalyvavo ne tik Žemės ūkio ir miškų mokyklos moksleiviai, bet ir kiti dotnuviškiai. Su savo bičiuliu ir dėstytoju, būsimuoju profesoriumi Viktoru Ruokiu 1922 m. abu tyrinėjo Palangos apylinkes. Šios ekspedicijos rezultatas – knyga *Palangos kraštas. Palangos kraštui pažinti medžiaga* (1925 m.). Tai gana išsami etnografinė studija, kurioje yra ir statistinių duomenų.

Man asmeniškai, regis, 1930 m. taip pat yra tekę dalyvauti vienoje ekspedicijoje su tėvu į Apuolės piliakalnį Skuodo rajone. Toje ekspedicijoje be I. Končiaus dalyvavo prof. Eduardas Volteris, generolas Vladas Nagius-Nagevičius, kuris 1904 m. buvo baigęs Peterburgo archeologijos institutą, o 1921 m. Kaune jau buvo spėjęs įsteigti Karo muziejų. Dalyvavo taip pat tėvo brolis, mano dėdė Petras Končius. Aš tarp visų išvardytų, suprantama, buvau pats jauniausias ir ne kažin kiek šiandien apie tą ekspediciją galėčiau papasakoti. Prisimenu, jos dalyviai kasinėjo Apuolės piliakalnį, tėvas, aišku, ir fotografavo. Išliko nuotrauka, kurioje visi esame nusifotografavę prie piliakalnio.

Mano dėdė P. Končius tuo metu buvo Jonui Vailokaičiui priklausiusio Ūkio banko Klaipėdos skyriaus direktorius, turėjo seną lengvąjį automobilį *Fordą* ir Palangoje prižiūrėjo J. Vailokaičio namus. Tuo *Fordu* tą kartą pasinaudojo ir Apuolės piliakalnio tyrinėtojai. P. Končius buvo kultūrininkas, todėl tokias savo brolio I. Končiaus iniciatyvas paprastai palaikydavo.

## Aplinka

**Ne kartą esate pabrėžęs, jog I. Končius buvo užsispyręs žemaitis, labai kietas ir sąmoningas lietuvis. Kokioje aplinkoje jis išaugo, gal jau XX a. pradžioje jį supo lygiai tokie pat užsispyrę ir sąmoningi žemaičiai? Kitaip tariant, ar I. Končius tuo metu buvo iš aplinkos išsiskirianti asmenybė, o gal vienas iš daugelio panašių?**

Norėdamas atsakyti į šį klausimą, turėčiau prisiminti vieną kitą tos aplinkos žmogų. Mano senelis, motinos tėvas Jonas Kentra buvo vienas iš pagalbinių, kai 1899 m. Palangoje buvo statomas pirmasis lietuviškas spektaklis *Amerika pirtyje*. Aišku, tautiškai susipratęs žemaitis. Kentros buvo kilę nuo Vėžaičių, o Jonas Kentra užėjus bolševikams vežiojo ir



Antano Končiaus įpėdinių sodyba Purvaičiuose. Manoma, kad koplytėlę išdrožė Ignas Končius



Naglijo kelias Palangoje

## Lietuvos mokslų akademijos visuotinio susirinkimo kreipimasis į visuomenę

Lietuva gegužės 10-11 d. referendume spręs ar įsiliesime į demokratiškas Europos valstybių šeimą, kad kartu su jomis puoselėtume saugią ir klestinčią Europą. Lietuvos istorija akivaizdžiai patvirtina, kad šalies kultūrinė ir ekonominė pažanga visada siejosi su Vakarų Europa, o atsilikimą lemdavo Lietuvos prievartinis atskyrimas nuo jos. Žvelgiant iš istorinės perspektyvos, referendumas dėl stojimo į Europos Sąjungą yra toks pat lemtingas, kaip referendumas dėl Lietuvos nepriklausomybės. Lietuvos atgimimo reikalas liktų neužbaigtas, jei dabar nepasinaudotume istorine galimybe tapti visateisiais Europos bendrijų nariais.

Europos Sąjunga vadovaujasi tomis pačiomis vertybėmis kaip ir Lietuva – laisvės, saugumo ir teisingumo visoms tautomis ir visiems žmonėms. Būtų visiškai nelogiška ir labai rizikinga Lietuvai, esančiai vakarietiškosios Europos pakraštyje, mėginti puoselėti savo vertybes ir įgyvendinti tikslus, tokius pačius kaip Europos Sąjungos, bet atskirai nuo jos. Turtingųjų Europos Sąjungos narių solidarumo parama padės Lietuvai sparčiai įveikti ekonominį atsilikimą ir socialines negandas, mūsų kūrybinės galios plačiau atsiskleis, galutinai atsitiesus dvasiai ir pasijutus lygiaverčiais europiečiais.

Mokslų akademija, kaip visada lemtingu tautai metu, siekdama panaudoti savo moralinį autoritetą šalies labui, kviečia visuomenę gegužės 10-11 d. balsuoti už Lietuvos ateitį Europos Sąjungoje. Mes tikimės, kad inteligentija ne tik pati balsuos už, bet ir įtaigiai perduos savo įsitikinimus kitiems žmonėms, kad vėl visi, kaip atgimimo laikais, vieningai stotume už šalies šviesesnę ateitį.

Lietuvos mokslų akademija

platino draudžiamą lietuvišką spaudą, buvo išvežtas į Sibirą.

Apskritai žemaičių ūkininkai buvo gana pasiturintys, turėjo po 20-25 ha žemės. Buvo ir vadinamieji žemaičių bajorai, kalbėję tik žemaitiškai, o prie dvaro girdėdavę ir lenkų kalbą. Kretingoje didelį dvarą turėjęs Parčevskis kalbėjo tik žemaitiškai, nes kitaip nemokėjo. Grafas Alfredas Tiškevičius, su kuriuo kartu

nas – kuris prieš karą buvo Veterinarijos instituto direktorius, per dantį traukdavo mano tėvą: *Ak, tu Končiau, „mužiuke“*. Taip vienas ant kito.

Reikia suprasti savotišką to meto atmosferą. Mano senelis iš Končių pusės kalbėjo lenkiškai, kaip ir senelė iš Bielkevičių, bet savo dvasia – in vitro – jie visi buvo lietuviai žemaičiai. Kalba buvo mechaniška bendravimo forma. Mano tėvo tėvai turėjo 36 hektarus pievų ir kitos žemės. Tėvas rašo, kaip jo sesuo mokėsi Plungėje. Jeigu tik mokytojas išgirdavo kalbant mokinius ne rusiškai, tai pakabindavo ant kaklo „metelinge“ – tokią metalinę lentelę. Perkabinti ant kito mokinio kaklo galėsi tik tada, jei išgirsi kitą lietuviškai kalbant.

## Kaip Kazimieras Jaunius išgelbėjo Končių pavardę

**Kaip atsitiko, kad Končius netapo Koncevičiumi? Juk pavojus buvo?**

Reikšmingas klausimas. Mano dėdė Petras Končius mokėsi kunigų seminarijoje Petrapilyje, nes Kauno kunigų seminarija buvo uždaryta. Kai mokėsi jau trečiame kurse ir visi tikėjosi, kad P. Končius taps kunigu, rektorius sykį jį pavedė į šalį ir sako: *Ponas esi Kuncewicz, ne Končius. Matai? Dėdė krapšto pakaušį – ką dabar daryti? Tada nuėjo pas kalbininką kunigą Kazimierą Jaunius, kuris ten pat dėstė, ir klausia: Ką man dabar daryti? Rektorius liepia pavidę keisti. K. Jaunius ir sako: Nekeisk, tavo labai graži tikra žemaitiška pavardė. Žiūrėk kas parašyta maldaknygėje: Per kryžių ir končių Tavo...*

Todėl mokykloje ir gimnazijoje mane visada ir vadindavo mūkele. O dėdė P. Končius taip ir netapo kunigu – išėjo iš seminarijos.

**Kiek ta K. Jaunius pateiktą Končiaus pavardės etimologija rimta?**

Veikiausiai kalambūras. Bet K. Jaunius šitaip pasakė.

**Vadinasi, K. Jaunius išgelbėjo Končiaus pavardę nuo sulenkinimo?**

Taip išeina. Mano tėvui pavajaus nebuvo, nes į kunigus nėjo. Pakako būti Ignatijui Antonovič. O dėdei Petriui dėl pavardės galėjo būti striuka. Kaip gi muzikas gali būti kunigu.

Bus daugiau

Kalbėjosi  
Gediminas Zemlickas



# Naujieji Vilniaus universiteto garbės daktarai (1)

Atkelta iš 1 p.

teritorijoje universitetas, šventė savo 400 metų jubiliejų. Tada garbės daktarų vardai buvo suteikti pirmiesiems trims mokslininkams: Lenkijos mokslų akademijos tikrajam nariui, Krokuvos Jogailos universiteto profesoriui Janui Safarevičiui (Jan Safarewicz), Čekijos (tuo metu Čekoslovakijos) Respublikos mokslų akademijos nariui korespondentui, Prahos Karolio universiteto rektoriui Zdeneckui Češkai ir prof. Vernerui Šeleriui (Werner Scheler) iš Vokietijos. Pažymėtina, jog ketvirtojo pagal eilę garbės daktaro Vilniaus universitetui teko laukti ištisą dešimtmetį, kai su Atgimimo viesulu 1989 m. Lietuva kilo į naują savo istorijos etapą. Tais metais garbės daktaru tapo ir JAV Aplinkos apsaugos 5-ojo regiono administratorius Valdas Voldemaras Adamkus, būsimasis Lietuvos prezidentas.

Kartu su keturiais naujaisiais garbės daktarais Vilniaus universiteto garbės knygoje dabar yra 30 asmenų, kuriems suteiktas šis vardas.

## Lietuvos teisininkų bičiulis

Prof. Andrzejui Zoliui Vilniaus universiteto garbės daktaro vardas suteiktas Teisės fakulteto siūlymu,

Taip pat yra Europos mokslo ir meno akademijos Zalcburge narys.

A. Zolis dalyvavo organizuojant pirmuosius demokratinius Lenkijos parlamento rinkimus, keletą metų pirmininkavo Valstybinei rinkimų komisijai, o 1989-1997 m. buvo Konstitucinio Tribunolo pirmininkas. 1997-2000 m. buvo Teisėkūros tarybos pirmininkas prie Lenkijos Respublikos Ministro Pirmininko.

Lietuvoje gerai žinoma ir vertinama prof. A. Zolio veikla, užmezgant ryšius su Lietuvos Respublikos Konstituciniu teismu bei Vilniaus universitetu. Profesorius iniciatyva bendradarbiauja Krokuvos ir Vil-

niaus miestu ir jame gyvenančiais žmonėmis, tarp kurių yra ir daug profesorius bičiulių. Nemažai jų atėjo į Šv. Jonų bažnyčią, norėdami pasveikinti prof. A. Zolį. Suprantama, jog tarp sveikintųjų buvo ir Lenkijos Respublikos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Ježis Baras (Jerzy Bahr).

Prakalboje prof. A. Zolis prisiminė įvykius, kurie ir jo gyvenime bei mokslinėje biografijoje buvo svarbiausi. Pirmiausia tai Lietuvos ir Lenkijos žingsniai į nepriklausomybę. Karštas nepriklausomybės siekis Lietuvoje ir kitose Rytų bloko šalyse teikė ir Lenkijos demokratinėms



Naujieji Vilniaus universiteto garbės daktarai įžengia į Šventų Jonų bažnyčią



Vilniaus universiteto garbės daktaras prof. Andrzejus Zolis – vidurinioji grandis tarp savo senelio Frederiko Zolio, kuris tarp šių senų mūrų buvo paskelbtas garbės daktaru tarpukaryje, ir savo sūnaus, kuris skaito paskaitas VU Teisės fakultete

jėgoms viltį, kad nepriklausomybę pavyks pasiekti. Štai kodėl lenkai su didžiuliu nerimu stebėjo, kaip 1991 m. lemtingą sausį Lietuvos žmonės gynė Parlamento rūmus ir Vilniaus televizijos bokštą. Juk tuose įvykiuose, teigė A. Zolis, tuo metu sprendėsi ne vien Lietuvos, bet ir daugelio kitų Rytų ir Vidurio Europos šalių likimai.

Nacizmas bei komunizmas Lietuvą ir Lenkiją atplėšė ir nutolino nuo Europos civilizacijos, kuri remiasi graikų filosofija, Romos teise ir krikščioniškais vertybėmis, – toliau plėtojo mintį naujasis garbės daktaras. Labai pagarbiai prof. A. Zolis kalbėjo apie Lietuvos teisininkus, su kuriais jis palaiko ryšius nuo pirmųjų nepriklausomybės metų.

Prisiminė, kaip Varšuvoje lankėsi pirmoji Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo delegacija, vadovaujama tuometinio pirmininko Juozo Žilio. Tada užsimezgė ne vien oficialūs, bet ir labai širdingi ryšiai tarp Lenkijos ir Lietuvos teisininkų. To vizito metu A. Zolis tvirtino susipažinęs ir su prof. Vladu Pavilioniu, kuris vėliau J. Žilį pakeitė Konstitucinio Teismo pirmininko pareigose. A. Zolis prisipažino skausmingai išgyvenęs V. Pavilionio netektį, nes su juo jam teko ne tik bendradarbiauti, bet ir draugauti.

V. Pavilionio dėka A. Zoliui pavyko užmezgti ryšius su VU Teisės fakultetu. Svečias prisiminė 2002 m. lapkritį, kai V. Pavilioniui užsiminė, jog būtų abiem šalims nau-



Vilniaus universiteto rektorius prof. Benediktas Juodka pasirašo Senato pirmininko prof. Vyginto Broniaus Pšibilskiui prilaikomą raštą, kuriuo prof. Andrzejus Zolis (dešinėje) skelbiamas šio Universiteto garbės daktaru

todėl šio fakulteto dekanas Vytautas Nekrošius garbingą mokslininką iš Krokuvos ir pristatė.

A. Zolis gimė 1942 m. Seniavoje (Lenkija), teisę studijavo Krokuvos Jogailos universitete, Krokuvos universitete apgynė daktaro (1968) ir habilitacijos darbą (1973).

1989 m. Lenkijos Respublikos teisingumo ministras A. Zolį paskyrė Baudžiamosios teisės reformos komisijos pirmininko pavaduotoju. Didelis jo indėlis rengiant 1997 m. priimtą naująjį Lenkijos baudžiamąjį kodeksą. Tais pat metais A. Zolis sudarė darbo grupę, kuri parengė ir šio kodekso komentarą.

Nuo 1994 m. prof. A. Zolis tapo Krokuvos universiteto teisės ir administravimo fakulteto Baudžiamosios teisės katedros vedėju. Jam tenka bendradarbiauti su Vokietijos, Austrijos, Šveicarijos, Italijos, Ispanijos, Lietuvos ir Čekijos universitetais. 1996 m. gavo Mainco universiteto Vokietijoje garbės daktaro vardą, tapo Lenkijos mokslų akademijos Krokuvos nariu.

niaus universitetų jaunieji mokslininkai, vyksta Baudžiamosios teisės katedrų doktorantų seminarai-konferencijos, stažuojasi doktorantai. A. Zolio pasiūlymu VU Teisės fakultete įsteigta Lenkijos ir Europos Sąjungos teisės mokykla. Profesorius dalyvauja VU Teisės mokslo krypties tarybos veikloje.

Už akademinį ryšių tarp Vilniaus ir Krokuvos Jogailos universitetų plėtojimą, teisės institucijų Lietuvoje stiprinimą Vilniaus universiteto Senatas 2002 m. rugsėjo 10 d. ir suteikė prof. A. Zoliui garbės daktaro vardą.

## Nuo šiol tai ir prof. Andžejaus Zolio universitetas

Galima buvo pastebėti, kad sakdamas inauguracinę kalbą, prof. Andrzejus Zolis jaudinosi ir visai to neslėpė. Profesorius pripažino, jog ši diena kelia jam daugybę emocijų: tai siejasi su senąja Alma mater, Vil-



Prof. Dagfino Mu iš Bergeno (Norvegija) mokslinius nuopelnus pristato Vilniaus universiteto Gamtos fakulteto dekanas prof. Jonas Remigijus Naujalis



dinga, jei VU Teisės fakultete pavyktų įsteigti Lenkijos ir ES teisės mokyklą. Tokia mokykla gyvuoja, o tai veiksmingas tikro bendradarbiavimo pavyzdys ir pasitikėjimo tarp abiejų valstybių įrodymas.

Apibūdindamas savo emocijų santykį su Vilniaus miestu ir Vilniaus universitetu, prof. A. Zolis atskleidė ir dar vieną to ypatingo prierašumo priežastį. Ketvirtajame dešimtmetyje tarp šių sienų honoris causa daktaro vardas buvo suteiktas ir A. Zolio seneliui, tuometiniam civilinės teisės žinovui Frederikui Zoliui. Ir dar vienas svarbus momentas: dabar jau A. Zolio sūnus Vilniaus universitete skaito kursą, skirtą Lenkijos ir ES civilinei teisei. Nesunku suprasti tą jaudulį, su kuriuo naujasis Vilniaus universiteto garbės daktaras priėmė šios Alma mater togą ir kepurę – kaip išminties ir žmogiškosios vertės simbolius. Visiškai natūralu, jog nuo šiol Vilniaus universitetas – tai ir prof. Andžejaus Zolio universitetas.

### Žiedadulkės jį vedė į amžių glūdumas

Bergeno universiteto prof. Dagfinas Mu (Moe) prieš 12 metų pirmą kartą apsilankė Vilniaus universitete, ir nuo to laiko tapo ištikimas Lietuvos mokslininkų ir studentų draugas. Per prabėgusius nuo to laiko metus čia perskaitė daugybę paskaitų, surengė ne vieną seminarą, mokė mūsų šalies tyrinėtojus ir studentus ne tik Lietuvoje, bet ir Skandinavijos šalyse. Keli mikroskopai VU Gamtos fakultete, Norvegijos alpių augalų herbariumas ir kelios dešimtys naujausių geologijos bei botanikos vadovėlių – tai vis prof. D. Mu dovanos. Tačiau svarbiausia, kad didelę materialinę ir moralinę paramą Lietuvos geologams ir botanikams profesorius teikė tada, kai šioms buvo ypač sunku – Lietuvai stojus į nepriklausomos valstybės statybos kelią.

Pristatydamas Vilniaus universi-



Vilniaus universiteto Senato atstovai Vytis Vidūnas ir Algirdas Petras Stabinis vadovauja garbės daktarų vardų teikimo ceremonijai

teto garbės daktaro prof. D. Mu nuopelnus, VU Gamtos fakulteto dekanas prof. Jonas Remigijus Naujalis priminė ir išpūdingus kolegos mokslinius laimėjimus.

Dagfinas Mu gimė 1939 m. Norvegijoje, studijavo Bergeno universitete. Dar studijų metais ėmė tyrinėti paskutiniojo vėlyvojo ledynmečio bei poledynmečio (holoceno) Šiaurės Europos augaliją. Svarbiausias jo tyrimų objektas – iškastinių augalų sporos bei žiedadulkės, kurios durpėse, vandens telkinių nuo-

gulose gali išsilaikyti tūkstančius metų. Tyrinėjant tas sporas ir žiedadulkes galima pakankamai tiksliai nusakyti atitinkamus geologinių epochų augalijos ypatumus, klimato sąlygas ir pokyčius. Viso pasaulio paleobotanikams žinomi prof. D. Mu darbai, skirti Europos senosios augalijos istorijai, medžių ir krūmų migracijai.

Daugelis norvegų mokslininko darbų yra tarpdisciplininiai – paleopalinoologijos, paleofloristikos, paleoklimatologijos srities. Daug dėmesio pastaraisiais metais profesorius skiria žmogaus ekologijai. Šiuo požiūriu naujoviški ir labai reikšmingi jo atliktieji karstinių urvų, kuriuose galėjo gyventi pirmųjų žmonių, paleofloros, koprolitų ir fosilizuotų gyvūnų tyrimai. Pro tyrinėtojo akis neprasydo ir senieji botanikos sodai, kurių augalams taip pat skirtas ne vienas reikšmingas tyrimas.

D. Mu yra dviejų tarptautinių mokslo žurnalų *Grana* bei *Žiedadulkių pasaulis ir sporų flora* redaktorius ar redakcinės kolegijos narys, Norvegijos botanikos žurnalo vyriausiasis redaktorius bei daugelio tarptautinių mokslinių žurnalų nuolatinis recenzentas. Tarptautinio pripažinimo susilaukė kaip Bergeno universiteto Herbariumo kuratorius. Italijoje, Vokietijoje ir Norvegijoje didelį susidomėjimą sukėlė prof. D. Mu surengtoji kilnojamoji paroda *Kraštovaizdis ir žmogus: 20 000 metų Pietų Alpėse*.

Nieko stebėtino, kad 2002 m. gruodžio 17 d. VU Gamtos mokslų fakulteto teikimu prof. Dagfinui Mu suteiktas garbės daktaro vardas.

Dar pridursime, jog 2002 m. vasarą prof. D. Mu į Lietuvą atvyko su Bergeno universiteto studentais ir atliko botanikos bei geologijos praktiką. Tai gi galima neabejoti, jog ir savo studentus profesorius užkrės meilės virusu Lietuvos gamtai, augmenijai, geologinei praeičiai ir jos žmonėms.

Bus daugiau



**KLAIPĖDOS  
UNIVERSITETAS**

skelbia konkursą pedagoginėms ir vadovaujančioms pareigoms užimti nuo 2003 m. rugsėjo 1 d.

#### **Gamtos ir matematikos mokslų fakultete:**

Biologijos katedroje – 1 docento, 1 asistento;  
Geomokslų katedroje – 1 profesorius;  
Ekologijos katedroje – 1 docento;  
Fizikos katedroje – 1 docento;  
Informatikos katedroje – katedros vedėjas, 1 docento, 1 lektorius;  
Matematikos katedroje – katedros vedėjas;  
Rekreacinės architektūros ir kraštovarkos katedroje – katedros vedėjas, 1 profesorius, 1 docento;  
Sistemotyros katedroje – katedros vedėjas;  
Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo institute – centro direktoriaus, 1 vyriausiojo mokslo darbuotojo, 2 vyresniųjų mokslo darbuotojų, 2 jaunesniųjų mokslo darbuotojų.

#### **Humanitarinių mokslų fakultete:**

Baltų kalbotyros ir etnologijos katedroje – 1 profesorius, 1 docento;  
Prancūzų katedroje – katedros vedėjas;  
Teatro pedagogikos katedroje – katedros vedėjas;  
Teologijos katedroje – 1 lektorius;  
Anglų kalbos centre – 1 asistento, 1 lektorius;  
Skandinavų kultūros ir kalbų centre – centro direktoriaus.

#### **Jūrų technikos fakultete:**

Elektrotechnikos katedroje – katedros vedėjas, 2 docentų;  
Informatikos inžinerijos katedroje – katedros vedėjas, 1 profesorius, 1 lektorius, 1 asistento;  
Mechanikos inžinerijos katedroje – 2 asistentų;  
Statybos katedroje – katedros vedėjas, 2 lektorių;  
Technologinių procesų katedra – katedros vedėjas.

#### **Jūreivystės institute:**

Laivų mechanikos katedroje – 1 profesorius.

#### **Menų fakultete:**

Choreografijos katedroje – katedros vedėjas, 2 docentų;  
Chorvedybos katedroje – 4,5 lektorių;  
Dainavimo katedroje – 1 docento;  
Džiazo katedroje – 1 asistento;  
Fortepijono katedroje – katedros vedėjas;  
Liaudies muzikos katedroje – 1 profesorius;  
Muzikos istorijos ir teorijos katedra – 1 profesorius, 1 docento, 1 lektorius;  
Pučiamųjų ir styginių muzikos katedroje – 1 profesorius, 1 docento, 0,5 lektoriaus;  
Režisūros katedroje – 2,25 docentų, 2 lektorių;  
Sportinių šokių katedroje – 1 lektorius.

#### **Pedagogikos fakultete:**

Edukologijos katedroje – 1 profesorius, 1 docento;  
Katechetikos katedroje – 1 docento, 1 lektorius;  
Kūno kultūros katedroje – 1 docento, 1 lektorius;  
Meno pedagogikos katedra – katedros vedėjas, 3 docentų, 2 asistentų;  
Psichologijos katedroje – 1 docento, 1 lektorius;  
Socialinės pedagogikos katedroje – 1 profesorius, 1 docento, 1 lektorius;  
Vaikystės pedagogikos katedra – katedros vedėjas, 1 docento;  
Ugdymo metodikų katedra – katedros vedėjas, 1 profesorius, 1 docento, 1 lektorius.

#### **Socialinių mokslų fakultete:**

Geografijos katedroje – 1 lektorius;  
Ekonomikos katedroje – katedros vedėjas, 2 docentų, 2 lektorių;  
Filosofijos katedroje – 1 docento;  
Komunikacijos katedroje – 1 lektorius;  
Politologijos katedroje – 1 profesorius, 1 docento, 2 lektorių;  
Sociologijos katedroje – 1 docento, 1 lektorius;  
Teisės katedroje – 1 asistento;  
Vadybos katedroje – katedros vedėjas, 1 docento, 2 lektorių;  
Vakarų Lietuvos ir Prūsijos istorijos centre – centro direktoriaus, 1 mokslo darbuotojo;

#### **Sveikatos mokslų fakultete:**

Reabilitacijos ir slaugos katedroje – 1 profesorius, 1 docento, 1 asistento;  
Rekreacijos ir turizmo katedroje – 1 lektorius;  
Visuomenės sveikatos katedroje – katedros vedėjas, 1 docento;  
Botanikos sode – 1 mokslo darbuotojo, 1 jaunesniojo mokslo darbuotojo.

Dokumentai priimami 10 darbo dienų po skelbimo išspausdinimo adresu: Universiteto Personalo skyrius, 110 kab. H. Manto g. 84, Klaipėda, tel. (8-46) 398916, 398917.



Vilniaus universiteto garbės daktaras prof. Dagfinas Mu iš Bergeno taria padėkos žodžius

Pastaruosiu metu Lietuvos teisės universitete įvyko daug svarbių įvykių.

Akademinės bendruomenės susirinkime buvo išklaudyta Rektoriaus ataskaita.

Įvyko Universiteto tarybos ir Senato posėdžiai, kuriuose priarta ataskaitoje apžvelgtai ne tik praėjusių metų, bet ir Universiteto penkerių metų veiklai.

Lietuvos teisės universiteto taryba rekomendavo prof. Alvydui Pumpučiu dalyvauti konkurse į Lietuvos teisės universiteto rektoriaus pareigas. Atsižvelgdamas į Universiteto tarybos rekomendacijas ir pasitaręs su rektoratu, prof. Alvydas Pumputis dalyvavo šiuose rinkimuose.

Kovo 18 d. Senato posėdyje įvyko Lietuvos teisės universiteto rektoriaus rinkimai, kuriuose vienbalsiai antrajai kadencijai išrinktas prof. Alvydas Pumputis.

Senatas patvirtino studijų prorektorius prof. Justiną Sigitą Pečkaitį, mokslo prorektorius prof. Vidmantą Egidijų Kurapką ir universiteto sekretorių doc. Antaną Kerą.

Per Lietuvos teisės universiteto fakultetus nušermuliuo ir viena gražiausių pavasario švenčių – magistrų diplomai įteikti 730 teisės, viešojo administravimo, socialinio darbo ir psichologijos absolventų.

Dauguma jų jau dirba arba žino, kur netrukus pradės dirbti, kai kurie tvirtai apsisprendę gilintis į mokslą ir rengiasi studijuoti doktorantūroje. Fakultetų dekanai vis dažniau sulaukia malonių skambučių: darbdaviai džiaugiasi puikiai dirbančiais Lietuvos teisės universiteto absolventais. Dekanams džiugu vis dažniau girdėti, jog mūsų absolventai laimi konkursus. Absolventams sėkmingai įsikomponuoti į darbo rinką padės ir naujai įkurtas Karjeros centras, kurio paskirtis – analizuoti darbo rinkos poreikius, palaikyti santykius su potencialiais darbdaviais, padėti įsidarbinti, lengviau įveikti adaptacijos sunkumus. Universiteto siūlomas labai platus teisės krypties magistrantūros studijų programų diapazonas leido pasirinkti, į kokią teisės sritį gilintis. Įdomu, jog šiemet diplomai įteikti pirmiesiems penkiems informatikos teisės specialistams.

# JAUNIMAS RENKASI ATEITĮ EUROPOS SAJUNGOJE



Lietuvos teisės universiteto rektorius prof. Alvydas Pumputis

## Žinios – sėkmingai karjerai

Universitetas studentams kasmet siūlo maždaug po 8 naujas studijų programas. Nuo ateinančių mokslo metų taip pat pagausės šiuolaikiškų magistrantūros studijų programų, tokių kaip tarptautinė jūros teisė, vidaus auditas, viešojo sektoriaus ekonomika, e-valdžios administravimas ir kt. Tai – puikios mokslininkų ir pedagogų darbštumo ir susitelkimo pavyzdys.

Kalbos apie tai, jog esama per daug studijų programų vertintinos tik kaip sovietinių laikų reliktas. Ateina laikas, kai suvokiama, jog sėkminga karjera įmanoma ten, kur susikerta, tarkime, teisė ir ekonomika, teisė ir viešasis administravimas ir panašiai, todėl jaunimas siekia savarankiškai susimodeliuoti žinių bagažą. Praėjusiais metais Tarptautinio teisės studijų programų audito specialistai labai palankiai įvertino Lietuvos teisės universiteto teisės ir valdymo magistrų studijų programą, kurią studijuoti priimami žmonės, turintys kitą, ne teisinį išsilavinimą.

Lietuvoje praktiškai klostosi santykiai, pagrįsti Bolonijos deklaracijos nuostatomis: žmonės, turintys vienos aukštosios mokyklos bakalauro diplomą, magistrantūrą studijuoja kitoje. Į Lietuvos teisės universitetą kasmet stoja po 2-3 tūkst. jau turinčių aukštąjį išsilavinimą žmonių, šiuo metu pagrindinėse ir magistrantūros studijose studijuoja 1712. Reikėtų siekti ir vieningos egzaminų ver-

tinimo sistemos.

Prieš kurį laiką Kvebeke (Kanada) vykusioje Pasaulio universitetų asociacijos konferencijoje buvo aptariama nauja universitetų vystymosi idėja: universitetai turėtų siūlyti viso gyvenimo studijų modelį, pamažu atsisakant diplomų. Žmonės turėtų galimybę modeliuoti savo žinias, priklausomai nuo to, kokių reikia jų karjerai. Tai atitinka laikmečio reikalavimus ir jaunimo poreikius.

## Ateitis Europos Sąjungoje

ELSA LTU prezidentė Aistė Samuilytė pasidalijo mintimis iš Rygoje vykusios tarptautinės konferencijos *Politika ir teisė Europos integracijos procese*, kurioje dalyvavo teisininkai bei teisės studentai iš Baltijos valstybių.

Jos nuomone, niekas iš jaunimo neabejoja, kad mūsų ateitis – tai atvira ir bendra Europos aukštojo mokslo ir studijų erdvė, mokslas „be sienų“. Kol kas įprasta studijuoti dėl diplomo, tikintis po to pradėti savo karjerą, tačiau nūdienos konkurencija reikalauja kitokio požiūrio ir gilesnių pasvarstymų šia tema. Nauja studijų vizija – tai pagal kiekvieno norus ir rinkos poreikius pasirenkamas studijų planas, neapsiribojant vienu universitetu, viena valstybe, viena studijų kryptimi. Ir mes esame įsitikinę, jog tai – ne teorinė abstrakcija, bet artima ateitis, kurią diktuoja gyvenimo realijos. Ledai turėtų pajudėti Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, kai tikrąja šiu žodžių prasme mokslas bus „be sienų“: studijuosime, kelsime kvalifikaciją bet kurios valstybės ES narės universitete. Kaupsime žinias, plėsimės horizontą, konkuruosime su kitų valstybių specialistais, o diplomą gausime tame universitete, kuriame surinksime ne mažiau kaip 25% visų studijų užbaigimui reikalingų kreditų.

Jau dabar nemažai aktyvių, gerai užsienio kalbas mokančių Lietuvos teisės universiteto studentų turi galimybę semestrą ar metus studijuoti Europos šalių universitetuose. Šiais metais didelio studentų susidomėjimo sulaukė *SOCRATES/ERASMUS* programa, suteikianti puikių galimybių studijuoti pasirinktame Europos universitete, tobulinti užsienio kalbos įgūdžius, pažinti kitos šalies kultūrą ir, be abejo, atstovauti Lietuvai. Gaudus bendradarbiavimas su užsienio universitetais atveria bendrų studijų programų galimybes. Jaunimo nuomone, tai labai perspektyvu.

Salia studijų ir teorinių žinių labai svarbus vaidmuo tenka praktikai. *ELSA LTU* (Europos Studentų Teisinių Asociacijos Lietuvos nacionalinės grupės Lietuvos teisės universiteto skyrius) vykdo tarptautinę Studentų Stažuotojų Mainų Programą (*STEP – Student Trainee Exchange Programme*).

Kiekvienas *ELSA* narys gali dalyvauti bendrame konkurse su kitais Europos universitetų *ELSA* nariais ir priklausomai nuo savo teorinio pasirengimo stažuotis bet kurios Europos valstybės teisinėje firmoje ar mokslo institucijoje.

Neabejotinai svarbų indėlį į eurointegracinius procesus įneša Lietuvos teisės universitete veikiančios Tarptautinės teisės ir Europos Sąjungos teisės bei Europos Sąjungos politikos ir valdymo institutai. Atsižvelgiant į Lietuvos narystės ES perspektyvą, reikalingi kvalifikuoti specialistai, galintys atstovauti Lietuvai ES institucijose. Instituto organizuojamuose mokymuose, seminaruose ir mokslinėse konferencijose teikiama daug išsamių žinių apie ES funkcionavimą, politikos formavimą ir įgyvendinimą. Studijos moderniam ir šiuolaikiškame, o svarbiausia – dinamiskame universitete, koks iš tiesų yra Lietuvos teisės universitetas, kiekvienam jaunam žmogui suteikia daug puikių galimybių. Jų įgyvendinimas, be abejo, priklauso nuo paties žmogaus. Kiekvienas studentas turi teisę nusibrėžti savo mokslo ir karjeros gaires ir atkakliai jų siekti.

## Universitetai vykdo socialinę misiją

Lietuvos teisės universiteto rektorius prof. Alvydas Pumputis, apžvelgdamas penkerių metų veiklos laikotarpį, prisiminė, jog prieš penkerius metus buvo abejojančių Lietuvos teisės akademijos sėkme, netgi Vyriausybės posėdyje įrodinėjančių šios aukštosios mokyklos neilgalaikės perspektyvas. Tačiau 1997 m. liepos 3 d. įkurta Lietuvos teisės akademija sėkmingai veikė, o 2000 metų spalio 17 d. tapo Lietuvos teisės universitetu – modernia šiuolaikiška aukštąja mokykla, pasirinkusia kryptingos veiklos modelį, keturias studijų kryptis: teisę, viešąjį administravimą, socialinį darbą ir psichologiją.

Tai atitinka Bolonijos deklaracijos nuostatas bei pasaulio universitetų vystymosi tendencijas. Per 10 metų Europos Sąjungos šalyse universitetų studentų skaičius išaugo nuo 9 iki beveik 12,5 mln. Įsikūrė apie 300 naujų universitetų. Daugelis jų sėkmingai veikia pagal kryptingos veiklos modelį.

Šiuo metu Lietuvoje studijuoja 114 tūkst. studentų. Universitetai, mokslindami jaunimą, be savo tiesioginės funkcijos atlieka ir didelį socialinį, prevencinį darbą: pastaraisiais metais 6-8 proc. mažėja nusikalstamumas, jaunimas renkasi prasmingesnes gyvenimo vertybes. Tai – dideli pokyčiai mūsų valstybėje.

Lietuvos teisės universiteto studentų bendruomenė kasmet papildoma daugiau kaip 2 tūkstančiais gabiausių ir darbščiausių Lietuvos vidurinių mokyklų absolventų, ir šiuo metu Universitetas pagal studentų skaičių yra tarp penkių didžiausių Lietuvos aukštųjų mokyklų. Nacionalinio egzaminų cen-

tro duomenimis, Lietuvos teisės universitete studijuoja kas 3-4 abiturientas, išlaikę egzaminus 100 balų.

Būsimieji teisininkai sėkmingai dalyvauja tarptautiniuose teisinių žinių konkursuose, laimi tarptautiniuose Debatų turnyruose. Štai ir šiuo metu Debatų klubo prezidentė Raminta Derškevičiūtė, kaip geriausia Europos debatų turnyro kalbėtoja, surinkusi daugiausiai asmeninių taškų ir komandinių pergalių, yra išvykusi į Portlendą (JAV) atstovauti Europos regioną Nacionaliniame Amerikos čempionate. Raminta didžiuojasi, jog reprezentuoja ne tik Europą, bet ir Lietuvos teisės universitetą čempionate, kuriame dalyvauja per 300 Amerikos studentų komanda.

## Jauni ir kompetetingi dėstytojai

Lietuvos teisės universitete šiuo metu studijuoja 110 doktorantų. Kasmet disertacijas ginasi 20-25 jauni teisės daktarai. Doktorantūra – tai pagrindinis Universiteto sėkmės, kokybinės raidos rodiklis.

Pasak Lietuvos teisės universiteto rektoriaus prof. Alvydo Pumpučio, pastaruosius metus galime vertinti kaip intelektualinės mokslinės produkcijos proveržį: monografijos, vadovėliai, straipsniai Lietuvos ir užsienio mokslo leidiniuose. Mūsų investicijos į mokslo tyrimus jau duoda rezultatų. Svarbu, jog daugelis jaunų mokslininkų renka-



Diplomų įteikimas – viena gražiausių švenčių gyvenime

si pedagoginį darbą. Mūsų Universiteto dėstytojai amžiumi jauniausi tarp Lietuvos aukštųjų mokyklų. Jie geriau išmano šiuolaikines mokslo tendencijas, informacines technologijas, suprantą, ko reikia studentams, dirba kūrybiškai. Esminis lūžis įvyko leidyboje. Perėjome prie elektroninės leidybos. Tą galėjome pradėti ir anksčiau, tačiau lūkuriaume kitų aukštųjų mokyklų. Tėka konstatuoti: deja, mūsų tokie tempai netenkina, mums nesiseka ten, kur bandome būti „kaip visi“...

Lietuvos teisės universiteto mokslininkai labai susirūpinę dėl mūsų šalyje labai problematiško mokslingumo vertinimo ir mokslo finansavimo. Štai JAV fundamentiniams mokslams skiriama 16 proc. visų mokslui skirtų valstybės biudžeto lėšų, 21 proc. – taikomiesiems, 63 proc. – raidos, plėtos vystymo mokslams. Lietuvoje fundamentiniams mokslams skiriama 41 proc., taikomiesiems – 44 proc. ir tik 15 proc. – plėtos mokslams. Be to, pagal Lietuvoje nustatytus mokslingumo kriterijus vertinami tik tie straipsniai, kurie publikuoti Mokslinės informacijos instituto sąrašo, taigi, fundamentiniams mokslams skirtuose ir iš esmės JAV



Magistrės



kontroliuojamuose, žurnaluose. Kyla klausimas, ar verta kurti mokslą pasaulio gigantams? Juk mūsų valstybės raida ir laikmečio poreikiai byloja ką kita: būtina kuo daugiau dėmesio skirti taikomiesiems, plėtos mokslams. Valstybės mokslo strategų blaškymasis keičia daug problemų kiekvienai aukštajai mokyklai. Nesuprantama, kodėl disertacijos, vadovėliai, žodynai nelaikomi mokslu...

**Tarptautiniai ryšiai – mokslui ir studijoms**

Darbšti Universiteto Tarptautinių ryšių ir studijų centro komanda, vadovaujama Giedrės Račienės, nuolat rūpinasi, kad sėkmingai veiktų Šveicarijos teisės, ekonomikos ir valdymo studijų, Lenkijos-Lietuvos mokslo ir studijų, Amerikos studijų ir Prancūzijos teisės ir viešojo administravimo mokslo ir studijų centrai, UNESCO Taikos kultūros ir demokratijos katedra. Universitete nuolat vyksta mokslinės konferencijos, dažniausia – tarptautinės, nes daugelis mokslininkų dalyvauja tarptautiniuose projektuose, tokiuose kaip *TEMPUS PHARE, SOCRATES/ERASMUS, FRAMEWORK 5* ir 6.

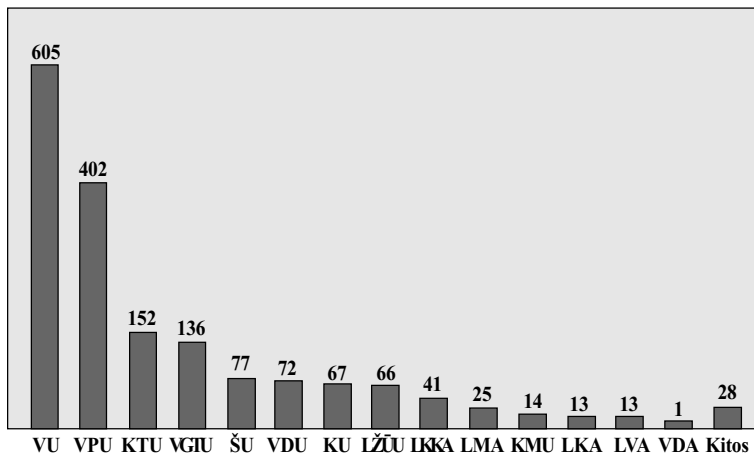
Kasmet apie 200 dėstytojų išvyksta į stažuotes ir skaito paskaitas kitų šalių universitetuose, nuolat atsiveria naujos galimybės.

Labai aktyviai tarptautiniuose projektuose dalyvauja studentai, taip pat doktorantai, plačius tarptautinius ryšius atvėrė *ELSA* LTU, mūsų Universiteto studentė Rūta Žarnauskaitė praėjusiais metais dirbo *ELSA* Tarptautinės valdybos prezidente, šiais metais jau naują kadenciją pradėjusioje valdyboje dirba taip pat Lietuvos universiteto studentas Andrius Vitkevičius.

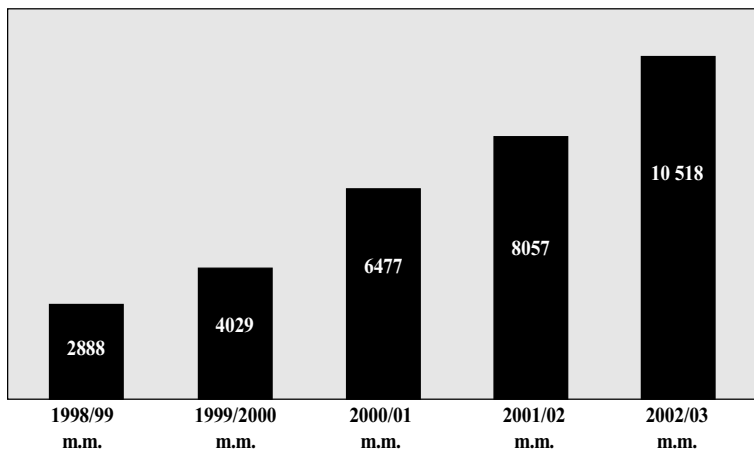
Gražių tarptautinio bendradarbiavimo perspektyvų atveria nauji, aktyviai veikiantys studijų centrai: Amerikos studijų, Šveicarijos teisės, ekonomikos ir valdymo studijų, Lenkijos-Lietuvos mokslo ir studijų, Prancūzijos teisės ir viešojo administravimo mokslo ir studijų centras.

Naujausiais savo išpūdziais pasidalijo Teisės filosofijos katedros doktorantas, Lietuvos-Šveicarijos studentų sąjungos *Lituanica* viceprezidentas Linas Baublys, seneniai grįžęs iš Fribūro universiteto, kur stažavosi pagal *SOCRATES/ERASMUS* mainų programą. Jis žavisi Šveicarija, turinčia ir puoselėjančia galias demokratijos tradicijas, ir teigia, esąs įsitikinęs, jog jei Lietuvos nebūtų nuolat niokoję įvairūs okupantai, ir mums netektų švęsti vos ne keturių Nepriklausomybės dienų (vasario 16 d. – Nepriklausomybės paskelbimo, kovo 11 d. – Nepriklausomybės atkūrimo, liepos 6 d. – Valstybės įkūrimo, rugpjūčio 31 d. – Laisvės nuo sovietų kariuomenės), mūsų šalis nedaug kuo skirtųsi nuo Šveicarijos. Tačiau jaunimui tikrai neverta dejuoti dėl praeities, verčiau išnaudoti visas galimybes, siekiant ateities tikslų. Juolab, kad galimybių, ypač studijuojantiems Lietuvos teisės universitete, yra daug: Tarptautinių ryšių ir studijų centras nenuilstamai rūpinasi, kad studentams, magistrantams ir doktorantams atsivertų įvairios programos ir fondai, kurie remia studijas, stažuotes užsienio universitetuose. Tai teikia puikių galimybių palyginus kitų šalių pasiekimus teisinėje sferoje, viešajame administravime bei įgytą patyrimą ir idėjas realizuoti Lietuvoje. Nauji kontaktai, pažintys su kitų šalių jaunimu padeda ne tik pažinti įvairias kultūras, bet ir sudominti juos savąja. Beje, taip pat ir paklausti savęs: o kuo gi aš, mūsų kultūra galime būti įdomūs, skirtingi ar panašūs į kitus? Tai skatina ne tik suvokti, bet ir kurti savo identitetą – tautinį, kultūrinį, teisinį.

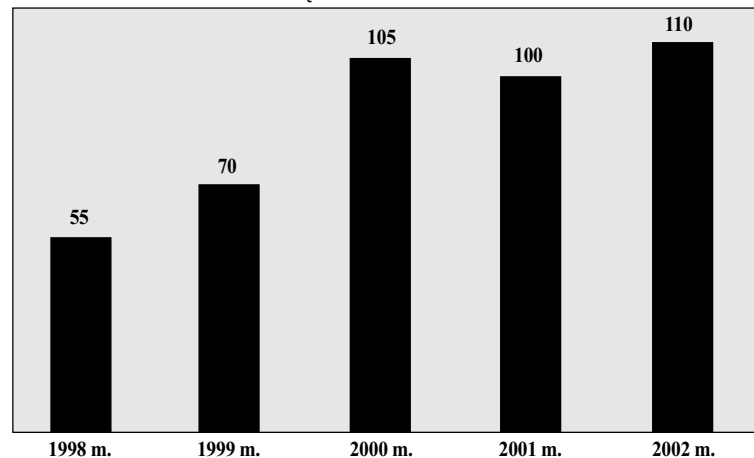
**KITŲ AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ ABSOLVENTŲ, KURIE STUDIJUOJA LTU, SKAIČIUS**



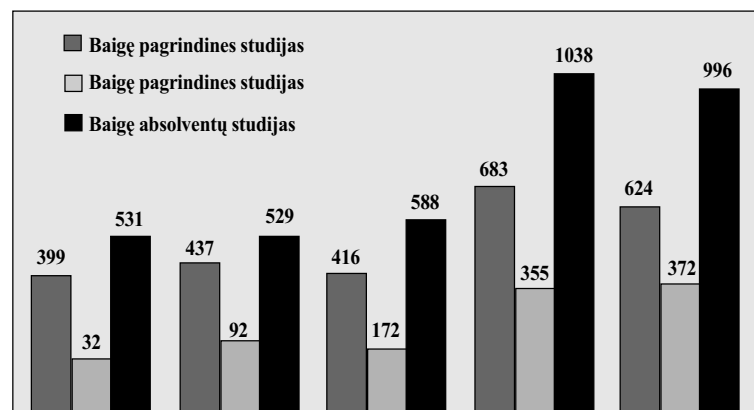
**LTU STUDENTŲ SKAIČIAUS KITIMAS**



**DOKTORANTŲ SKAIČIUS 1998-2002 METAIS**



**LIETUVOS TEISĖS UNIVERSITETO ABSOLVENTŲ DINAMIKA 1998-2002 METAIS**

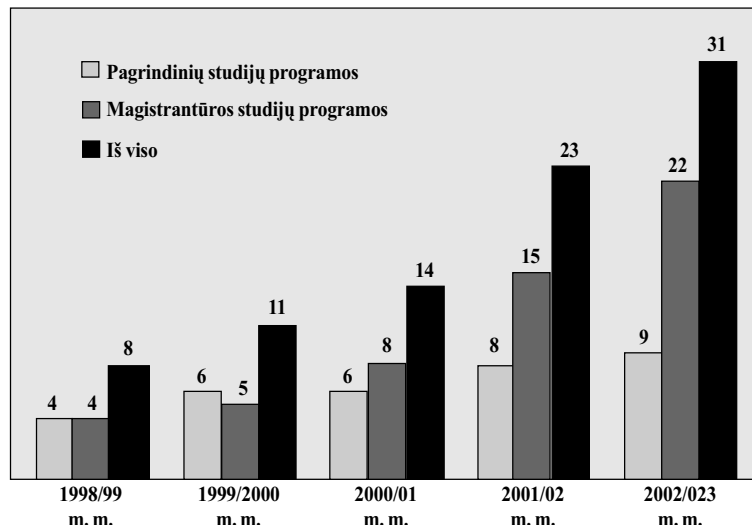


**Universitetas – institucija, užtikrinanti viso gyvenimo studijas**

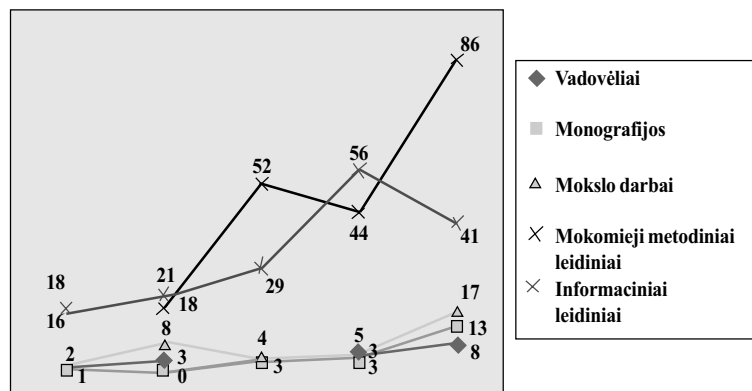
Lietuvos teisės universitetas pagal valstybės skiriamas lėšas vienam studentui yra penktoje vietoje. Vienam studentui tenka apie 5 tūkst. litų. Atsižvelgiant į tai, jog Policijos fakulteto studentų rengimas brangiai kainuoja, tai – nedidelė suma. Dedama daug pastangų, kad studentai turėtų kuo palankesnes sąlygas studijuoti ir gyventi normalioje aplinkoje. Diegiama nauja vadybos sistema, atsisakant antraeilė funkcijų, renovuotas ūkis, ieškoma rezervų, galimybių integruotis į struktūrinius fondus. Praėjusių metų pavasarį Universitete įkurtas Studentų paramos fondas, kurio paskirtis – teikti finansinę para-

mą studentams iš socialiai remtinų šeimų, remti vykstančius į praktinius, mokslinius seminarus, konferencijas, tikslines vasaros stovyklas, studijuoti ir stažuotis į užsienio universitetus pagal tarptautines programas ir kt. Vienas iš Studentų paramos fondo tikslų – atgaivinti ir skatinti mokslo ir studijų mecenatų tradicijas. Pasigendama mokslo, studijų ir praktikos sąsajų. Sėkmingai savo veiklą plėtojančių įmonių parama studentams būtų tikrai prasminga ir perspektyvi investicija, laiduojanti sėkmingą studijų ir praktikos bendradarbiavimą. Tarp pirmųjų fondo rėmėjų – garsi advokatų kontora *Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai*, pasirašiusi sutartį penkerius metus skirti lėšų studentų paramai. Daug dėmesio skiriama bibliote-

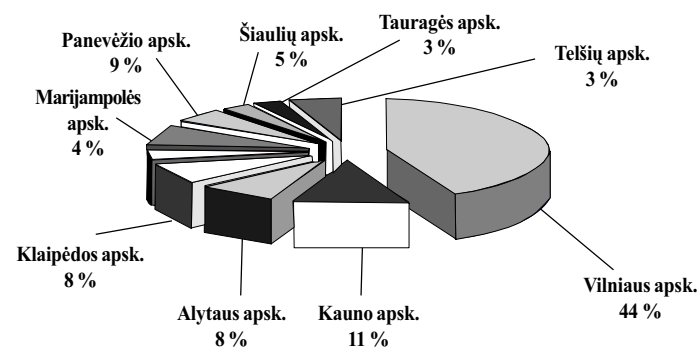
**STUDIJŲ PROGRAMŲ DINAMIKA 1998-2003 METAIS**



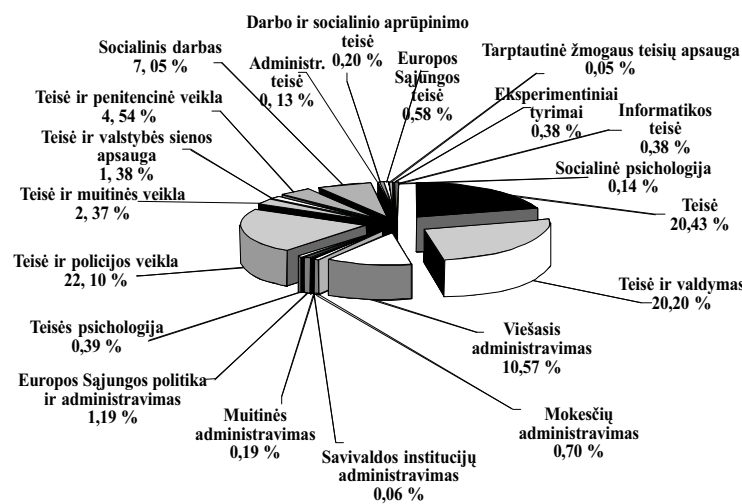
**LEIDYBA 1998-2002 METAIS**



**ĮSTOJUSIŲ SU VIDURINIU IŠSILAVINIMU Į LTU 2002 METAIS SKAIČIAUS PROCENTINĖ IŠRAIŠKA PAGAL APSKRITIS**



**STUDENTŲ PASIKIRSTYMAS PAGAL STUDIJŲ PROGRAMAS**



kai. Kasmet įsigyjama naujausios literatūros už beveik 200 tūkst. litų. Studentams skirtos dvi interneto skaityklos, planuojama įrengti trečiąją, šiemet 14-ai studentų teks vienas kompiuteris, kompiuterizuoti Studentų namai, šios paslaugos dar plėsis, Universiteto infrastruktūros plėtroje numatoma stiprinti informatikos bazę, tuo pačiu gerės ir daugelis kitų kokybinių parametų. Kalbėdamas apie ateitį, Lietuvos teisės universiteto rektorius prof. Alvydas Pumputis teigia, kad pirmiausia aukštoji mokykla turi būti institucija, sudaranti galimybę žmogui modeliuoti savo žinias pagal karjeros poreikius, užtikrinanti viso gyvenimo studijas įvairiomis formomis, tarp jų – ir virtualiosiomis, gebanti prisitaikyti prie naujų sąlygų, nulemtų integracijos ir globali-

zacijos procesų. Mokslo vystymasis turėtų būti kryptingas, jo pasiekimai nukreipti studijų kokybės gerinimui. Mūsų tikslas – puoselėti aplinką, įsiklausant į kiekvieno žmogaus poreikius, ne akimirksniu neišleidžiant iš akių studento. Esame įsitikinę, jog didėjant konkurencijai, šie dalykai tampa vis reikšmingesni. Siekiant šių tikslų svarbiausia – visų bendruomenės narių darna ir susiklausymas. Darbingą ir sutelktą visų dėstytojų, darbuotojų nuotaiką, pagarbius ir dalykiškus santykius mes stebime visus Universiteto gyvavimo metus, malonu, jog tai jaučia ir vertina dabartiniai studentai bei besirengiantys jais tapti.

Parengė  
Valentina Daunoraitė

# ELSA INTERNATIONAL VADOVYBĖJE – LIETUVOS TEISĖS UNIVERSITETO STUDENTAI

## ELSA LTU ATŠVENTĖ 4-ĄJĮ GIMTADIENĮ

Kiekvienais metais Lietuvoje vis labiau aiškėja nevyriausybinių organizacijų veiklos svarba ir reikšmė – surengiama vis daugiau aktualių konferencijų, seminarų, vykdomi kiti tarptautiniai bei nacionaliniai projektai, siekiantys orientuoti visuomenę pažangos, savimonės ir iniciatyvumo plėtos kryptimi. Tai labai pozityvus procesas, rodantis, jog šis sektorius mūsų valstybėje veikia teisinga demokratine linkme.

Jau keleri metai Lietuvoje veikia Europos studentų teisininkų asociacijos Lietuvos nacionalinė grupė *ELSA Lietuva*. Prieš du dešimtmečius Vienoje įkurta tarptautinė organizacija šiandien yra didžiausia pasaulyje nepolitinė ir ne pelno siekianti nepriklausoma teisės studentų organizacija, vienijanti 38 Europos valstybes – daugiau nei 25 000 narių. Organizacijos pagrindiniai tikslai: gerinti teisinį švietimą, stiprinti studentų teisininkų socialinę atsakomybę, užmegzti dialogą bei ugdyti abipusį supratimą gerbiant žmogaus orumą bei kultūrinį savitumą – tokiu būdu kuriamas teisingas pasaulis.

*ELSA* veikia trimis lygiais: vietiniu, nacionaliniu ir tarptautiniu. Vykdomasis asociacijos organas – Tarptautinė valdyba, kuri dirba Briuselyje ir kurią sudaro 7 asmenys, išrenkama aukščiausiojo *ELSA* sprendimų priėmimo organo – Visuotinio nacionalinių grupių atstovų susirinkimo vienerių metų kadencijai. Reziduoda-

ma Belgijoje valdyba tiesiogiai bendradarbiauja su Jungtinių Tautų, Europos Sąjungos, Europos Tarybos institucijomis, Europos juridinėmis kontoromis, universitetais bei jų studentais, dalyvauja tarptautinėse konferencijose bei seminaruose, koordinuoja nacionalinių grupių darbą ir atsako už darnią organizacijos veiklą, jos strategijos kūrimą.

2001 m. rudenį buvau išrinkta *ELSA* Tarptautinės valdybos prezidente ir pirmą kartą savo istorijoje organizacijos bendruomenė patikėjo Lietuvos atstovų grupės reprezentuoti asociaciją tarptautiniu mastu. Studijuodama Lietuvos teisės universitete kelerius metus stebėjau ir aktyviai dalyvavau *ELSA* veikloje, lankiausi daugelyje Europos šalių, buvo surengtas ne vienas tarptautinis renginys ir Lietuvoje, todėl žinau, jog tokios atsakomybės suteikimas asmeniui iš valstybės, tapusios tikrąja organizacijos nare vos prieš kelerius metus, yra reikšmingas įvykis Lietuvos studentijai. Tai ženklas, jog esame visaverčiai tarptautinės bendruomenės nariai, savo aktyvumu, pasiektais rezultatais pirmaujantys Europoje ir galintys užimti lyderio pozicijas. Tokią tendenciją patvirtina faktas, kad jau

naują kadenciją pradėjusioje valdyboje šiemet Lietuvai taip pat atstovaus Lietuvos teisės universiteto studentas Andrius Vitkevičius.

Darbas Tarptautinėje valdyboje

bendradarbiauti instituciniame bei komerciniame sektoriuose, kaip suburti bei dirbti nevienatautėje komandoje, kaip siekti užsibrėžtų akademinį tikslų, puoselėjamas atvirumas pasauliui.

Per metus atsiradę įgūdžiai yra neįkainojama patirtis. Grįžus į Lietuvą tenka vesti ne vienus apmokymus ir skleisti įgytas žinias jaunimui, skatinti jį ne apsiriboti vien universitetu, bet modeliuoti savo universitetinės žinias, formuoti individualų veiklos modelį, kreipti daug dėmesio į saviugdą. Kiekvienas jaunas žmogus turi siekti kuo geriau pažinti save, savo gebėjimus, polinkius ir tuo vadovaudamasis numatyti sau tam tikrus tikslus. Toks pažinimas yra pasiekiamas veikiant, bandant savo galimybes, dirbant komandoje, įgyvendinant konkrečius uždavinius. Visuomeninė veikla studentui yra tobula terpė, kurioje gali būti realizuojami jo sumanymai, atskleidžiamos individualios savybės. Čia nuveikiama daug gražių darbų, neišvengiama ir nesėkmių, padaroma ne viena klaida, bet būtent tinkamai įvertinti sunkumai leidžia padaryti pačias vertingiausias išvadas ir taip tobulėti. Asmenybės formavimas tampa viena svarbiausių užduočių griežtos rinkos sąlygomis, būtina savarankiškai susikurti savo



Lietuvos teisės universiteto Studentų paramos fondo koordinatorė Rūta Žarnauskaitė pasirašo bendradarbiavimo sutartį su advokatų kontora Lideika, Petrauskas, Valiūnas ir partneriai

yra gana sudėtingas ir įtemptas, tai gera pamoka jaunuoliui, siekiančiam suvokti, kaip atstovauti visame regione veikiančios studentijos interesams,

išvadas ir taip tobulėti. Asmenybės formavimas tampa viena svarbiausių užduočių griežtos rinkos sąlygomis, būtina savarankiškai susikurti savo

vaidmenį visuomenėje. Vis labiau vertinamas nestandartinis mąstymas, originalūs sprendimai bei naujas požiūris. Kuo anksčiau Lietuvos jaunimas suvoks šią tiesą, tuo lengviau jam bus integruotis, mat besiplečianti rinka kels dar didesnius reikalavimus.

Taip pat labai svarbu plėsti akiratį, susipažinti su galimomis studijų bei darbo perspektyvomis. Europoje veikia tūkstančiai institucijų, komercinių kompanijų, nevyriausybinių organizacijų – veiklos barai labai įvairūs bei platus ir juose artimiausiais metais ims dirbti vis daugiau Rytų ir Vidurio Europos atstovų – negalima delsti, jau šiandien reikia sekti ir aiškintis galimybes. Iš patirties galiu teigti, jog Lietuvos jaunimas yra labai potencialus, gerai išsilavinęs ir atsakingas, todėl dėl valstybės gerovės turi būti ugdomas veržlumas ir geri rezultatai bus užtikrinti. Jei pasirūpinsime jaunų žmonių sąmoningumą šiandien, tikrai nebereikės nuogaštai, jog mūsų valstybės bei jaunimo įvaizdis užsienyje yra neigiamas ir vienalytis. Manau, jau šiandien galime didžiuotis, nes tautai vis dažniau atstovaujama labai garbingose pozicijose – nevyriausybiniame sektoriuje, stažuotėse Europos institucijose, studijuojama užsienio universitetuose. Tikiu, kad šios tendencijos tik stiprės.

Šiuo metu tęsiu tarptautinės žmogaus teisių srities magistro studijas ir tikiuosi pastudijuoti kitų valstybių universitetuose, susirinkti įdomios bei vertingos literatūros savo moksliniams tyrimams, stažuotis žmogaus teisių plėtros bei apsaugos institucijose. Studijuodama dirbu universitete tarptautinio bendradarbiavimo srityje. Žinoma, nepamirštu stebėti ir jaunųjų *ELSA* pasekėjų veiklos.

Rūta Žarnauskaitė

Iš Vašingtono grįžo Lietuvos teisės universiteto komanda, kuri antrą kartą dalyvavo prestižinėse *Jessupo* varžybose. Komandos nariai: magistras Raimondas Moisejevas, I kurso magistrantė Inga Abramavičiūtė, IV kurso studentė Inga Malinauskaitė ir komandos treneris – Lietuvos teisės universiteto Tarptautinės teisės ir Europos Sąjungos teisės instituto docentas dr. Justinas Žilinskas. *Jessupo* dalyviams keliami dideli reikalavimai: nepaprastas darbštumas ir puikūs anglų kalbos įgūdžiai, leidžiantys visiškai laisvai argumentuoti ir diskutuoti sudėtingais teisiniais klausimais su angalalabiais teisėjais.

Phillip'o C. Jessup'o vardo tarptautinės teisės varžybos (*Phillip C. Jessup International Moot Court Competition*), nuo 1959 m. organizuojamos Tarptautinės studentų teisininkų asociacijos (*ILSA*), jau seniai tapo prestižiniu renginiu, sukviečiančiu gambiausius beveik viso pasaulio šalių (šįmet – net 83!) studentus, studijuojančius tarptautinę teisę, susigrumti dėl geriausiųjų vardo. Į šį konkursą patekti nėra paprasta – didesnių šalių komandos pirmiausia dalyvauja nacionaliniuose turuose (pavyzdžiui, Vokietijos komanda į tarptautinį turnyrą atvyko tik nugalėjusi kitas 12 komandų), o jų nugalėtojas vyksta į Vašingtoną, atstovauti savo šaliai tarptautiniame finale.

*Jessupo* varžybos (taip dažniausiai trumpinamas šio renginio pavadinimas) – tai ne paprasta studentų olimpiada, o gana tiksli prie Jungtinių Tautų Organizacijos veikiančio Tarptautinio Teisingumo Teismo proceso imitacija. Rengtis varžyboms pradedama prieš pusę metų. Rugsėjo mėnesį visų šalių komandos gauna

## GYVENTI JESSUPU

uždavinį – sudėtingą tarptautinę bylą (apie 15 puslapių), kurioje dalyvauja dvi valstybės: ieškovė ir atsakovė. Atitinkamai struktūrizuojama ir komanda: vieni jos nariai dirba už ieškovę, kiti – už atsakovę. Beje, komandų dydžiai įvairūs. Pavyzdžiui, šių metų LTU komandą sudarė 3 studentai ir vienas dėstytojas (vadinamas treneriu), o štai Italijos Milano universiteto, Vokietijos Berlyno universiteto komandas – net 8 žmonės (6 studentai ir du treneriai). Pirmiausia, iki gruodžio ar sausio, kiekviena komanda turi pateikti raštiškus paaiškinimus. Tai maždaug 50 puslapių apimties bylos teisinė analizė ir pirminė šalių argumentacija. Praėjus mėnesiui ar dviem prasideda antroji, žodinė varžybų dalis, per kurią komandos savo argumentus turi pristatyti teisėjams.

Po nacionalinių turų kovo pa-

baigoje arba balandžio pradžioje geriausios komandos renkasi į tarptautinį turnyrą, kur ir išaiškėja pagrindinis *Jessupo* taurės laimėtojas. Nacionaliniams ir tarptautiniams turnyrams teisėjauja garsiausi pasaulio teisininkai, kartais pakviečiami net tokie autoritetai kaip Ian Brownlie ar Roy S. Lee.

*Jessupo* bylų uždaviniai labai sudėtingi, kompleksiški ir painūs. Kardinaliai pakeisti argumentaciją gali net vienas žodis bylos aprašyme. Dalyvauti Jessupe – neeilinis iššūkis studentams, jų dėstytojams ir net universitetui.

Šiemet *Jessupo* varžybose buvo nagrinėjama byla dėl nesutarimų tarp Restono ir Annolay respublikų dėl moterų ir vaikų pilietiniame kare. Bylos aspektai apėmė labai platų tarptautinės teisės klausimų spektrą: Tarptautinio Teisingumo teismo jurisdikcija, valstybių *erga*

*omnes* įsipareigojimus, valstybių atsakomybę, nusikaltimus žmoniškumui, vergiją, korupciją. Norint tinkamai pasirengti tokios apimties bylos nagrinėjimui, teko išstudijuoti aibę tarptautinių sutarčių, Tarptautinio Teisingumo Teismo ir nacionalinių valstybių teismų bylų, garsiausių pasaulio teisininkų veikalus. Tai milžiniškas darbas. Ne veltui *Jessupo* teisėjai po turų kalbėjo: *Jūs šešetą mėnesių skaitėte Jessupą, kvėpavote Jessupu, net sapnavote Jessupą – taigi, gyvenote Jessupu*. Tačiau iš teisėjų užuojautos laukti neverta – per žodinį pristatymą ir ieškovę, ir atsakovę jie tiesiog atakuoja klausimais iš visų teisės sferų, beje, net ir tuo neapsiribodami, nevengdami ir visiškai neteisinių – moralės, politikos klausimų. Juk komanda atstovauja valstybę, o valstybių veikla, kaip žinome, vien teise neapsiriboja.



Lietuvos komandos nariai Jessupo varžybose: Inga Malinauskaitė, Inga Abramavičiūtė ir Raimondas Moisejevas

Galutinis sprendimas priimamas atskirai įvertinus rašytinio ir žodinio etapo rezultatus. Pagal šiuos rezultatus nustatoma 16 geriausių komandų, ir tuomet prasideda atkrentamųjų varžybų turai. Atkrentamųjų varžybų metu pralaimėjusios komandos pasitraukia, kol finale lieka tik dvi komandos. Šįmet tai buvo Sankt-Peterburgo valstybinio universiteto (Rusija) ir Vakarų Australijos universiteto komandos. Finale teisėjauja patys geriausi teisėjai. Renginys iškilmingai vyksta JAV Kolumbijos federalinės apygardos (Vašingtono) aukščiausiam teisme.

Lietuvos teisės universiteto komandai teko susitikti su keturiais rimtais varžovais – JAV Kalifornijos universiteto komanda, Vokietijos Berlyno universiteto komanda, Italijos Milano universiteto komanda bei Costa Ricos komanda. Trys iš jų buvo nacionalinių turų nugalėtojos. Laimėjome prieš Italijos komandą, nuo kitų varžovų tik šiek tiek atsilikome. Raimondas Moisejevas iš 270 oratorių buvo net 44, o tai – ant-rasis geriausias Lietuvos rezultatas. Pirmasis, pasiektas 2001 m., priklausė Skirmantei Klumbytei, dabar – Lietuvos teisės universiteto Tarptautinės teisės ir Europos Sąjungos teisės instituto lektorei ir *Jessupo* teisėjai!

Nors šįkart į šešioliktuką nepatekome, tačiau įgijome patirties, kuri pravers siekiant geresnių rezultatų kitais metais. Jei teisininkus rengiančios kitos Lietuvos aukštosios mokyklos pareikštų norą dalyvauti *Jessupo* varžybose, Lietuvoje taip pat galėtų vykti ir nacionaliniai turai. Juk teisė vyksti į Vašingtoną suteikiama tik geriausiems.

Doc. dr. Justinas Žilinskas



# TEISINĖS MINTIES ŠVENTĖ – 2003

# Kuriančios kasdienybės žvilgsniu

Vidūno Gelumausko nuotrauka



Teisinės minties šventės 2003 globėjas Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkas Artūras Paulauskas

Jau ketvirtą kartą Lietuvos teisės universitete vyko tris dienas trunkanti tarptautinė studentų Teisinės minties šventė.

Šių metų šventės globėjas – Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkas Artūras Paulauskas šiltai pasveikino jaunuosius teisininkus, besigilinančius į įvairiausias teisės mokslo sritis.

Nuotaikingame studentų šventės atidaryme dalyvavo garbingi svečiai – Konstitucinio teismo pirmininkas dr. Egidijus Kūris, Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkas prof. Aloyzas Sakalas, Seimo nariai, teisininkai.

bei svečiams iš kitų Lietuvos ir užsienio universitetų tai puiki galimybė pasidalinti visus metus brandintomis idėjomis, tarp kurių – daug naujų, netradicinių, novatoriškų.

Šventė pradedama iškilmingu atidarymu. Po atidarymo iškilmių ir kitą dieną vyksta atskirų mokslinių sekcijų geriausių darbų pristatymas. Paskutinė renginio diena skirta konferencijos apibendrinimui: skelbiami ir apdovanojami geriausių pranešimų autoriai, įteikiami dalyvio sertifikatai ir prisiminimo dovanėlės.

Šiomet, kaip ir kasmet, vieną iš šventės vakarų vyko studentų žinių ir



Teatralizuotame studentų teisinės minties šventės atidarymą kasmet „apsilankydami“ pagerbia ir įžymūs praeities teisininkai

Šiomet, kaip ir praėjusiais metais, išleistas unikalūs studentų mokslinių pranešimų, kuriuose analizuojamos įvairios teisės mokslo problemos, leidinys *Teisinės minties šventė 2003*.

Lietuvos teisės universiteto Studentų mokslinės draugijos pirmininkė Ieva Sodeikaitė teigia, kad teisinės idėjos – tai teisinės tikrovės pradžia, nes būtent nuo idėjos prasideda teisė. *Teisinės minties šventės*–2003 metu Lietuvos teisės universitete praūžė tikra idėjų audra. Lietuvos teisės universiteto studentams

Valentina Daunoraitė

## LIETUVOS TEISĖS UNIVERSITETO STUDENTAI – UŽ EUROPOS SĄJUNGĄ

Lietuvos teisės universiteto studentai aktyviai atsakinėja į klausimą, paskelbtą interneto tinklapyje: *Ar Jūs ateisite į referendumą už Europos Sąjungą gegužės 10–11 d.?*

Jaunimas savo ateities tikslus ir valstybės gyvenimo perspektyvas sieja tik su Europos Sąjunga ir kviečia aktyviai dalyvauti, priimant atsakingus šaliai ir kiekvienam asmeniškai sprendimus.

Atkelta iš 7 p.

ir laimė. Taip ir matai autorę, dar visai jauną dėstytoją, kartu su prof. Viktoru Falkenhanu jo kabinete Berlyne tarp knygų: jos išdėliotos visur, kur tik galima įsivaizduoti – ant grindų, minkštasuolio, stalo, kėdžių ir panašiai. Kartais profesoriui ir jo viešniai tekdavo ir ant vienos kojos pastovėti, nes antrai kojai pastatyti paprasčiausiai nebuvo vietos per knygas.

Lygiai taip pat pastovėti kaip gandrui ant vienos kojos tarp knygų yra tekę prof. Levo Vladimirovo namų Vilniuje, Antakalnyje, M. K. Oginskio gatvėje, kabinete.

### Ir visada – asmeninė atsakomybė

Niekas negalėtų pakeisti ir bendravimo su žinomu farmacininku mokslų daktaru Eduardu Kanopka ir jo šeimos nariais. Su jais bendrauta kone ketvirtį amžiaus. E. Kanopka mokė matyti ir suprasti gamtos įvairovę, pažinti vaistinius augalus. Tačiau greta skleidėsi ir šios taurios asmenybės požiūris į žmones ir pasaulį. Ir rado atgarsį. Mums, įžengusiems į XXI a., neprošal prisiminti paprastų Lietuvos žmonių požiūrį į mokslą ir studentus tarpukario Lietuvoje. Autobuso konduktorius studentui, žiūrėk, ir pasako: *Užsimokėsi, tamsta, kitą kartą* – nepaima pinigų. Batsiuovys, kaukšėdamas į studento suplyšusio bato padą, sako: *Ponas studente, pinigų nereikia – tamsta dabar jų neturi, bet rimtą darbą dirbi – kas bus Lietuva be mokytojų žmonių.*

Štai tokius dalykus pasakojo savo studentams E. Kanopka. Kiekvienam mūsų būtų ko pasimokyti iš to batsiuvio ir konduktorius, o pirmiausia – tauraus požiūrio į artimą savo ir asmeninės atsakomybės už savo tautos ir valstybės ateitį. E. Kanopka buvo tas šešiolikmetis vaikinai, kuris, mirus dr. Jonui Basanavičiui, nešė vainiką su užrašu: *Nuo lietuvių, nemokančių gimtosios kalbos*. Tik apmaudu, kad į knygą įšivėlė korektūros klaida: J. Basanavičius mirė ne 1937 m., bet 1927 m. vasario 16 dieną.

### Ne tik dėkingumas, bet ir tąšos pareiga

Autorė neslepia dėkingumo savo profesijai ir gyvenimo mokytojams: inžinieriui technologui prof. Andriui Novodvorskiui, ekonomistui, vadybos mokslo atstovui prof. Petruui Tvarijonavičiui, pedagogikos mokslo autoritetui prof. Leonui Jovaišai, jau nekalbant apie tokius tarptautinius autoritetus kaip bibliotekininkystės ir socialinės informatikos mokslo prof. Levas Vladimirovas ir, žinoma, kalbininkui baltistui prof. Viktorui Falkenhanui, kurio šimtosios gimimo metinės sukako šį vasarį.

Tai dėkingumą mokančio išjausti, išgyventi asmens prisiminimai. Gal ne itin dažnai pasitaikanti savybė, užtat juo labiau vertintina. Kitame pastebėti pirmiausia teigiamas savybes, o ne trūkumus – štai ta savybė, kuri būdinga autoriui. Tikriausiai, tai ir labai moteriška savybė, nes jai norisi puoselėti, globoti gėrio daigus, kuriuos ji mato kituose žmonėse. Kartais gal tik tą daigelių užuomazgą, bet juos pa-

stebėti juk reikia ypatingo dvasinio jautrumo, gal ir talento.

Neatsiejama Inos Dagytės dvasinės aplinkos dalis – poezija. Ir naujausioje knygoje savo kasdienybės pastebėjimus ji emocionaliai ir dalykiškai sustiprina Vytauto Mačernio, Emilio Verharno, Dalios Saukaitytės eilių posmais, prisimena Aną Achmatovą, Albiną Bernotą ir kitus poetus, rašytojus, dailininkus ir kompozitorius, kurie yra autorės jausmų pasaulio dalis. Poetų strofos ar išsakytos mintys autorei, o kartu ir skaitytojui, padeda suprasti tikrovę, rasti tikslus ir gilius apibendrinimus.

Ta meninė gyvenimo pajauta neviršta ekstaze, perdėtu jausmin-

singą natūralų ansambliskumą. Lyg akvarelė liejosi aktorius Petro Venslovo skaitomos ištraukos iš „Kuriančios kasdienybės tekstų“. Jas įrėmino žodžiu džiazuojantys knygos recenzentai – kalbininkė prof. E. Jakaitienė ir kultūrologas A. Samalavičius. Žodžiui neleido įsivyravti gyvenimą kaip tango teigiančios ansamblio „Cantus“ melodijos. O muziką vėl keitė vienas po kito į sceną kilusių žmonių tikri ir dažnai šmaikštūs tekstai. Rado savo vietą ir gėlės, ir maestro Povilo Jaramino muzikinė dovana, Petro Venclovo perskaitytas O. Milašiaus posmas. Vakaro dalyvių akys savaip interpretavo kaip



Andrius Krevnevičius sveikina knygos autorę Iną Dągytę

gumu, kuris santūresnį ir racionaliau mąstantį žmogų kartais galėtų ir erzinti. Autorė – racionaliai mąstantis mokslo žmogus, tačiau ir mokantis jausti žmogus. Savo naująja knyga ji supažindino mus su kai kuriais akademinės bendruomenės atstovais, kurie padarė įtaką pačios autorės profesiniam gyvenimui ir be kurių mūsų intelektualinis, mokslinis ir kultūrinis peizažas būtų nepalyginamai skurdesnis.

Dar kartą norėtusi prisiminti šio vakaro Vilniaus Rotušėje dva-

visada profesionalų ir mintim daugiasluoksnį dailininko Egidijaus Rudinsko sukurtą knygos rūbą – su nykstančia ar ryškėjančia mistiškų ženklų žaisme laikui nepavaldžiame smėlyje. Vyko gyvenimo kūrybos procesas. Vilniaus Rotušės valdytojas J. Jonaitis po renginio stebėjosi, kad knygos pristatymas gali suburti gausią publiką. Gali. Mes, akademinė ir miestiška bendruomenė, esame.

Gediminas Zemlickas

### JŪSŲ LAISVALAIKIUI

#### Trys galvosūkiiai

##### 1. Testas

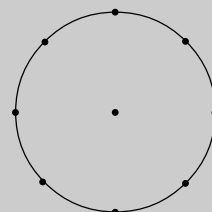
$$2 + 2 = (1 \times 2)2$$

$$33 + 3 = (2 \times 3)2$$

$$?$$

Užrašykite trečią lygybę

##### 2. Kaip padalinti?



Tuo pačiu spinduliu, kuriuo nubrėžtas apskritimas, per pažymėtus taškus nubrėžkite lankus, kad skritulio plotą padalintumėte į didžiausią skirtingos formos dalių kiekį. Kiek jų bus?

#### 3. Matematiko gimimo data

Neseniai vienas matematikas apie savo gimimo metus pasakė taip:

– Jei iš mano gimimo datos atimsite keturženklį skaičių, gausite triženklį skaičių. O jei minimą keturženklį užrašysite skaitmenimis iš dešinės į kairę ir iš jo atimsite mano gimimo datą, užrašytą tuo pačiu būdu, gausite skaičių 10 kartų didesnį nei pirmu atveju. Kad ilgai nevargtumėte, tai greičiausiai galima apskaičiuoti šiuo mano kišeniniu kalkuliatoriumi. Imkite...

Vadinasi, imkite mane ir... skaičiuokite, jei pakeistume žinomus M. Mažvydo žodžius.

Ką, taip kalbėdamas, turėjo omenyje matematikas?

#### 4. Skaičių grožis

$$(1 + 23 + 4 + 56 + 7 + 89) + (12 + 3 + 45 + 6 + 78 + 9) = 333$$

$$(1 + 23 + 4 + 56 + 7 + 89) - (12 + 3 + 45 + 6 + 78 + 9) = 3 \times 3 \times 3$$

Atkelta iš 1 p.

metų buvo suvalstybinta, o 1933 m. pertvarkyta į Kauno konservatoriją. Jos direktoriumi tapo Juozas Gruodis. Tuo metu konservatorijoje mokėsi daugiau kaip 250 studentų.

Iš 1949 m. įkurtos Kauno ir 1945 m. – Vilniaus konservatorių buvo suformuota Lietuvos valstybinė konservatorija, kuri tapo vienintele Lietuvoje aukštąja muzikos mokykla. 1992 m. ji dar kartą pakeitė pavadinimą – tapo Lietuvos muzikos akademija. Joje veikia ir 1989 m. įsteigtas Kauno fakultetas, rengiantis pagrindinių muzikos specialybių atlikėjus.

LR Ministras Pirmininkas Algirdas Brazauskas, sveikindamas šios aukštosios mokyklos bendruomenę su 70-mečio jubiliejumi, išskyrė tris rektorius: pianistą Jurgį Karnavičių (1949-1983), kompozitorių Vytautą Laurušą (1983-1994) ir dabartinį LMA vadovą nuo 1994 m. muzikologą Juozą Antanavičių. Visi jie vadovavo arba vadovauja šiai aukštajai mokyklai skirtingais istoriniais laikotarpiais, tačiau, pasak Premjero, visus juos sieja bendri bruožai: profesionalumas, platus akiratis, veiklos logika ir sugebėjimas suburti aukšto profesinio lygio pedagogų kolektyvą. Todėl apie Lietuvos muzikos akademiją ir šią dieną galime kalbėti kaip apie vieną reikšmingiausių kultūros ugdytojų Lietuvoje.

Iš tiesų sunku būtų rasti šalyje bent kiek didesnę kultūros įstaigą, kurioje nedirbtų Lietuvos muzikos akademijos absolventai. Jie ne tik vieni pagrindinių atlikėjų mūsų teatrų scenose, koncertų salėse, Lietuvos radijo bei televizijos laidose, bet ir dėsto įvairių pakopų muzikos bei bendrojo lavinimo mokyklose. Tai jie užtikrina šalies kultūrinę tradicijų tęstinumą.

Šiuo metu Lietuvos muzikos akademijoje veikia keturi fakultetai. Fortepijono ir muzikologijos fakultete studijuoja būsimoji kompozitoriai, pianistai, muzikologai bei etnomuzikologai. Instrumentinės ir vokalinės muzikos fakultete studijuoja stygininkai, pūtikai, liaudies muzikos instrumentų muzikantai, akordeonistai, chorų vadovai, dirigentai, dainininkai.

Teatro ir kino fakultetas išaugo iš Aktoriaus meistriškumo katedros, kuri praėjusiais metais minėjo savo veiklos 50-metį. Su ja sietina lietuviškosios vaidybos mokyklos istorija. Nepriklausomybės metais šiame fakultete be aktorių pradėti rengti teatro, kino ir televizijos režisieriai, operatoriai, garso režisieriai bei vadybininkai. Ketvirtasis – LMA Kauno fakultetas, kuriame rengiami muzikos specialistai Kauno apskrįčiai.

### Atsivėrusi pasauliui

Per 70 veiklos metų Lietuvos muzikos akademija parengė beveik 10 tūkst. muzikos, teatro, kino ir šokio meno specialistų. Rektorius prof. J. Antanavičius teisingai sakė, kad Muzikos akademijos šiandien reikėtų ieškoti ne kuriame nors Vilniaus ar

# Gilios šaknys, tvirtas kamienas



Lietuvos muzikos akademijos 70-mečio minėjime Kongresų rūmuose Akademijos garbės daktaro inauguracinę prakalbą sako prof. Saulius Sondeckis

Kauno pastate, bet šalies teatruose ir koncertų salėse, mokyklose, televizijos ir radijo laidose, – visur, kur dirba Akademijos absolventai. Šiandien kaip niekada anksčiau Lietuvos muzikinė ir teatrinė kultūra atvira pasauliui.

Tikriausiai jokia kita šalies aukštoji mokykla negali pasididžiuoti tokia gausa absolventų, kurie garsino ir garsina Lietuvos vardą visuose žemynuose, geriausių muzikinės kultūros atlikėjų ir teatrų festivaliuose bei kituose renginiuose. Koncertų ar spektaklių afišose dažnai galime išvysti ir lietuviškas pavardes. Lietuvos muzikos akademija sėkmingai dalyvauja tarptautinėse programose. *Mokslo Lietuva* ne kartą rašė apie Tarptautinius dirigavimo kursus, kuriuos LMA trejus metus iš eilės rengė pagal *SOCRATES/ERASMUS* programą. Šią vasarą trečią kartą vyks ir Tarptautinė vasaros kino studija.

2002 m. lapkritį Vilniuje buvo surengtas Europos aukštųjų muzikos mokyklų asociacijos (AEC) kongresas ir Generalinė asamblėja. Vilniuje apsilankė ir su Lietuvos muzikų rengimo bei ugdymo sistema susipažino 150 Europos aukštųjų muzikos mokyklų rektorių ar jų atstovų. AEC vadovai tvirtino, jog per 44 metų šios asociacijos gyvavimo istoriją tai buvo geriausiai organizuotas kongresas.

Lietuvos Vyriausybės sprendimu Lietuvos muzikos akademijai patikėjimo teise perduota naudoti Kongresų rūmų dalis. Šiame mokomajame Akademijos korpuso jau vyksta užsiėmimai. Rektorius J. Antanavičius ra-

do gerų žodžių padėkoti ir kitiems rėmėjams: Japonijos vyriausybei, kuri skyrė didelį grantą muzikos instrumentams įsigyti, AB *Alma* bei koncertui *Achema* už materialinę paramą.

Jei valstybė bei visuomenė ir toliau remtų savo muzikos bei kitų menų židinį, tai dėl jo ateities didesnių abejonių kilti neturėtų.

### Jau pusę šimto metų su savo Alma mater

Prof. Saulius Sondeckis – vienas žymiausių nūdienos Lietuvos muzikų, o jo vardas neatsiejamas ir nuo Lietuvos muzikos akademijos. Kai baigė Akademijos (tada Lietuvos valstybinės konservatorijos) Aleksandro Livonto smuiko klasę, šiai aukštajai mokyklai tebuvo 19 metų. Vadinasi, jis jau daugiau kaip pusę šimto metų susijęs su savo gimtąja Alma mater. Per tą laiką išugdė ne vieną stygininką kartą.

S. Sondeckio pedagoginis darbas prasidėjo 1950 m., kai Vilniaus vaikų muzikos mokykloje pradėjo vadovauti smuiko klasei. Nuo 1952 m. dėstė Juozo Tallat-Kelpšos muzikos mokykloje. 1955 m. su savo vadovaujama smuiko klase buvo pakviestas į M. K. Čiurlionio meno mokyklą (dabar gimnaziją), kur ne tik dėstė smuiko klasėje, bet ir vadovavo šios mokyklos styginių orkestrui. Šio darbo vaisius vainikavo 1976 m. Berlyne Herberto von Karajano fondo kamerinių ir simfoninių orkestrų konkurse laimėta pir-

moji vieta bei aukso medalis.

Be to, nuo 1957 m. S. Sondeckis dėstė ir Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (LMA), kur nuo 1959 m. vadovavo Styginių instrumentų katedrai. Per kone 30 vadovavimo katedrai metų įtvirtino pasaulyje pažangiausią ir visuotinai pripažintą rusų smuiko dėstymo mokyklos metodiką. Tad neatsitiktinai daug prof. S. Sondeckio mokinių pasiekė tarptautinių laimėjimų, tapo geriausių tarptautinių konkursų laureatais, groja žymiausių orkestruose. Nuo 1971 m. S. Sondeckis pradėjo vadovauti ir studentų kameriniam orkestrui.

Pristatydamas prof. S. Sondeckio pedagoginės ir kūrybinės veiklos svarbiausias gaires, LMA Styginių instrumentų katedros vedėjas prof. Petras Radzevičius ypač pabrėžė prof. S. Sondeckio organizacinius gebėjimus ir strateginį mąstymą. Pakaktų prisiminti pedagogines pajėgas, kurias S. Sondeckis sutelkė į savo vadovaujamą katedrą: tai profesoriai Aleksandras Livontas, Viktoras Radovičius, Eugenijus Paulauskas, Jurgis Fledžinskas, Raimondas Katilus ir kiti.

### Lietuvos kamerinio orkestro fenomenas

Neabejotinai didžiausias prof. S. Sondeckio kūrybinės veiklos laimėjimas – Lietuvos kamerinio orkestro subūrimas 1960 metais. Su šiuo orkestru prof. S. Sondeckis koncertavo geriausiose pasaulio koncertų salėse, dalyvavo žymiausių festivaliuose.

Apie S. Sondeckio atliekamas J. S. Bacho, V. A. Mocarto, D. Šostakovičiaus, A. Šnitkės muzikinių kūrinių interpretacijas rašė žymiausi pasaulio muzikos kritikai ir žinovai. S. Sondeckiui diriguojant Lietuvos kamerinio ir kitų orkestrų atliekamus kūrinius yra įrašiusios garsiausios pasaulio muzikos įrašų studijos.

Ypač malonu, kad profesorius noriai koncertuoja net ir atokiausiose Lietuvos vietovėse vykstančiuose šventiniuose renginiuose. Melomanams nepamirštamą įspūdį paliko profesorius su Lietuvos kameriniu orkestru atliktas V. A. Mocarto 27 koncertų ciklas LMA Didžiojoje salėje. Tai nepakartojama mokykla jauniems pianistams ir dėstytojams.

Prof. S. Sondeckio kūrybinės ir pedagoginės veiklos reikšmę Lietuvos muzikinei kultūrai būtų sunku pervertinti. Be jo neapsiejo kasmetiniai *Atžalyno* festivaliai, sekmadieniniai koncertai visai šeimai, kai kartu su Lietuvos kameriniu orkestru solo grodavo Muzikos akademijos ir M. K. Čiurlionio menų mokyklos moksleiviai. Profesorius palaiko ir neseniai susikūrusius Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio kamerinius orkestrus.

Galima būtų ilgai kalbėti apie puikius S. Sondeckio muziko interpretatoriaus gebėjimus, įžvalgumą propaguojant lietuvišką muziką. LMA Senato pirmininkas prof. Kęstutis Grybauskas iš kitų S. Sondeckio bruožų išskiria jo demokratiškumą ir olimpinį pastovumą. Labai malonu, kad prie mūsų žymiojo muziko be



Georgo Friedricho Händelio Hallelujah iš oratorijos Mesijas diriguoja Lietuvos muzikos akademijos garbės daktaras prof. Saulius Sondeckis



baimės gali prieiti ir studentas, ir pagyvenęs pedagogas – kiekvienas bus išklaustas bei suprastas.

2003 m. vasario 5 d. LMA Senato vienbalsiu nutarimu prof. Sauliui Sondeckiui suteiktas Lietuvos muzikos akademijos garbės daktaro vardas, o inauguracija vyko Kongresų rūmuose minint LMA 70-metį.

## Brangiausi – savosios Alma mater pagarbos ženklai

*Jei šiandien būčiau paklaustas, kuri diena mano muzikinėje biografijoje buvo laimingiausia, tai vienos dienos, vieno įvykio išskirti negalėčiau. Be dviejonių išvardyčiau tris ryškiausių gyvenimo įvykius, – per inauguracinę prakalbą sakė LMA garbės daktaras prof. S. Sondeckis.*

Kaip ir buvo galima spėti, pirmiausia profesorius prisiminė 1976-uosius, kai iš didžio Herberto von Karajano rankų gavo tarptautinio konkurso aukso medalį. Ir šiandien tas įvykis lieka reikšmingiausias jo kūrybinio laimėjimo.

Kitas įvykis sietinas su 1996 m., kai savo mėgstamiausią kūrinių – Johano Sebastiano Bacho *Didžiasis mišias* – diriguoti buvo pakviestas į tarptautinį festivalį. Jis vyko visuose miestuose, kuriuose gyveno, dirbo ir kūrė J. S. Bachas. Lietuviai profesoriumi buvo patikėta diriguoti festivalio atidarymo koncertuose. Jie vyko nepaprastai įspūdingose vietose. Pirmasis koncertas buvo surengtas Eizenache, gimtajame J. S. Bacho mieste, Šv. Jurgio bažnyčioje (*Georgenkirche*), kur kompozitorius krikščytas. Tas pačias *Mišias* dirigavo Leipcige, Šv. Tomo bažnyčioje, į kurią 1950 m. buvo perkelti didžiojo kompozitoriaus palaikai. Galima suprasti, kokie gilūs jausmai turėjo kilti lietuvių muzikų širdyje dalyvaujant tuose koncertuose. *Tomis dienomis jaučiau lyg būčiau apglėbęs visą šio didžio kompozitoriaus gyvenimą, kuriuo taip stebimės ir ligi šiol nesuvokiame, kaip žmogus galėjo kurti tokią muziką, – kalbėjo prof. S. Sondeckis.*

Trečioji laimingiausia profesoriaus diena – balandžio 3-ioji, kai minimas pirmosios Lietuvos aukštosios muzikos mokyklos 70-metis. Iš jų net 57 metus S. Sondeckis esąs akivaizdus jos veiklos, augimo, patirtų sunkumų ir džiaugsmų, didelių Lietuvą garsinančių laimėjimų liudininkas. Dabar jis jaučiasi laimingas, matydamas savo Alma mater, pasiekusią aukštą tarptautinį pripažinimą, besilygiuojančią į geriausias Europos ir pasaulio muzikos mokyklos įstaigas. Lietuviai profesionalioji, o kartu ir mėgėjiškoji muzikinė kultūra, pasak profesoriaus, vaizdžiai byloja apie LMA nuveiktus darbus. Todėl S. Sondeckis ir palygino savąją Akademią su lietuvišku ažuolu, kuris giliomis šaknimis ir tvirtu kamieniu septynis dešimtmečius kelia muzikos meną į meistriskumo viršūnę, garsina Lietuvos vardą pasaulyje.

## Muzikinės kultūros pagrindai – muzikos mokyklose

S. Sondeckis pabrėžė, kad aukštą šalies muzikinę kultūrą pirmiausia sukūrė tvirtos muzikinio mokymo ir ugdymo sistemos šaknys. Žemutinė, bet pati svarbiausia grandis – vaikų muzikos mokyklos – dabar atsidūrė pavojuje. *Patirtume neįkainojamą nuostolį, jei šiandien kuriamų naujų įstatymų labirintuose pasiklydusi valstybė nebesutiktų užtikrinti tą svarbiausią po visą Lietuvą pasklidusią muzikinės kultūros židinių ateitį, – teigia S. Sondeckis, nepritardamas pasigirstantiems balsams, esą vaikus mokytį muzikos per brangu, gal nelabai reikalinga, nes nauda neapčiuopiama. Bet, sakykite, kur pa-*

*saulyje rasime pigesnę ir tokio aukšto lygio, kokybės muzikinį lavinimą kaip Lietuvoje? – retoriškai klausė profesorius. Šią reikšmingą savo kūrybinės veiklos pripažinimo dieną jis žemai lenkėsi tiems šventiems muzikos mokyklų mokytojams, kurie, nepaisant skurdaus atlygio, kartais nesulaukdami paramos ir deramos pagarbos, randa drąsos bei stiprybės telkti vaikus, kad šie pamėgtų, suprastų bei visam gyvenimui atrastų muzikos teikiamą grožį.*

*Šiandien Muzikos akademijai tenka itin sunki misija – kovoti už didį muzikos meną, – tęsė mintį profesorius. Todėl ypač svarbu, kad čia gimstančios idėjos ir darbai susilauktų paramos. Štai kodėl taip svarbu saugoti ir branginti tradicijas, kūrėjų atmintį. Tai ne tik grėžimasis į praeitį, bet ir ateities kelrodis. Laiko išmėginimus atlaikiusios vertybės daug gyvybingesnės už greitai besikeičiančias madas.*

## Jų aura tebešviečia

Su pagarba ir meile S. Sondeckis šią dieną prisiminė savo rektorių Jurgį Karnavičių, didžiuosius lietuvių kompozitorius Balį Dvarioną ir Stasį Vainiūną, kompozitorius Mykolą Bukšą, Konstantiną Galkauską,

Juožą Pakalnį, Juožą Karosą, Joną Švedą, Konradą Kavecką, muzikologus Jadvygą Čiurlionytę ir Juožą Gaudrimą, dainininkus Kiprą Petrauską, Antaną Sodeiką ... Su gilia pagarba minėjo savo mokytoją, visų mylimą dekaną Aleksandrą Livontą, legendinį violončelistą Povilą Berkavičių, vyresnius draugus kompozitorius Eduardą Balsį, Julijū Juzeliūną, pirmąjį LMA garbės profesorių Hermaną Perelšteiną, katedros kolegas Viktorą Radovičių, Jurgį Fleđinską, Domą Svirskį, Mykolą Šenderovą, Paulių Juodišį. Prof. S. Sondeckis iš kitų išskyrė ir vieną salėje sėdėjusį žmogų. Tai ilgas metus aukštosios mokyklos vadovavęs Henrikas Zabulis, kuris būdamas aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministru labai rūpinosi ir muzikų reikalais. Tai nepamiršta.

Muzikos akademijoje iki šiol šviečia šių asmenybių ir kūrėjų aura. LMA 70 metų jubiliejais iškilmes prasmingai užbaigė garbės daktaro toga apsisiautusias prof. S. Sondeckio diriguojamas Lietuvos kamerinis orkestras, kuris su LMA choru atliko Georgo Friedricho Händelio *Hallelujah* iš oratorijos *Mesijas*.

Gediminas Zemlickas



## LIETUVOS ENERGETIKOS INSTITUTAS

skelbia viešą konkursą šioms mokslinėms pareigyboms užimti:

### vyriausiojo mokslo darbuotojo

– Branduolinės inžinerijos problemų laboratorijoje – 1 etatas;

### vyresniojo mokslo darbuotojo

– Šiluminių įrengimų tyrimo ir bandymų laboratorijoje – 1 etatas;

– Branduolinės inžinerijos problemų laboratorijoje – 1 etatas;

– Medžiagų tyrimų ir bandymų laboratorijoje – 1 etatas;

– Branduolinių įrenginių saugos laboratorijoje – 2 etatai;

– Energetikos kompleksinių tyrimų laboratorijoje – 3 etatai;

### mokslo darbuotojo

– Mokslinės techninės informacijos skyriuje – 1 etatas.

Dokumentai – prašymas direktoriaus vardu, atestacijos pareigoms kotelė (tik instituto darbuotojams), patvirtintas mokslo darbų sąrašas, gyvenimo aprašymas, mokslo laipsnių diplomų kopijos, papildomi dokumentai, kurie nušviečia kandidato mokslinę veiklą (kandidato nuožūra) – primami dvi savaites nuo paskelbimo spaudoje dienos Lietuvos energetikos institute 233 kab. (Breslaujos g. 3, Kaunas 3035; tel.: 8 (37) 401 809). Mokslo darbuotojų kvalifikaciniai reikalavimai bei atestavimo ir konkursų pareigoms eiti nuostatai pateikti instituto interneto puslapyje: <http://www.lei.lt>.

Direktorius



## VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS

praneša, kad 2003 m. birželio 17 d. 12 val. Vilniaus pedagoginiame universitete (Studentų g. 39, A 11 aud.) įvyks Vilniaus pedagoginio universiteto ir Šiaulių universiteto jungtinio habilitacijos komiteto posėdis, kuriame Lietuvos kūno kultūros akademijos doc. dr. ANANAS SKARBALIUS viešai gins habilitacinį darbą „DIDELIO MEISTRISKUMO RANKININKŲ RENGIMO OPTIMIZAVIMAS“ (socialiniai m., edukologija 07 S).

### Habilitacijos komitetas:

**pirmininkas** – prof. habil. dr. Juozas SKERNEVIČIUS (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija 07 S);

### nariai:

prof. habil. dr. Gintautas DZEMYDA (Matematikos ir informatikos institutas, fiziniai m., informatika 09 P);

prof. habil. dr. Vytautas GUDONIS (Šiaulių universitetas, socialiniai m., psichologija 06 S);

prof. habil. dr. Kazys MILAŠIUS (Vilniaus pedagoginis universitetas, biomedicinos m., biologija 01 B);

prof. habil. dr. Kęstas MIŠKINIS (Lietuvos kūno kultūros akademija, socialiniai m., edukologija 07 S);

doc. habil. dr. Algirdas RASLANAS (Vilniaus pedagoginis universitetas, socialiniai m., edukologija 07 S);

prof. habil. dr. Stanislovas STONKUS (Lietuvos kūno kultūros akademija, socialiniai m., edukologija 07 S).

Nuo balandžio 16 d. su habilitaciniu darbu ir jo santrauka galima susipažinti Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo, Vilniaus pedagoginio universiteto ir Šiaulių universiteto bibliotekose.

Rektorius

# Jauna ne amžiumi – dvasia (3)

Pradžia Nr. 6

**Gyvavimo ir veiklos 70-metį mininčios Lietuvos muzikos akademijos rektorius prof. Juozas Antanavičius šioje pokalbio dalyje kalba ne vien kaip šios aukštosios menų mokyklos vadovas, bet ir kaip Lietuvos aukštųjų mokyklų rektorių konferencijos prezidentas, kuriam ne visvien, kas vyksta valstybės mokslo ir studijų sistemoje.**

## Kaip išjudinti periferiją

*Geriamasis Rektoriau, galima sūtkiti su Jūsų teiginiu, kad muzikantus, dainininkus, kitų meno sričių atstovus dar reiktų rengti dešimtmečius, norint, kad jų kiekis vadinamoje periferijoje bent iš tolo priartėtų prie tų skaičių, kuriuos turime sostinėje. Kiek čia tą santykį gali padėti išlyginti rinka, vienu fetišizuojama, o kitų keiksnojama?*

Savaime tie skaičiai neišsilygina, nes daugelis Muzikos akademiją baigusiu Vilniuje kabinasi nors ir už kuklaus muzikos pedagogo, akompanatoriaus darbelio, apyskurdžiai gyvena. Nuvažiavus į Šiaulius ar kokį mažesnę miestą, gal ir geriau žmogui būtų. Klausytojų, manau, ten netrūktų. Bet reikia sukurti papildomas darbo vietas. Dabar nuvažiavusiam niekas nepasiūlys buto, o ir atlyginimą tikriausiai duos minimalų. Štai ir atsakymas, kodėl muzikai ir kitų menų atstovai sunkiai pajuda į periferiją. Dėl tos priežasties prasmingas buvo 1989 metais Kaune įkurtas Muzikos akademijos fakultetas, – bent jau kauniečiai studentai lieka Kaune. O apskritai, reikalingas paprastas politinis apsisprendimas (ir truputis papildomų lėšų) – vykdyti Konstitucijos priešaką, kad visi Lietuvos piliečiai – ir vilniečiai, ir mažiekiškiai – turi lygias teises gauti vienodas kultūrinės paslaugas. O ar taip yra? Žinoma, periferijoje filharmonijų nepristeigsi, bet bent kiek pagloboti periferijos gyventojus reguliariais koncertais, spektakliais – derėtų...

*Žodžiu, rinkos dėsniai šioje srityje jėgu ir veikia, tai beveik nepastebimai. O kokius santykius Muzikos akademija palaiko su Bažnyčia? Juk tai platus muzikinės veiklos baras.*

Mes rengiame vargonininkus, taip pat ir Bažnyčiai. Kviečiame dvasininkus dėstytojus mūsų būsimiesiems vargonininkams skaityti liturginių dalykų. Periferijoje, jokia paslaptis, vargonininkai labai žemo lygio, dažniausiai savamoksliai, grojantys „dviem pirštais“. Aišku, mes galime parengti daug ir gerų vargonininkų, tad bažnyčiose, taip pat ir periferijos, būtų galima propaguoti aukštą muzikinę kultūrą. Juolab, kad ten renkasi gana gausi „publika“. Tačiau Bažnyčia neturi pinigų algoms mokėti, tad iš ko gyvens profesionalus vargonininkas? Panašiai miesteliuose ir su muzikos mokytojais: jie ne visada gauna visą darbo krūvį, tad atlyginimai labai maži, todėl jauni specialistai neturi stimulo veržtis į periferiją.

Su koncertais paprasčiau, juos galime nuvežti kone į kiekvieną Lietuvos kotelę, ir tai palyginti nedaug kainuotų. Sovietmečiu iš dalies taip ir buvo daroma. Filharmonija muzikantų ir dainininkų brigadas siuntinėdavo į visus Lietuvos miestelius, netgi kaimus. Dabar šią veiklą po truputį bando vystyti Liucijos Stulgienės vadovaujamas Lietuvos muzikų rėmimo fondas ir kom-

pozitoriaus prof. Rimvydo Žigaičio vadovaujama Lietuvos muzikų draugija.

*O Filharmonija nuo šios lyg ir sau būdingos veiklos nusišalino galutinai?*

Filharmonija savo veiklą sutelkė į muzikos festivalius, sostinę ir kitus miestus. Tai puiku, bet greta to reiktų ir kitko. Vilniečiai klauso labai gerų koncertų – tik sugebėk užsimokėti. O ką reiktų padaryti bent jau apskričių centruose, o dar geriau – savivaldybių centruose? Siūlyčiau nustatyti, kad bent kartą per mėnesį ten būtų surengtas solidus koncertas – kamerinės, netgi simfoninės muzikos. Tegu bus bent 10 koncertų per metus. Muzikantų brigadai pakaktų autobusiuko, kuriuo ją galima būtų nuvežti į vietą. Plius kuklius, bet reguliarius honorarai. Tokį kamerinį koncertą galima surengti už tūkstantį litų. O kiek gi yra savivaldybių, apie 60? Tačiau, viso labo 600 koncertų per metus – už 600 tūkstančių litų. O skyrus visai Lietuvai milijoną, iš tų dešimties koncertų vienas galėtų būti simfoninis... Tačiau vienas milijonas. Ar tai dideli pinigai? Argi nepaaukotume 30 centų nuo Lietuvos piliečio per metus? O koks milžiniškas kultūrinis, meninis efektas! Lietuvos regionams puiki dovana, o pasauliui – gražus pavyzdys. Tačiau trūksta ne tiek pinigų, kiek požiūrio, supratimo ir iniciatyvos...

Žinoma, į talką turėtų ateiti miesteliuose esančios muzikos mokyklos, jų mokytojai būtų tokių koncertų propagotojai, pasakantys ir įžangos žodį. O tarp filharmonijos muzikantų pasirodymų surengiantys ir savo koncertus. Kai kurios muzikos mokyklos tą labai sėkmingai ir daro.

*O kur visoje šioje veikloje būtų Muzikos akademijos vieta ir indėlis?*

Iš dalies mes šia veikla užsiimame, nes mums svarbu studentams suteikti meninės praktikos galimybę. Girdžiu kalbant, jog kai kur universitetuose mokslos ir studijos vis dar atsietai. Bet Muzikos akademijoje jokio atsiskyrimo tarp studijų ir meno seniai nėra. Neturime nė vieno atlikėjo studento, kuris kiekvieną semestrą nekoncertuotų. Jis privalo reguliariai dalyvauti viešuose koncertuose. Kokius penkis koncertus per savaitę ar ir daugiau surengiame mūsų salėje, taip pat su koncertais nuolat važiuojame į muzikos mokyklas. Ir teatro fakulteto studentai mieliai vaidina visuomenei. Bene vienintelė mūsų kliūtis šiame kelyje – transportas. Turime vieną pensininką autobusiuką *Chevrolet*, kuris prašosi poilsio, tad dabar ieškome lėšų, kaip nupirkti bent *Latvijos* tipo autobusiuką. Studentai pinigų nereikalauja, nes tie koncertai – jų praktika. Mokyklos juos mieliai priima, pakviečia vaikus ir tėvus. Į šią muzikinės veiklos sritį mes galime įnešti daug gyvumo.

## Ne skaičiai lemia

*Kaip su Muzikos akademijos studijų programomis? Ar daug naujų kasmet paleidžiate į gyvenimą?*

Iš esmės studijų programų turime tiek, kiek reikia, t. y. kiek yra paklausimų meninių specialybių – muzikos atlikėjų, kompozicijos, muzikologijos ir etnomuzikologijos, vaidybos, režisūros, kino ir televizijos, garso režisūros, šokio – tai vis skirtingos profesijos, taigi, ir skirtingos studijų programos. Studijų kokybės vertinimo centras, Ministerija, manau, pernelyg suprobleminta situacija, kai

Nukelta į 20 p.





Monsinoras Kazimieras Vasiliauskas Lietuvos žmonėms buvo dvasingumo simbolis

Gausėja literatūros apie monsinjorą Kazimierą Vasiliauską – šviesią, taurią, turtingą asmenybę, skelbusią ir savo dvasiniu palikimu tebeskelbiančią santarvę, darną, meilę. 1994 m. pasirodė Antano Drilingos knyga *Monsinoras*. Po Monsinoro mirties (2001 m. spalio 4 d.) leidykla *Tyto alba* išleido Aldonos Kudžmaitės sudarytą jo pamokslų rinkinį *Šviesi vilties žvaigždė*. Tuo pačiu metu Onė Baliukonė užsimojo surinkti jį pažinojusių asmenų atsiminimus. Susidarė fundamentali knyga, pavadinta *Širdies neatskiriamasis: Monsinoras Kazimieras Vasiliauskas mūsų atsiminimuose*. Ją 2002 m. pradžioje išleido Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.

Ir štai naujas leidinys – Vilniaus Gedimino technikos universiteto profesoriaus Algimanto Nazo ir žurnalisto Juliaus Norkevičiaus knyga *Bičiulystės puslapiai*. 1994 m. Vilniaus arkikatedros bazilikos klebonas Kazimieras Vasiliauskas pašventino VGTU vėliavą. Nuo tada pridedo šios aukštosios mokyklos bendruomenės bičiulystę su Monsinoru. Taigi knyga – apie tos bičiulystės akimirkas, apie jų neįkainojamą dvasinę vertę visai universiteto bendruomenei ir kiekvienam, kam teko su juo bendrauti.

Knyga pradeda VGTU rektoriaus profesoriaus Edmundo Kazimiero Zavadsko žodžiais apie Monsinorą. Pasirodo, juodviem likimas buvo lėmęs beveik tais pačiais keliais keliauti: būsimasis Monsinoras klebonavo Ignalinos rajono Rimšės parapijos bažnyčioje, o būsimajam profesoriui teko toje bažnyčioje klapčiukauti. Iš Rimšės kun. K. Vasiliauskas buvo išstremtas į gulagus. *Baigęs tris Rimšės mokyklos klases, su motina turėjau keliauti į tolimąją Vorkutą, kur kalėjo mano tėvas, ir ten galėjau geriau pažinti Monsinoro draugą Tėvą Stanislovą* – rašo prof. E. K. Zavadskas (p. 4). Taigi gyvenimo peripetijos parengė Rektoriaus ir Monsinoro bičiulystę, kuri išsiplėtojo į visos universiteto bendruomenės dvasinę giminybę su šia nepakartojama asmenybe.

Skyriuje *Biografijos štrichai* trumpai apžvelgiamas Kazimiero Vasiliausko gyvenimo kelias nuo gimimo (1922 m. balandžio 9 d.) Biržų apskrityje Vabalninko valsčiaus Katališkių kaime – iki paskutinio atodūso (2001 m. spalio 14 d.) Vilniaus Raudonojo Kryžiaus ligoninėje.

Čypėnų pradinė mokykla, Biržų gimnazija, Kauno kunigų seminarija – tai būsimajam Monsinoro žingsniai į gyvenimą. 1946 m. birželio 16 d. Kazimieras Vasiliauskas, 25-aisiais gyvenimo metais, tampa kunigu. Autoriai veda skaitytoją pirmaisiais jauno kunigo sielovadinio darbo keliais: Kalesnikai, Švenčionys, Vilnius, Du-

bičiai, vėl Vilnius, Rimšė.

1949 m. spalio 6 d. kun. Kazimieras Vasiliauskas Rimšės bažnyčioje buvo suimtas ir represuotas už *tėvynės išdavimą ir antitarybinę agitaciją*. Iš pradžių katorgos darbus teko dirbti Intos šachtose, vėliau – Uchtos, dar vėliau – Vorkutos. Lageriuose K. Vasiliauskas išbuvo iki 1957 m. Tačiau tuo tremtis nesibaigė. Po kelių kunigavimo metų Švenčionyse ir Linkmenyse jam buvo įsakyta per 24 valandas apleisti gimtąjį kraštą. No-



Vilniaus Gedimino technikos universiteto garbės narys monsinoras Kazimieras Vasiliauskas (trečias iš kairės) minint Vasario 16-ąją 2001 metais

rėdamas būti arti Lietuvos, pasirinko Daugpilį, kur, dirbdamas įvairius darbus (kroviko, buhalterio, elektriko), išbuvo iki 1968-ųjų metų.

Grįžti į Lietuvą kun. K. Vasiliauskui buvo leista 1968 m. Nuo tada jis – Varėnos parapijos administratorius; nuo 1974 m. – Vilniaus Šv. Rapolo bažnyčios vikaras-adjutorius. Nors nuolat buvo stebimas



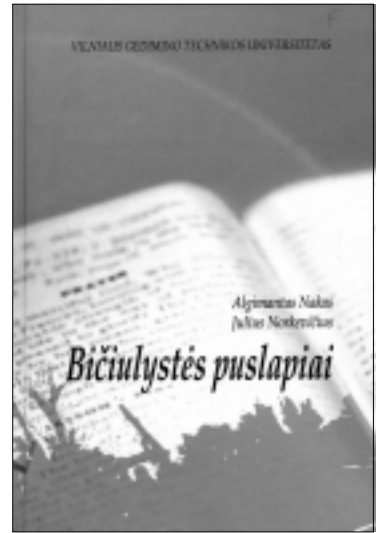
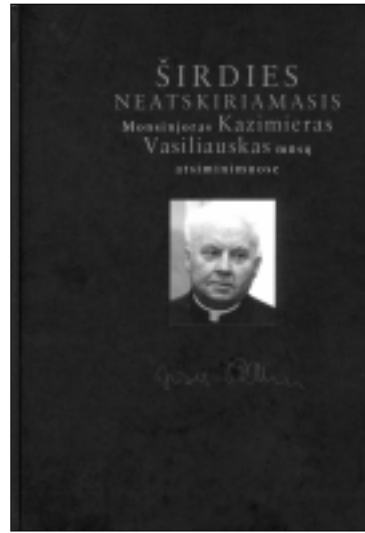
Monsinoras Kazimieras Vasiliauskas su Tibeto dvasiniu vadovu Dalai Lama XIV Vilniaus universitete 2001 metais

# Nauja knyga apie Monsinorą

KGB, kun. K. Vasiliauskas užmezgė ryšius su žymiu rusų disidentu Andrejumi Sacharovu, o jo sakomi pamokslai Šv. Rapolo bažnyčioje greitai susilaukė atgarsio visuomenėje.

Knygoje – kun. K. Vasiliausko gyvenimo pasikeitimai, susiję su Atgimimo žingsniais. Jis dalyvauja pirmajame Sąjūdžio suvažiavime 1988 m. Nuo 1989 m. kun. K. Vasiliauskas skiriamas Vilniaus katedros klebonu. Autoriai rašo: *Tai, kad K. Vasiliauskas buvo paskirtas į Vilniaus arkikatedrą ir dar klebonu, reiškė labai aukštą jo veiklos įvertinimą. Būtent čia dirbdamas jis tapo gerai žinomas ir labai vertinamas Lietuvos visuomenėje* (p. 45). Vėliau prie klebono pareigų dar prisidėjo atkurto Vilniaus kunigų seminarijos rektoriaus pareigos, į kurias K. Vasiliauskas buvo paskirtas 1993 m.

1989 m. popiežius Jonas Paulius II kun. Kazimierui Vasiliauskui suteikė m o n s i n j o r o (popiežiaus kapeliono) garbės titulą. 1994 m. prezidento Algirdo Brazausko dekretu jis apdovanojamas Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordinu. Monsinoro populiarumas au-



Knygos apie monsinorą Kazimierą Vasiliauską

je cituojamas vienas pamokslų, paskaitas 1989 m. Klebonas K. Vasiliauskas paprastais žodžiais sakė: *... jei žmogus geras, sąžiningas, taurus, jei darbštus ir teisingas, jam geriau seksis ir ekonominę gerovę kurti. O jei visi žiūrėsime, kaip pavogti, kaip nieko nedirbant daug uždirbti, kaip ką nors sukombinuoti – jei tuo keliu eisime, mūsų tėvynėje daug šviesos greit*

singumo santykius, apie daug ką, kas tarnauja žmogaus dorai, jo dvasiniam tobulėjimui, jo harmoningam formavimuisi.

VGTU taryba 1998 m. vasario 5 d. posėdyje nutarė suteikti Kazimierui Vasiliauskui Vilniaus Gedimino technikos universiteto garbės nario vardą, tuo pripažindama didelius Monsinoro nuopelnus universiteto bendruo-

nebus (p. 46-47). Deja, „laukinio kapitalizmo“ recidyvai patvirtino aną Monsinoro būgštavimą.

1997 m. kun. K. Vasiliauskas atsisakė Vilniaus arkikatedros bazilikos klebono pareigų ir buvo paskirtas emeritu Šv. Mikalojaus parapijoje.

1994 m. gegužės 25 d. monsinoras Kazimieras Vasiliauskas Arkikatedros bazilikos Šv. Kazimiero koplyčioje pašventino Vilniaus technikos universiteto vėliavą, o jau kitą dieną dalyvavo naujojo rektoriaus prof. Edmundo Kazimiero Zavadsko inauguravimo iškilmėse. Šiais įvykiais ir prasidėjo Monsinoro bičiulystė su Vilniaus technikos universiteto (nuo 1996 m. rugpjūčio 22 d. Vilniaus Gedimino technikos universitetas) bendruomene. Recenzuojamos knygos skyrius *Susitikimų akimirkos* yra lyg tos bičiulystės metraštis. Čia aprašyti 24 atvejai, kai Monsinoras bendravo su VGTU bendruomene, dalyvavo šventiniuose renginiuose, iškilminguose posėdžiuose, mokslinėse konferencijose, laikydavo universiteto bendruomenei specialiai surengtas pamaldas Vilniaus arkikatedroje bazilikoje, vėliau Šv. Mikalojaus bažnyčioje, itin svarbiomis progomis parašydavo straipsnius VGTU laikraščiu *Inžinerija*. Monsinoro mintys nukreiptos į technikos universiteto gyvenimo realijas: jis kalba apie mokslo, technikos ir dva-

menei. Šio nutarimo proga Monsinoras buvo iškilmingai pagerbtas 1998 m. minint Vasario 16-ąją.

2001 m. rugsėjo 25 d. Vilniaus Gedimino technikos universitete įvyko prezidento Valdo Adamkaus globojama tarptautinė konferencija *Technikos humanizavimas*, kur Monsinoras pasakė sveikinimo kalbą. Tai buvo paskutinis Monsinoro apsilankymas Vilniaus Gedimino technikos universitete.

Knygos skyrių *Paskutinė dovana* parašė bendraautorius Julius Norkevičius. Kaip VGTU laikraščio *Inžinerija* redaktoriui jam teko nemažai bendrauti su Monsinoru ir patirti jo asmenybės žavesį. Tad atsiminimus iš tų susitikimų jis dedikuoja velioniiui Monsinorui kaip paskutinę savo dovana.

Rašiny kupinas autentiškų pastebėjimų apie daugiabriaunę Monsinoro asmenybę. Zinant labai stiprų Monsinoro darbų visuomeninį skambesį, daugeliui kildavo pagrįstas klausimas: kodėl jis ne vyskupas? To paties paklausė ir knygos bendraautorius. Ir štai kokia buvo reakcija: *Monsinoras pažvelgė tokiu žvilgsniu, kokiu niekada nėra į mane žiūrėjęs. Kurį laiką tylėjo, paskui paaiškino, jog vyskupo šventinimai nuo kunigo nepriklauso, o jeigu būtų išgirdęs ar pajutęs, kad norima siūlyti jo kandidatūrą tokiems šventinimams, tai būtų*



priešinęs visomis išgalėmis. Ir klebonauti jam nelabai patikę, nes ne prie širdies administracinis darbas, ūkiniai rūpesčiai. Monsinoras pripažino, jog jam visada buvo svarbiau dvasiškai bendrauti su žmonėmis, rūpintis jų sielovada. Jam esančios labai brangios humanitarinės idėjos. Patylėjęs dar pridūrė, jog ir amžius nebe tas (p. 140).

Skyrius *Prisilietimas prie dvasios milžino* sukomponuotas iš VGTU bendruomenės žmonių papasakotų prisiminimų apie Monsinorą. Kiekvienas jų išryškina kokį nors labai patrauklų šios asmenybės bruožą.

Katedros metodininkės Reginos Krutinienės nuomone, Monsinoras... buvo šventas dar būdamas gyvas... Matyt, tas gerumas, kurį Jis spinduliuavo kiekvienam su juo bendraujan-

się matyti visuomenę gražesnę, Lietuvos ateitį šviesesnę. Pamaldos virta tarsi nebyliu pašnekesiu su Monsinoru, tarsi visų Dievo namuose esančių tikinčiųjų bendru siekiu pažvelgti į gyvenimą iš geresnės, optimistinės pusės (p. 190).

Aplinkos apsaugos katedros vedėjas prof. Pranas Baltrėnas prisimena bendravimą su Monsinoru Lietuvai pagražinti draugijos Centro valdybos posėdžiuose: ...kiekvieną glostė Monsinoro miela šypsena, nereikalavimas sau ypatingo dėmesio (p. 193).

Rektorato reikalų tvarkytoja Dalė Bulašienė pirmoji sutikdavo į universitetą atvykusį Monsinorą. Ką jos atmintyje ir širdyje paliko tie trumpi susitikimai, rankos paspaudimai? Visada mielas, besišypsantis. Iš



Prisiminimų knyga apie matematiką Petrą Katilių

Įprasta, kad gyvenimo draugai iškeliavus Amžinybėn, likęs dar žemėje didesniu ar mažesniu paminkliu pažymi mirusiojo kapą. Mūsų studijų draugė Teosytė, kaip švelniai visi ją vadindavome, savo mylimo vyro Vilniaus universiteto profesoriaus, Lietuvos matematikų tėvo Petro Katiliaus kapą Vilniaus Antakalnio kapinėse papuošė iš tolo švytinčia skulptoriaus Alfonso Ambraziūno sukurtą originalia baltu marmuro dvimetinėje juodo marmuro kolonoje skulptūra. Jau šis paminklas, kaip apie jį sakoma, *dvelkia gyvenimu. Mirties nė šešėlio. Skulptoriui pavyko parodyti prof. P. Katilių tartum gyvą, kviečiantį praeivius prie savęs, [...] rodantį tartum į kitą pasaulį, daug vertingesnį ir prasmingesnį* (p. 271).

Nepalyginamai didesnę paminklą žymiajam mokslininkui, profesoriui, neatskiriamam nuo širdies bičiuliui, su kuriuo darnioje santuokoje pragyveno daugiau kaip 45 metus, iš savo, jo buvusių mokinių, bendradarbių ir bičiulių prisiminimų sukūrė velionio žmona lituanistė Teodora Šomkaitė-Katilienė. Štai prieš skaitytoją didelio formato net 671 p. veikalas *Petras Katilius* (išleido *Mažoji Evelina*, Vilnius, 2002). Tituliniame lape nurodyta – sudarytoja ir autorė Teodora Katilienė.

Iš kieto veikalo viršelio įdėmiai žvelgia pats Profesorius, sėdintis prie knygomis apkrauto savo darbo stalo. Tarsi iš karto atsideri jo namuose, aplinkoje, kur gimė ne viena geniali jo mintis, kur buvo sukurti geometrijos vadovėliai aukštojiems mokykloms, svarbūs moksliniai straipsniai, o stalčiuose slėpėsi kruopščiai saugomi, net žmonos rankų nepaliesiti įvairūs raštai, padėkos, apdovanojimų diplomai, laiškai, sveikinimai...

Šis veikalas itin savitas tiek savo turiniu, tiek forma, tiek informatyvumu. Tai unikalus leidinys. Visa tai liudija ne tik autorės bei sudarytojos negestančią meilę ir prisirišimą buvusiam jos gyvenimo Draugui, bet ir didelius lituanistės, redaktorės, darbščios archyvarės sugebėjimus.

Be pratarmės, trumpų duomenų apie knygos sudarytoją ir priedų, veikalo medžiaga padalinta į dvi dalis. Pirmoji jų pavadinta *P. Katiliaus gyvenimo ir asmenybės bruožai* (p. 13-274), antroji – *Prisiminimai* (p. 275-658). Ir vienoje, ir kitoje šių veikalo dalių gausu nuotraukų, įvairių dokumentų faksimilių, paties profesoriaus ir kitų autorių straipsnių, žinoma, glaudžiai susijusių su P. Katiliaus asmeniu ir jo pedagogine bei moksline veikla.

Pirmojoje knygos dalyje supažindinama su jo biografija, mokymusi Voronežo ir Marijampolės gimnazi-

# Mirtis jų neišskyrė

jose, studijomis ką tik įsikūrusiame Kauno universitete bei Heidelbergo universitete, Vokietijoje, pas žymiuosius to meto pasaulio mokslininkus: filosofą Karlą Jaspersą, astronomą Maksą Volfą, matematiką Henriką Lybmaną ir kitus. Pateikiami net specialūs doc. dr. Kazimiero Navickio straipsniai apie visus šiuos iškiliuosius profesorius, jauno doktoranto P. Katiliaus pasaulėžiūros ir matematinio mąstymo formuotojus. Aptariamas ir P. Katiliaus darbas Kauno, vėliau Vilniaus universitetuose. Atskiruose I-sios veikalo dalies skyriuose bei poskyriuose yra nemažai duomenų apie jo gimtinę Katiliškius netoli Marijampolės, apie tėvų šeimą ir jos tolesnį likimą. Knygoje atsiskleidžia Profesoriaus charakteris, jo valingumas, kiti teigiami būdo bruožai, humoro jausmas, atidumas kiekvienam žmogui, ypač meilė motinai ir žmonai. Išryškėja jo medžioklės, žvejybos, sporto pomėgis, meilė poezijai ir muzikai.

Šioje veikalo dalyje aprašyti ir Profesoriaus švesti amžiaus jubiliejai, pateikiami ta proga gauti laiškai, sveiki-

matematikus – buvusį P. Katiliaus doktorantūros vadovą prof. Henriką Lybmaną, prof. Karlą Bopą, Maksą Miulerį ir kitus. Čia spausdinama ir paties P. Katiliaus skelbtų mokslinių straipsnių. Taigi stengiamasi skaitytoją kuo išsamiau supažindinti su prof. P. Katiliaus, kaip matematiko, veikla.

Skyriuje *Iš P. Katiliaus rašomojo stalo* (p. 521-584) skelbiami jam įvairių asmenų rašyti laiškai, aptariamas jo darbas Vilniaus universitete vokiečių okupacijos metais, nelegalus profesoriaus darbas su studentais 1943 m. okupantų valdžiai uždarius universitetą. Skelbiama įvairi asmeninė dokumentinė medžiaga – atsakymai į jam pateiktas anketas, pažymėjimai, apdovanojimo raštai ir panašiai.

Paskutinis veikalo antrosios dalies skyrius *Petro Katiliaus geneologinis medis* (p. 585-658). Čia labai išsamiai, su daugybe nuotraukų, rašoma apie profesoriaus giminę, pradantį praprasčius, baigiant gimusiais XX a. pabaigoje. Visa tai parodyta autorės parengtoje geneologinio medžio schemoje, įklijuotoje knygos pabaigoje. Pa-

žymėtina, kad tarp prof. P. Katiliaus giminaičių yra ir palaimintasis arkivyskupas Jurgis Matulaitis, ir mūsų „Vilties prezidentas“ Stasys Lozoraitis, ir daugelis kitų žymių suvalkiečių. Visa ši geneologinio medžio medžiaga nepaprastai kruopščiai autorės surinkta iš archyvų. Tai liudija nuorodos į bylas, jų numerius. Ne veltui, kaip teigė pati autorė, knygai parengti prirėkė penkerių metų, o archyvuose prie giminystės nustatymo bylų teko sėdėti daugiau kaip pusmetį.

Apibendrinant galima pasakyti tik tiek, jog Teodoros Šomkaitės-Katilienės parengtas didžiulis veikalas apie įžymų Lietuvos matematiką prof. Petrą Katilių, kurį ji lydėjo džiaugsmu ir skausmu, slaugė ligų kamuojamą, pagaliau su gilia meile užspaudė į kitą pasaulį iškeliaujančio akis, yra unikalus veikalas visoje lietuvių memuarinėje literatūroje. Antikos poeto žodžiais tariant, *tai paminklas, tvirtėnis už varį!* Teodora įrodė,

kad mirtis judviejų neišskyrė, kad teisingi yra vyskupo Juozo Tunaičio, palydėjusio Profesorių amžinybėn, priepasakoti žodžiai: *Mirtis artimųjų neiškria, neišardo šeimų. Minusieji ir toliau gyvena, tik tai kituose namuose, ir laukia, kada mes ateisime pas juos* (p. 157).

Ištikimybės ir meilės jausmų skatinama, nepaisydama savo pačios nesveikatos, tokį nemirštamą paminklą sukūrusi savo gyvenimo bendražygiui prof. Petriui Katiliui, Teodora Katilienė tikrai nusipelnė paties aukščiausio Lietuvos Valstybės apdovanojimo, tuo labiau, kad čia pat Profesorius, gimusio 1903 m. balandžio 7 d., itin reikšmingas 100-ųjų gimimo metinių jubiliejus. Tikėkime, kad Lietuvos Respublikos atitinkamos mokslo ir vyriausybės institucijos neliks abejingos šiam visuomenės tikėjimui.

**Prof. habil. dr. Angelė Vyšniauskaitė**  
LKMA akademikė, Etninės kultūros globos tarybos prie LR Seimo narė



Išėjęs, bet ne užmarštin

čiam, paslaptingu būdu sugrįždavo Jam vėl (p. 172).

Su Monsinoru pabendravęs studentas Justas Tertelis sako nesitikėjęs, kad kunigas, užimantis ganėtinai aukštą padėtį bažnytinėje hierarchijoje, gali būti toks paprastas ir nuoširdus, kasdieniškais žodžiais pasakoti apie savo vargus. Kad būdamas jau senyvo amžiaus tiek daug prisimena.

Gedimino klubo vadovė Laimutė Bernotienė prisimena pirmąjį susitikimą su Monsinoru Vilniaus arkikatedroje: *Kalbėjoms kaip seni pažįstami, kurie atsitiktinai susitiko ir nežino, kada vėl pasimatys. Įstrigo į atmintį toks paprastas ir aiškus minčių ir požiūrio į gyvenimą, visokias problemas, į dvasines vertybes dėstymas* (p. 186).

Universiteto bibliotekos direktorė Regina Pugžlienė taip apibendrina savo bendravimą su Monsinoru įspūdžius: *Visada malonus, taikus, spinduliuojantis gerumu* (p. 187). Paskutinis apsilankymas pas Monsinorą buvo paimti knygų, kurias jis padovanojo bibliotekai. Nustebino nepagydomai sergančio ligonio dvasinis stiprumas: *Monsinoras žino, kad jau baigiasi jo gyvenimo kelionė. Ir jokios panikos! Anapilin ruošiasi ramiai, apgalvotai. Net ir ligos, skausmo nepastebėtum, jei nežinotum, kad jis nepagydomai serga* (p.188).

Gustaičio aviacijos insituto (Vilniaus technikos universitete įkurtas 1993 m.) direktoriui prof. Jonui Stankūnui neišdildomą įspūdį paliko Monsinoro laikytos mišios Šv. Mikalojaus bažnyčioje. Jis rašo: *Jau po pirmųjų Monsinoro žodžių negali likti abejingas tam, kas vyksta. Ir balsas, ir sakomi žodžiai, ir judesiai – viskas rodo begalinį dėmesį žmonėms, jo sugebėjimas įsijausti į jų problemas, į jų gyvenimą, paprastai, kasdieniškais žodžiais kreiptis į susirinkusiuosius, su-lieti maldas su kasdieniu gyvenimu, praieities patirtimi ir begaline meile, jo*

karto vienas kitam pajusdavom abipusę, žodžiais nenusakomą pagarbą. Nejučia užliedavo nepaprastai geras, šiltas jausmas... Nemoku jo apibūdinti, nes su joku kitu žmogumi bendraudama tokio jausmo nepatyrčiau. Ir norėdavos bučiuoti jam ranką. Kaip Tėvui... (p. 198).

Nedidelis skyrius *Širdies atmintis* išveda skaitytoją iš VGTU bendruomenės ribų. Čia cituojamos kai kurių žymių Lietuvos žmonių mintys apie monsijnorą Kazimierą Vasiliauską: prezidentų Valdo Adamkaus, Algirdo Brazausko, poeto Justino Marcinkevičiaus, kardinolo Audrio Juozo Bačkio, Tėvo Stanislavo, kun. Vaclovo Aliulio, filosofo Arvydo Juozaičio ir kitų.

Knygos pabaigoje autoriai prisipažįsta, kad jie skubėję rašyti, kol prisiminimus apie Monsinorą... *tebesaugo širdies atmintis, tebeveikiama didžios netekties skaudulio, nerimo, kol jausmų neužgožia laiko užmarštis* (p. 210). Galima tvirtinti, kad skubėjimas visiškai pasiteisino: kiekvienas knygos puslapis alsuote alsuoja laiko dar nenublukintais atsiminimais, kurie padeda kurti ir išsaugoti šios nepakartojamos asmenybės portretą.

Ši knyga – ne vien VGTU bendruomenės padėka Monsinorui už bičiulystę ir giliai prasmingas dvasinumo pamokas. Jos reikšmė daug platesnė. Per ją tarsi gyvas Monsinoro pavyzdys moko pagarbos žmogui, nemeluotos artimo meilės, tolerancijos ir demokratiško bendravimo. Todėl ši knyga, kaip ir kitos knygos apie Monsinorą, yra tikras dvasinis penas kiekvienam žmogui, siekiančiam tobulėti. Ir stiprus dvasinis vaistas tiems mūsų visuomenės sluoksniams, kuriuos rinkos ekonomikos raida padarė bedvasiais padėties viešpačiais. Ar sugebės jie tuo vaistu pasinaudoti?..

**Prof. Jonas Aničas**

Atkelta iš 17 p.

skundžiasi, kad aukštosiose mokyklose per tūkstantis studijų programų. Reikia padaryti reviziją. Pasirodys, kad daug tų programų iš esmės yra analogiškos, tos pačios: pavyzdžiui, studijų programa viename universitete vadinasi verslo administravimas, o kitame – verslo vadyba ar pan. Išverskime į tą pačią kalbą ir tvarka. Pirmiausia reikėtų susitarti dėl pavadinimų.

Muzikos akademijoje turėjome apie 50 studijų programų. Kaip ir kiti, buvome kritikuojami, kad per daug. Dabar turime tik keletą – ir mus už tai pagiria.

**Ėmėtės išgyvendinti savo studijų programas?**

Nieko panašaus. Buvo studijų programos – klarnetas, fleita, smuikas, violončelė, fortepijonas, kontrabosas, mušamieji ir kitos. Jas mes apibendrinome ir iš kelių dešimčių padarėme vieną – atlikimo menas. Ar dėl to mes kontrabosistą mokome klarnetu groti, o gal priešingai? Ne. Kaip buvo, taip ir yra – susitarimo reikalas.

Kitose aukštosiose mokyklose gal kiti dalykai. Viename universitete buvo namų ūkio vadyba, nemanau, kad tai universitetui derama programa.

**Tačiau ar negalėtų būti Muzikos akademijoje kad ir skirtingos klasikinės muzikos atlikimo programos, pavyzdžiui, italų, vokiečių, rusų klasikinės muzikos?**

Jūs teisingai, priskaldyti galėtume, ypač magistrantūroje. Neįmanoma būti vienodai geru Frideriko Šopeno, Domeniko Skarlačio (Domenico Scarlatti) ar Dmitrijaus Šostakovičiaus muzikos atlikėju. Tačiau mes pagal epochas, muzikos mokyklas ar atlikimo manierą atlikėjų meno studijų programų neskirstome. Skirstome tik pagal instrumentą.

**Kodėl to paties – mažinti studijų programų – nereikalaujate iš kitų aukštųjų mokyklų? Kaip Rektorių konferencijos prezidentas juk galite.**

Universitetų bendrus reikalus ir problemas, žinoma, aptariame reguliariuose Rektorių konferencijos posėdžiuose. Tačiau Rektorių konferencija neturi vykdomosios galios, jai nedera primygtinai kištis į kolegiško universiteto reikalus. Tai tik pasitarimo ir susitarimo tarp universitetų vadovų organas bei Seimo, Švietimo ir mokslo ministerijos patarėjas. Tose aukštosiose institucijose turime teisę reikšti savo nuomonę. Tačiau nurodymų galią universitetams jų akademinės autonomijos ribose turi Studijų kokybės vertinimo centras, Švietimo ir mokslo ministerija. Taip pat manau, kad dalį profesinio profilio studijų programų universitetai galėtų perleisti kolegijoms.

### Kolegijoms laikas atsikratyti nepilnavertiškumo komplekso

Beje, vienu atžvilgiu esu gana kritiškas kolegijų ideologų atžvilgiu, kurie, matyt, neteisingai yra nutękę kolegijų studentus. Man yra tekę lankytis Vilniaus ir Kauno kolegijose, kalbėti su jų studentais ir nuolat girdžiu klausimą: ar jau parengėte studentų perėjimo į universitetus mechanizmą? Aš tada ir klausiu: Apie ką jūs kalbate? Juk jūs įstojote į profesinio profilio aukštąją mokyklą, kolegijoje gausite pilnavertį aukštojo mokslo diplomą, kodėl norite pereiti į universitetą? O jei norite įgyti akademinę kvalifikaciją

## Jauna ne amžiumi – dvasia (3)

laipsnį, reikėjo stoti į universitetą. Juk universitetas nėra kita aukštojo mokslo pakopa, ji yra kitokio profilio pakopa...

Žinoma, itin gabiems, į mokslą linkusiems studentams, vėliau pajutusiams savo pašaukimą, reikia sudaryti galimybę toliau studijuoti universitete. Bet tai išimtis, o ne taisyklė. Klaidinga manyti, kad kolegijos – tai pasirengimo stoti į universitetą etapas. Vilniaus konservatorija, buvusi J. Tallat-Kelpšos aukštesnioji muzikos mokykla, taip pat siekė tapti kolegija ir ketino savo absolventus siųsti į Muzikos akademijos trečią ar ketvirtą kursą. Mūsų atsakymas buvo griežtai neigiamas. Jei norima Muzikos akademijos diplomo, tai prašome mokytis nuo pirmo jos kurso. O jei muzikos mo-

t. y. išmokyti juos stoti prie staklių ar sėsti į konkrečią administratoriaus kėdę. Universiteto paskirtis – teikti platų išsilavinimą konkrečioje mokslo šakoje, o kolegijų – duoti tai, ko pageidauja darbdaviai. Todėl kolegijų studentų skaičius, matyt, turėtų augti (gal šiuo klausimu kiti rektorai manęs ir nepalaikys), o universitetų studentų skaičius – net ir mažėti. Tie darbdaviai, kurie nori pritaikyti specialistus prie konkretaus darbo stalo ar įrankio, turėtų į darbą kvieisti kolegijų absolventus. O fizikas, informatikas, filologas, baigęs universitetą, galėtų taikyti į daug platesnį darbo vietų spektrą ir jose prisitaikyti.

Kai darbdavys skundžiasi, kad universitetai neparuošia specialisto jo kon-

cecho meistriui trukdo ateiti į Kauno technologijos ar Vilniaus Gedimino universitetus ir tartis? Jei už metų kitų žada diegti naują gamybą, įsisavinti naujas technologijas, tai būtų natūralu iš anksto pasirūpinti ir specialistais. Kiekvienas rektorius tik apsidžiaugs

gavęs konkrečių pasiūlymų, mielai pasirašys bendradarbiavimo sutartį.

Taiigi darbdaviai pakalba, bet didesnės iniciatyvos neparodo. Nėra ryšio? Tai ateikite ir užmegsime ryšį. Beje, kaip žinia, šis ryšys tampa per universitetų tarybas, kuriose gana gausiai įjungti ir darbdavių atstovai. Tegu tik jie aktyviai dalyvauja sprendžiant universiteto reikalus.

Bus daugiau

**Kalbėjosi Gediminas Zemlickas**



### LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO UNIVERSITETAS

skelbia konkursą etatinėms vietoms užimti

#### Profesoriaus:

1. Šilumos ir biotechnologijų inžinerijos katedroje.

#### Eiti profesoriaus pareigas:

1. Ekologijos katedroje;
2. Dirvotyros ir agrochemijos katedroje (0,25 etato);
3. Chemijos katedroje;
4. Namų ūkio ir sodininkystės katedroje;
5. Vandentvarkos katedroje.

#### Docento:

1. Chemijos katedroje;
2. Informatikos katedroje;
3. Augalininkystės ir gyvulininkystės katedroje;
4. Namų ūkio ir sodininkystės katedroje (1,75 etato);
5. Apskaitos ir finansų katedroje (3 etatai);
6. Ekonomikos katedroje;
7. Verslo vadybos katedroje;
8. Miškininkystės katedroje (3 etatai);
9. Miškotvarkos katedroje;
10. Statybinių konstrukcijų katedroje (2 etatai);
11. Profesinės saugos ir inžinerinės vadybos katedroje (3 etatai);
12. Transporto ir jėgos mašinų katedroje;
13. Žemės ūkio mašinų katedroje (2,5 etato);
14. Agroenergetikos katedroje;
15. Dirvotyros ir agrochemijos katedroje.

#### Eiti docento pareigas:

1. Apskaitos ir finansų katedroje;
2. Augalų apsaugos katedroje;
3. Augalininkystės ir gyvulininkystės katedroje;
4. Dirvotyros ir agrochemijos katedroje;
5. Miškininkystės katedroje;
6. Mechanikos katedroje;
7. Šilumos ir biotechnologijų inžinerijos katedroje;
8. Žemės ūkio mašinų katedroje.

#### Lektoriaus:

1. Kalbų katedroje;
2. Kultūrologijos ir filosofijos katedroje;
3. Matematikos katedroje;
4. Informatikos katedroje;
5. Botanikos katedroje;
6. Namų ūkio ir sodininkystės katedroje;
7. Administravimo ir kaimo plėtros katedroje (2 etatai);
8. Ekonomikos katedroje;
9. Miškotvarkos katedroje (0,5 etato);
10. Fizikos katedroje;
11. Profesinės saugos ir inžinerinės vadybos katedroje;
12. Transporto ir jėgos mašinų katedroje;
13. Žemės ūkio mašinų katedroje;
14. Šilumos ir biotechnologijų inžinerijos katedroje (0,5 etato).

#### Asistento:

1. Kūno kultūros katedroje (0,5 etato);
2. Informatikos katedroje;
3. Miškotvarkos katedroje (0,5 etato);
4. Žemėtvarkos katedroje;
5. Profesinės saugos ir inžinerinės vadybos katedroje (0,75 etato).

Prašymus dalyvauti konkurse pateikti Rektoriaus vardu į Studijų skyrių (LŽŪU c.r. 217 kab.) per mėnesį nuo paskelbimo dienos. Kartu su prašymu pateikiami tokie dokumentai: diplomų kopijos, mokslinių, metodinių darbų sąrašas ir jų kopijos.

**Rektorius**



Lietuvos muzikos akademijos 70-mečio minėjimo baigiamąjį žodį taria rektorius prof. Juozas Antanavičius; už jo – Akademijos garbės daktaras prof. Saulius Sondeckis ir Senato pirmininkas prof. Kęstutis Grybauskas

kykla žada ruošti savo studentus kitu profiliu, tai ir puiku. O rekomenduojamieji kokie nors „pereinamieji-išlyginamieji kursai“ tik apsunkins studijų procesą ir jas pabrangins. Jei po kolegijos dar siūloma stoti į universitetą, tai kam tada apskritai reikėjo kurti kolegijų instituciją, kaip skirtingo profilio aukštąją mokyklą? Galėjo būti pasirinktas ir kitas kelias. Tada vietoj binarinės studijų sistemos kūrimo (kolegija-universitetas) pastariesiems juk galėjo būti suteikta papildoma funkcija: greta universitetinių vykdyti ir neuniversitetines, profesines studijas bei teikti profesijos bakalauro ir magistro laipsnius. Tačiau to nepadaryta. Mūsų aukštojo mokslo sistemai pasirinktas kitas modelis.

**Universitetams dažnai priekaištaujama, kad jų absolventai gauna pernelyg mažai praktinių žinių, neišmokomi dirbti konkrečios darbo. Dėl to ir prireikė kolegijų.**

Universitetams tikriausiai nelabai ir pridera gilintis į siaurus praktinius konkrečios siauros specialybės dalykus,

kretiemis poreikiams, primenu jam mokymosi visą gyvenimą idėją. Kodėl jūs norite, kad vakar gavęs diplomą absolventas rytoj savo darbo vietoje jau iškart jums neštų aukso kiaušinius? Pamokykite jį bent metus, kaip klinikos moko rezidentus: moko tapti gydytojais.

**Ar universitetai nėra pernelyg uždaros sistemos, skausmingai reaguojančios į menkiausią kritiką?**

Atsakyčiau, kad visų pirma darbdaviai pernelyg užsidarę. Negirdėjau atvejo, kad darbdavys sakytų: *kreipiausi į rektorių ar dekaną, norėjau pasitarti dėl specialistų rengimo profilio, tačiau manęs nenorėjo klausyti...* To nesu girdėjęs. Norima, kad universitetai eitų, brautųsi į kiekvieną darbovietę, kurių šimtai ir tūkstančiai, o darbdaviai į 14 universitetų bent ligi šiol nenoriai ieško kelio... Tik sėdi savo minkštuose foteliuose, ir reikalauja – *duokit man mano įmonės darbo vietai paruoštą specialistą, ir tik patį geriausią...* Kas įmonės direktoriui ar